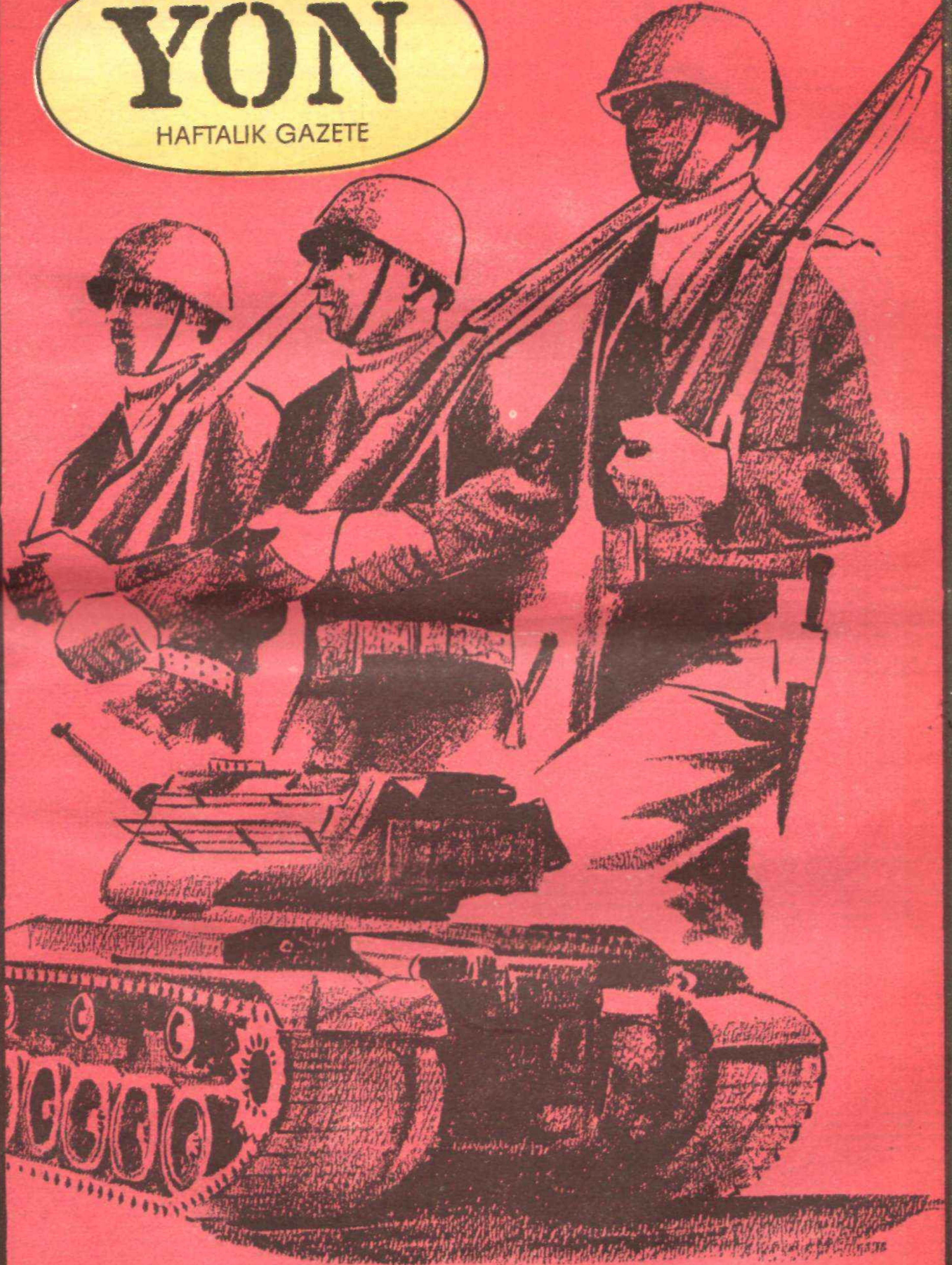
YÖN
HAFTALIK GAZETE

MİLLİ SAVUNMA STRATEJİSİ

Yıl : 5 - Sayı : 147 21 OCAK 1966 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Savaşsa savaş, Barışsa barış

Ben bu yazıyı bir profesör, bir emekli subay, bir gazeteci veya bir Bakan sıfatından yoksun olarak yazıyorum. Ama şunu iddia ederim ki onlardan daha yetkiliyim bazı mevzularda fikirlerimi söylemek için.. Son söz benimdir. Zira ben HALK'tan biriyim. Ve bu yazıyı TÜRK HALKI'nın düşüncelerini dile getirebileceğini sanarak yazıyorum.

Girit adasının Türklerden çıkışını hiçbir Türk unutmamıştır. Unutamıyacaktır da.. Çünkü her şey bir yana tarih kitaplarımız bu tarihi olayı gayet net olarak yazar.. Ben Girit'in bir tarihçesini de yazacak değilim burada.. Yalnız şunu önemle belirtmek istiyorum ki, bugün Kıbrıs'ta düştüğümüz oyun tarihin bir tekerrüründen ibarettir. *Varsın felsefeciler tarihin tekerrür etmediğini savunsunlar.* İşte olaylar meydanda.

Girit'e de gizlice, sinsice Yunan askerleri çıkmıştı. O zaman da Girit en az şimdi Kıbrıs'ın olduğu kadar Türk'tü. Ve o zaman da Türk halkı ve hükûmeti Kıbrıs dâvamızda olduğu gibi hassastı, acı duymuştu.

Netice ne oldu? Girit Yunanistana ilhak edildi.

Şimdi ne oluyor? Kıbrıs Yunanistan'a ilhak ediliyor.

Yarın ne olacak? Belki elimizdeki birkaç ada ve düşünmesini bile korkunç bulduğumuz bazı *vatan topraklarında* Yunanlılar doymak bilmez bir oburlukla hak idd'a edecekler. Belki şu yazacaklarımla yıldırımları üzerime çekeceğim ama, onların bu sistemli çalışması ve bizim bu gafletimiz devam ederse oralar da onların olacak...

Türk Milleti düşmanından haklı ve kuvvetli olduğunu biliyor. Ama kuvvet kullanmaktan başka yol kalmadığı halde bunu yapamamaktan doğan bir kızgınlık var orda.. Türk genci «Kıbrıs'a kadar yüzeriz» diyor. Belki o genç yüzmesini bile bilmiyor. Ama o kuvveti ve arzuyu kendinde buluyor. Bu azmin karşısında kendi hükûmetini görerek kahroluyor.

Yok eğer dost gücendirmek korkusu ise onun arzularına engel olan, o zaman şunun bilinmesi gerekir. Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk Türkiyesi bağımsızdır. Son olanlar da bütün acılığı ile ortaya koymuştur ki Türkün kendinden başka ve kendinden iyi dostu yoktur. Bağımsızlığımızla bağdaşamıyan *bir dost tavsiyesine*, bir Birleşmiş Milletler, bir Nato kararına uyamayız. O dost ki yakın bir geçmişte Türk Başbakanını tehdit etmek küstahlığını göstermiş, 6. Filosunu karşımıza çıkarmıştı. Barış timsali o dost ki aynı ay dünyanın bir başka köşesini kan ve ateşe boğuyordu. Hem de haklı olmadığı bir dâva uğruna...

O Nato ki daha dün uçaklarımızı en lâzım olduğu bir zamanda yakıtsız bırakmıştı.. Yarın Nato'yu kazanacak bir saldırgana Nato'nun izni olmazsa karşı koyamıyacağız demektir bu. Nato'nun gayesi bu mu yoksa?

O Cento ki, daha dün Pakistan'a nasıl yardımdan kaçıp kaderiyle başbaşa bıraktığını, hattâ bırakılmasına sebep olduğuna bütün dünya şahit oldu..

O Dayı dediğimiz büyük devletler ki, acı günlerinde bayraklarımızı yarıya indirmiştik. Mükâfatını askeri yönden iğfal edilerek, iktisadî yönden sömürülerek ve bizden, *sırtımızdan kazandığı* milyarlardan birkaç milyonunu bağış olarak alabilmek için el açıp dilenmek durumuna düşürülerek gördük.

Bu mu Atatürk Türkiyesi, bu mu bağımsızlığımız?

Türk Milleti kesin karar bekliyor: Savaşsa savaş - Barışsa barış...

EMİN GENÇTAN
(Tarsus)

Yöneticilerimle öğünüyorum

Geçen yaz, askerliğimin dört aylık eğitim devresini Manisa'da geçirdim. Dört aylık eğitim devresinden sonra Bakanlıktan tâyinlerimiz geldi. Şu anda bütün arkadaşlarım gibi ben *de er* öğretmen olarak askerliğimi yapmaktayım.

Eğitim devresinden sonra tâyinim Mardin'e yapıldı. Bundan son derece memnunum. Çünkü doğu illerimizi, bilhassa Güney doğu Anadoluyu yakından tanımak istiyordum. Bunun içindir ki kendi vilâyetim Afyon olduğu hâlde, vekâlete gönderdiğimiz dilekçelerde ben Afyonu tercih sırama bile almadım. Doğuda çalışmak istiyordum ve geldim.

Yerimden, öğretmenliğimden memnunum. Benim için değişen bir şey olmadı. Bana Mardin'in *bir köyü de bir*, *İzmir'in bir köyü de*. Mesele bunda değil. Nasıl olsa memleket için çalışıyorduk. Burası da bir Türk köyüydü, orası da. Yukarda da dediğim gibi mesele bunda değil. Mesele aşağıda açıklayacaklarımda :

Manisanın kazası Kırkağaçta iki aylık ihtisas eğitimim sırasında elime geçen bir kâğıttan söz edeceğim. Ama bu kâğıt rastgele bir kâğıt değildi. Önemli bir kâğıttı.

Tâyinlerimizin yapılmasına az bir zaman kalmıştı. Bir gün tabur dahilinde yolda giderken, katlanmış bir kâğıt buldum. Her tarafı, taburu tertemiz görmeye alışkın gözlerimi bu kâğıt rahatsız etti. Kâğıdı yerden aldım, cebime attım. Bir dinlenme anında elime takıldı gene. Açtım. Dosya kâğıtlarından biraz küçük, kalınca bir kâğıttı. Hafifçe mat bir kâğıttı. Bir mektuptu bu. Fakat başka mektuplara benzemiyen bir mektup. Kâğıdın sol üst köşesinde «T.B.M.M. Hususî» yazısı beni iyice ilgilendirdi. Başkalarının mektuplarını - incelemeler ve araştırmalar hariç - okumasını hiç sevmediğim hâlde bu mektubu büyük bir ilgi ile okudum. Noktasız, virgülsüz bir mektuptu bu ve aynen şöyleydi :

T.B.M.M.
Hususî

ANKARA 5/7/65

Muhterem kardeşim

Mektubunuzu aldım. Teşekkürler ederim. Durumunuz uzun takiplerden sonra normale dönmüştür. Size verilen bilgi çerçevesinde dilekçe ile üç il istemeniz gerekiyor. Birinci il olarak Antalyayı yazdı iseniz iyi olur. Ben ilgili arkadaşlara not verdim. Sizi Antalyaya tâyin edecekler. Sözünü de aldım. Gözlerinizden öperim.

İhsan Ataöv İmza

Evet bu mektup, ne yazık ki, bir milletvekilinden, taburda eğitimini yapan bir öğretmen arkadaşa geliyordu. O öğretmen arkadaşın tâyinini ilgili arkadaşlara not vererek yaptıracağını salık veriyordu. Mektubu cebime attım. Öğretmen kimliğimin içinde elime geçti gene geçenlerde. Ben unutmuştum bile. Elime geçmesi belki de bazıları için iyi olmayacak. Onun için ben de üzülüyorum. Fakat bunu yazmayı ben bir vazife biliyorum ve öylece kabul ediyorum.

Yine mesele şu milletvekili veya bu milletvekili tarafından yazılmasında değil. Mesele büyük çoğunluğun aynı tutumda olmasındadır. Keşki bir sayın İhsan Ataöv bu yolda olsaydı. İsterdik ki bir İhsan Ataöv tanıdık öğretmenin güya elinden tutsaydı ve sadece arkadaşlarına o not verseydi. Ama gerçek bu değil. Gerçek, büyük çoğunluğun, aynı zihniyette olmasında. Bu tutum senelerdir silinmemiş ve silineceğe de hiç benzememektedir. Bence bütün bunlar bir an önce ele alınmalı ve tâyinler, arkadaşlara isim yazdırmakla değil, kanunlar gereğince yapılmalıdır.

Not : Mektubun aslı istenildiğinde gösterilebilir.

Saffet UYSAL
(Derik - Mardin)

TÜRK BASININDA BAŞKAN JOHNSON

Bu mektup kadar dostça bir davranış, az görülmüştür. Bir ikaz sayhası bu. Bir dost memleket sorumlusunun başka bir dost memleket başbakanına tehlikeleri, açıkları, belâları vaktinde haber vermesi! Mektupta bunun dışında bir mâna aramak için, her şeyden önce Türk — Amerikan dostluğundan rahatsız olan malûmlardan, yahut da onların oyununa düşmüş gâfillerden olmak lâzımdır.

Bedii Faik — DÜNYA

✻

Bunda Amerikanın kabahati nedir? Sen Amerikasız iş yapamam dedikten ve her işareti Amerikadan bekedikten sonra çıkartma konusunda Başkan Johnson'dan nasıl bir cevap gelmesini beklersin?

Turgay Üçöz — SON HAVADİS

✻

Bugün ortaya çıkan hakikat nedir? Maalesef, çok alttan alan, korkmuş, pısmış, ancak anlayış temenni eden ricakâr ifadeli bir mektup. İşte asıl hayâl kırıklığı doğuran da bu hazin gerçek olmuştur. Bu cevabın neresinde sertlik? *Neresinde özlenen kafa* tutan ifade?...... Cevap pelte gibi bir şeydir.

(Başyazı) — ADALET

✻

Şimdi merak ettiğimiz nokta şudur: Acaba sefir kendi gitmek istemezse Amerika, bu olayların yüzünü kızartması lâzım gelen in*sanı burada tutmakta ısrar ede*cek midir? O ısrar ederse, böyle bir zat herhangi bir bakandan randevu istediği zaman, onun bu isteğine Türkiyede cevap verilecek midir? Gazetelerde okuduğumuza göre sefir, Hariciye Vekilinden randevu isteyerek mektubun neşredilmiş olmasını protesto et*miştir... Buna vay canına, sefiri* sevsinler demekten başka söz bulamıyacağız.

Artık sarih olarak anlaşıldı ki, sefir, Adalet Partisi iktidarı lehine yalan söylemiştir. İş bununla bitmemiş, Dilligil, Orhan Seyfi gibi, AP'nin milletvekili gözde gazetecileri, Amerikan Sefirinin *yalanını ele alarak* kendi vatandaşlarına hakaret etmişler, Amerikalıları şâhit göstererek Türkleri tahkir ve tezyif etmişlerdir. Tıpkı mütareke senelerinde olduğu gibi (.........)

Kraldan fazla kral taraftarı olan haddini bilmez bir sefirin ağzının payını, bu iktidar veremedi (.........) Birleşmiş Milletlerde Amerikanın anestezi oyu verdiğini AP iktidarı kabul etmiyor ve lehimizde olmasa daha şerefli bir mahiyet taşıyacak olan bu oyu, Çağlayangil, Amerikan Hariciyesi Dışişleri Müsteşarlarının birinin riyakâr mantığı ile savunuyordu (.........)

Sefirin o yalancı beyanatına dayanarak bize hakaret eden gazeteci ve milletvekili dostlarının sömürgelerdeki emperyalistlere hizmet eden insanlar kliğinden farkları olmadığını Demirel görmedi mi?

Cihad Baban — ULUS

✻

İşte mektubu da, cevabı da açıklandı. Mektubun üslûbu da, İsmet Paşanın ona verdiği âciz ve korkak cevabı da cümlenin malûmu oldu. O ne çekingenlik, o ne pısırıklık, *o ne alttan alıştır?*

Hattâ, Johnson'un mektubu açıkça tehditleri ihtiva etseydi bile, Türk milletinin Başvekili mevkiinde oturan adamın vereceği cevap (Haddini bil, benim milletlerarası anlaşmalarla sahip olduğum hakkıma tecavüz etme) olmalı değil miydi? İsmet Paşa ise ne yapıyor? Mektubunda Johnson'dan âdeta merhamet dileniyor.

Turhan Dilligil — ADALET

✻

Hiç bir peyke, Johnson'un yazdığı gibi bir uyarma mektubu gönderilmez, ancak direktif verilir. Ve hiç bir peykten de İnönü'nün yazdığı gibi, hâtâları sıralayan ve yanlışları *aynı* tonla yüze vuran bir cevap çıkmaz; ancak baş eğilir!

Bedii Faik — DÜNYA

✻

Çok diplomatik ve diplomatik olduğu için kaypak bir dille yazılmış mektup bir takım tehlikelere işaret ediyordu.. Maksat Türk *Hükûmetini, bu ortalama lâflarla* ürkütebilmekti. Johnson bir Türk müdahalesinden korkuyordu... İsmet Paşanın cevabından korkacağını sanmıştır.

Bu durumda biz atlamış, Johnson atlatmıştır ve işin cidden garip yönü bu politika maçında kaybettirene değil de kazanana kızıl*masıdır.*

Esin Talu — ADALET

✻

Halk Partisi, neticenin ne şekilde tecelli edeceğini bildiği için ve o şekilde tecellisini arzuladığından dolayıdır ki, Johnson'a müracaat etmiş ve beklediği cevabı da tez elden alarak derin *bir «oh» çekmiştir.* Bugün ise, yeni iltihak ettiği malûm cenahın menfaatleri icabı olarak da, bir zamanlar kendisine «oh!» dedirten bu mektubu, efkârı umumiyeyi Birleşik Amerikaya karşı kışkırtmak ve Demirperdenin içine sürüklemekte bir vâsıta gibi kullanmaktadır.

Fatin Fuat — ADALET

✻

Birincisi, Amerika Başkanının mektubunun Türkçe metni, düzgün bir ifade ile kaleme alınmış. Yani tercüme, ifade tarzı bakımından kusursuz. İnönü'nün mektubu ise, yabancı bir dilden acemi, müptedi bir çevirici tarafından, hem de acele ile tercüme edilmiş. Tebessüm doğuran tipik çevirici hataları, aksaklıkları ve yanlış anlamalarla dolu. Demek bu cevabın gazeteye intikali bir yabancı lisandan Türkçeye tercüme suretiyle olmuş. Bu resmî bir Türk makamı tercümesi olamaz. Hangi yabancıdan tedarik edildiği sorusuna da, ancak ilgili gazetenin ideolojik eğilimi nazara alınmak suretiyle cevap bulunabilir.

Firuzan Tekil — ZAFER

✻

İki aydır Meclis mektuplarla meşgul oluyor. Johnson mektubu, İnönü mektubu, Tural mektubu. Muhalefet koskoca iktidarı ve onun hükûmetini bir zarfın içine koyup, meçhul bir adrese göndermek, millet iktidarının yerine, zorba bir sol iktidarı başa geçirmek çabası içindedir.

Osman Yüksel Serdengeçti — ZAFER

✻

Tabiî Senatörler, ilk defa umumi efkâra uygun bir tarzda konuşmuşlar: «Johnson'un mektubunun açıklanması ile tipik bir casusluk örneği karşısında bulunuyoruz!» demişlerdir.

Burada şahıslar suçlu değildir. Bu iş şahsî bir tarzda önlenemez. Halk Partisinin topyekûn idareyi elinde tutan kadrosu mes'uldür. İktidar, Adalet Partisindedir ama, her şey onun elinde. Dosyalar, arşivler, gizli mektuplar, bütün resmî vesikalar, tezkereler, senetler, kasalar, hattâ, hattâ bazı yetkili zatların telefon konuşmalarına ait teypler...

Bir gün gerekince, bundan önce de misalini gördüğümüz gibi, Adalet Partililer aleyhinde vesikalar diye hepsini ortaya atarlar. Parti topyekûn mahkûm edilir!

Orhan Seyfi Orhon — SON HAVADİS

✻

Amerikan Elçisini mazur göstermeye kalkmak, onu iç politikaya karışmaya teşvik etmektir. İktidarın bahsettiği Millî Birlik bu yoldan sağlanamaz. Aksine, tepkileri gittikçe artacak ve sonu çok tehlikeli ve millî birliğimizi tahrip edecek bir yola gitmektedir. Türkiyede böyle bir ittifak anlayışını benimseyecekler bulunabilir. Ancak, onlarla mücadele, bir bağımsızlık mücadelesi olur.

FORUM

✻

Öylesine gözleri dönmüş ki bazılarının, Türkiyenin çıkarlarını, yalnız çıkarlarını da değil, millî gururunu elelrinin tersiyle yana itip, çalakalem Başkan Johnson'u savunuyorlar. Kime karşı? Türkiye adına cevap veren o zamanın Başbakanına karşı. Nerdeyse, yaşasın Johnson babamız, diyecekler, neredeyse ders niteliğindeki cevabıyla büyüğümüze karşı terbiyesizlik ettiği için İnönü'nün Yüce Divana verilmesini isteyecekler. Bir yandan milliyetçilik tafralarından geçilmez. Öte yandan, milliyetçilik, millî şuur, millî haysiyetle taban tabana zıt davranışlara gözlerini kırpmadan girerler.

Ecvet Güresin — CUMHURİYET

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazı işleri: Sümer sokak No: 16/8 Yenişehir — ANKARA Telefon: 17 69 89 — İstanbul Bürosu (Satış İlân ve Abone İşleri): Mollafenarı Sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbul Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE : Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L. Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLAN : Beher sütunda santimi 25.— T.L. dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından dolayı hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

YÖN — HAFTALIK GAZETE

BİR PRENSİN TOKADI

Kamboçya Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk da, Washington Post gazetesinin aracılığı ile Johnson Hükümetine bir mektup gönderdi. «Johnson Mektubu» döneminde, Prensin, Amerikan Hükümetinin yüzünde bir tokat gibi patlayan mektubunu, bütün Türk Milliyetçileri ibretle okumalıdırlar. Mektubun hikâyesi kısaca şu: Washington Post gazetesinin Kamboçya'nın Vietcong'a yardım ettiği yollu yayını üzerine, Kamboçya Hükümeti, gazeteyi bir muhabirini göndererek iddialarını yerinde incelemeye çağırdı. Washington Post en tecrübeli muhabiri Stanley Karnow'u Kamboçya'ya yolladı. Karnow, geçen Aralık ayında oradayken, Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk'a cevaplandırılmasını istediği soruları bildiren bir mektup gönderdi. Sorular, kısaltılmış olarak, şunlardı:

1 — 26.11.1965'te söylediğiniz bir nutukta Amerikan yardımını reddettiğinizi ilân ettiniz. Sebepleri nedir?

2 — Tarafsızlığınızı iddia ediyorsunuz. Amerika ile dostluk istemediğiniz halde, Komünist Çin ile iyi geçinmenize nasıl tarafsızlık siyaseti diyebiliyorsunuz?

3 — Kuzey Vietnam'ın kazanmasını, Amerika'nın çekilmesini istiyorsunuz. Böyle bir sonuçta, Kızıl Çin ve Kızıl Vietnam ile karşı karşıya kaldığınız zaman başınıza ne geleceğini biliyor musunuz?

Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk, muhabirin ingilizce olarak yazdığı mektuba fransızca yazılmış bir cevap gönderdi. Aşağıda, muhabirin kendi gazetesinde yayınladığı bu cevabı okuyacaksınız. Amerikan gazetelerinin kızıllıkla suçladığı Prensin bu cevabını, yurtseverlik ve millî haysiyet duygularını imtihana çekmek safhasına gelen devlet başkanlarına bir ibret olarak sunarız. YÖN

Prens Norodom Sihanouk

KUZEY
ÇİN
HANOI
Haiphong
Ninh Binh
TONKİN KÖRFEZİ
HAI-NAN
Vinh
LAOS
VIETNAM
Phu Bai
Da Nang
TAYLAND
Chu Lai
Pleiku
19
Qui Nhon
An Khe
KAMBOÇ
Nha Trang
Cam Ranh
Bien Hoa
SAYGON
Vung Tau
Soc Trang
GÜNEY
0 500 km

Vietnam ve Kamboçya

1 Her şeyden önce Amerika'nın Kamboçya'ya yapmak istediği yardımın özel yanlarını ve bunları neden reddettiğimizi anlatmak isterim. Yardım, ancak özel teşebbüs ve endüstriye hasredilme şartıyla veriliyordu. Yardımın, memlekette hasıl edeceği fonlar, memleketin ve halkın esas hayati ihtiyaçlarıyla ilgisiz maddeleri ve malzemeyi ithal edecek olan özel firmalara ayrılacaktı. Bundan başka, bu ithalâtın ancak ve ancak Amerika'nın tasvip edeceği memleketlerden yapılmasını şart koşuyordu. Askerî yardım olarak ta bize şimdiye kadar, kendi millî savunmamız için yeterli olmayan, kullanılmış, demode malzeme verilmiştir. Gene yardım şartlarına göre, başka memleketlerden, özellikle sosyalist memleketlerden ihtiyaçlarımızı tamamlıyacak malzeme almak yasaklanıyordu. Amerika'dan alınacak silâhlar ancak ve ancak komünist memleketlere karşı kullanılacak (ki bunlar arasında bize saldırganlık gösteren yoktur), fakat Amerika'nın ücretli askerliğini yapan (ki bize saldırganlık gösteren bunlardır) devletlere karşı kullanılamıyacaktı.

2 Kamboçya Devlet Başkanının her nutkuna, hükümetimizin her kararına, basınımızın her yazısına, Amerikan hükümetinin hoşuna gitmemek talihsizliğine uğrayan her hareketimize karşı, gerek buradaki Amerikan büyükelçiliğinden, gerek Washington'dan çeşitli ihtarlar ve yardımın kesileceği tehditleri aldık. Bize şimdiye kadar yardımda bulunmuş olan hiç bir memleket böyle şartlar koşmamış, bizi bu derece hakaret edici şekilde tehdit etmemiştir. Sizin hareketlerinize artık tahammülümüz kalmamıştır. Birleşik Devletlerle ilişkilerimizi iyileştirmeyi hiç bir zaman reddetmedk. Fakat iyi ilişklerin kurulması onları ancak sağlam bir temele dayandırmakla mümkündür. Böyle bir temelin de şu esaslara göre olması gerekir: Kamboçya'nın toprak bütünlüğünün tanınması; topraklarımıza karşı yapılan saldırganlıklara son verecek resmi antlaşmaların yapılması; Kamboçya'ya karşı işlenmiş salırganlıkların kurbanlarına tazminat verilmesi. Hükümetiniz, böyle bir temele dayanan bir dostluk kurmak isterse, ona dostluk elimizi uzatmağa hazırız.

3 Bizim için tarafsızlık siyaseti, ne sosyalist kama, ne de meselâ SEATO'nun temsil ettiği bloklara katılmamak; her hangi bir yabancı devletin topraklarımızda üsleri ve askerleri bulunmasına müsaade etmemek; savaş halinde olanlara ne lojistik ne de askerî yardımda bulunmamaktır. Fakat his açısından alırsak, bizden imkânsız olanı istemeyiniz: Bize dostluk gösteren, bizi sayan ve destekleyen devletlere karşı gösterdiğimiz dostluk ve saygıyı size ve sizin uydularınıza göstermemizi bizden beklemeyiniz. Birinciler arasında sadece Çin Halk Cumhuriyeti değil, Fransa ve diğer devletler de bulunmaktadır. Bizim sizden şikâyetçi olduğumuz yanlarınız şunlardır: 1) Sarsılmaz ve inatçı anlayışsızlığınız; 2) Tepeden bakan halleriniz, hareketleriniz, basınınızdaki sürekli ve artan yalanlarınız; 3) Haksız ithamlarınız; 4) Bu ithamları yalanlıyacak olan Uluslararası Kontrol Komisyonunun Kamboçya'da kontrol ödevini yapmasına engel olmanız; 5) CIA'nızın boyuna hazırladığı suikastlar, hükümet darbeleri, memleket içinde ayrılıkçı cereyanları teşvik etme gibi hareketleri; 6) Ölümsel düşmanlarımız Güney Vietnam'la Tayland'ı boyuna desteklemeniz, boyuna silâhlamanız. Komünizme karşı savaşta bunların size hiç bir yardımı olmamaktadır; yardımlarınızı sadece bize saldırmak, Kamboçya'ya ait topraklarda hak istemek yolunda kullanmaktadırlar. 7) Viet-Nam sınırındaki halkımızın kurban edildiği bombardımanlarınız ve katliâmlarınız.

Beni size karşı ayaklandıran, *sizin düşmanlığınızdan ziyade adamlarınızın* haksız hareketleridir. Sizin gözünüzde ben safdil bir akılsızım. Sizin nazarınızda akıllı sayılmak için, memleketimin ve halkımın 12 yıllık bağımsızlığını, özgürlüğünü, saadetini, barışını, devamlı ilerlemesini, memleketime ve halkıma sağladığım bu şeyleri feda etmeliyim. *Sizin nazarınızda akıllı* olmam için memleketimi, sizin gibi «akıllı» memleketlerin öğündüğü bir Güney Viet-Nam'a, bir Laos'a çevirmeliyim.

Biz kendi kabuğumuz içinde yaşadığımız kadar, komünist tehlikesinden habersiz değiliz. Güney Viet-Nam'ın komünistlerin eline geçmesini önleyecek yolları yıllardır size anlatmağa çalıştık. Söylediklerimiz size dalkavukluk şeklinde olmadığından tavsiyelerimizi hep reddettiniz. Şimdi artık çok geç. Bugün Güney Viet-Nam'ın komünistlerin eline geçmesinden bir tek sorumlu varsa o da sizsiniz. Sizin savaşı genişleten mânasızlıklarla ve cinayetlerle dolu hareketleriniz bundan sorumludur. Şimdi, kalkıp bize komünistlerin egemenliğinden sonra âkıbetiniz ne olacak diye sormak cür'etinde bulunuyorsunuz. Senatör Mike Mansfield'e de söyledim, Kamboçya'nın komünistlerin eline geçmesini düşünmek size düşmez; bu ancak ve ancak benim memleketimin halkının ve gençliğinin bileceği bir iştir. Bizim bir derdimiz varsa o da mütemadiyen Güney Viet-Nam'ın ve Tayland'ın bize karşı güttüğü saldırganlık politikasıdır. Ama buna karşı sizden yardım istemiyoruz ve size güvenmiyoruz; çünkü bu saldırganlıkları boyuna teşvik eden ancak ve ancak sizsiniz.

Bizim, Kamboçya'nın toprak bütünlüğünü gelecekte sağlamak için Çin ile müzakerelerde bulunmak hakkımızdır. Fakat yarın komşularımız «penbe» ya da «kızıl» olurlar ve Çin bizi tatmin etmiyen bir yol tutarsa, biz Kamboçyalılar olarak ödevimizi yaptığımızı ve kaderde varsa yokedilmemizin alnımızın yazısı olduğunu düşünmekle teselli bulabiliriz. Ama, bizi Tanrıların alnımıza yazdığı zamandan önce intihara sürüklemeye teşebbüs buyurmayınız. Kamboçyalıların, bu lütufkârlığınızın hatırı için, sizin çıkarlarınızı kendi çıkarlarının üstünde sayacağını aklınızdan çıkarın. Bunu onlara yaptırmayı aslâ başaramıyacaksınız; onlara istediğiniz kadar «iptidai, akılsız, tarafsız, deli, Pekin uşağı» demekte devam edin, bunu hiç bir zaman başaramıyacaksınız.

Prens Norodom Sihanouk
(Kamboçya Devlet Başkanı)

MİLLİ ORDUMUZ, MİLLİ HARP SANAYİİMİZ OLMALIDIR..

Sosyalist Kültür Derneğinde geçen hafta verdiği konferansta, Millî Birlik Komitesi üyesi emekli kurmay subay Orhan Erkanlı, millî savunmamız hakkında şu uyarıcı sözleri söylüyordu: **«Askerî yardım yoluyla, diğer devletleri kısmen veya tamamen kontrolu altına almak, modern emperyalizmin en tehlikeli ve korkunç metodlarından birisidir**

Bu metod, 15 yıldır Türkiyemizde uygulanmaktadır.

Şu anda öyle bir noktaya gelinmiştir ki, mevcut siyasî ve askerî bağlantılar bugünkü haliyle devam ederse, Türkiye, muhtemel bir harbe girmek veya bu harpten kaçınmak inisyatifine, karar serbestisine sahip değildir.

Ayrıca, NATO ve Amerikan askerî stratejisine göre teşkil ve techiz edilmiş bulunan silâhlı kuvvetlerimiz, yalnız maddî unsurlar (silâh, vasıta, malzeme v.s.) bakımından değil, kuruluşu ve sevkü idare esasları bakımından da, **denizaşırı harekât alanlarında kullanılmak maksadıyla düzenlenmiş ve silahlandırılmış** buulnan bir orduyu, yani Amerikan ordusunu aynen taklit ve takip etmek zorunda olduğundan, bağımsız millî çıkarlarımızın gereği olan askerî harekâtı yürütmekte yetersiz kalmaktadır. Bir **ANAYURT ORDUSU**'nun, bir **KIT'ALARARASI ORDU**'yu her yönü ile örnek alması, hâtâların en büyüğüdür. Kore'de, Vietnam'da harb etmek üzere teşkilâtlandırılmış bir ordu ile Kars ve Edirne bölgelerinde, millî hudutları savunacak bir ordu arasında büyük farklar vardır (...)

Türkiye NATO'nun çok sâdık bir üyesi olduğundan Türk Silahlı Kuvvetleri, NATO askerî stratejisini gerçekleştirmek maksadına uygun olarak reorganize edilmiş, teşkilâtı, kuruluşu, silah ve malzemesi, eğitim usulleri, sevk ve idare prensipleri, Türkiyeyi **NATO'nun ileri karakolu** telâkki eden bir askerî görüşe göre düzenlenmiştir... Bilmek gerekir ki, ilerde karakollar kolayca gözden çıkarılabilir.

Öte yandan gerek NATO Anlaşması ve gerekse Amerikayla yapılmış olan ikili anlaşmaların gereği olarak, Türkiyede birçok sâbit askerî tesisler kurulmuştur. Bu askerî tesislerin bir kısmı, NATO prensipleri ve kumanda zinciri içinde Türk makamlarının kontrolundadır. İkili anlaşmalara göre, faaliyete geçen askerî tesislerin sevk ve idaresi ise, bazı idarî hususlar hariç, Amerikalıların elindedir (.........)

NATO ve Amerikan askerî tesislerinin varlığı, memleketimizi muhtemel bir genel harbin ilk hedefleri arasına sokmaktadır. Askerî strateji ve taktik gereği, bir devletin en yakınındaki alanda bulunan ve kendisi için çok tehlikeli zararlar doğuracağı kesin olan askerî tesisleri, hedef listesı dışında tutacağı asla kabul edilemez. O halde, bu tesislerin varlığı, Türkiyeyi muhtemel bir harbin içine, arzu etmesek de, itmektedir. Bölgemizde başlayacak bir genel harbe, şimdiden girdiğimizi söylemek zorundayım.

Türkiye milletlerarası askerî anlaşmalara bağlı kalmakla beraber devletimizin bağımsızlığını ve memeketimizin bütünlüğünü kendi irademizle koruyabilmek için, bulunduğumuz coğrafî bölgede çıkarlarımızı koruyabilecek ve bu maksatla her çeşit askerî harekâtı başarabilecek silahlı kuvvetlere en kısa zamanda sahip olmalıdır (......)

Kıbrıs meselesi, Türkiyeyi, Kıbrıstan çok daha önemli, çok daha hayatî bir durumla karşı karşıya getirmiştir: **Türk Hükûmeti, Büyük Millet Meclisinden aldığı yetkiyle, herhangi bir devlete karşı harp ilân etmek kararını alsa, bu kararın uygulanabilmesi için yabancı devletlerden izin mi almak zorundadır? Eğer böyle ise, devletimizin bağımsız olduğunu iddia edebilir miyiz?»**

MEKTUPLARDAN ÇIKAN GERÇEK

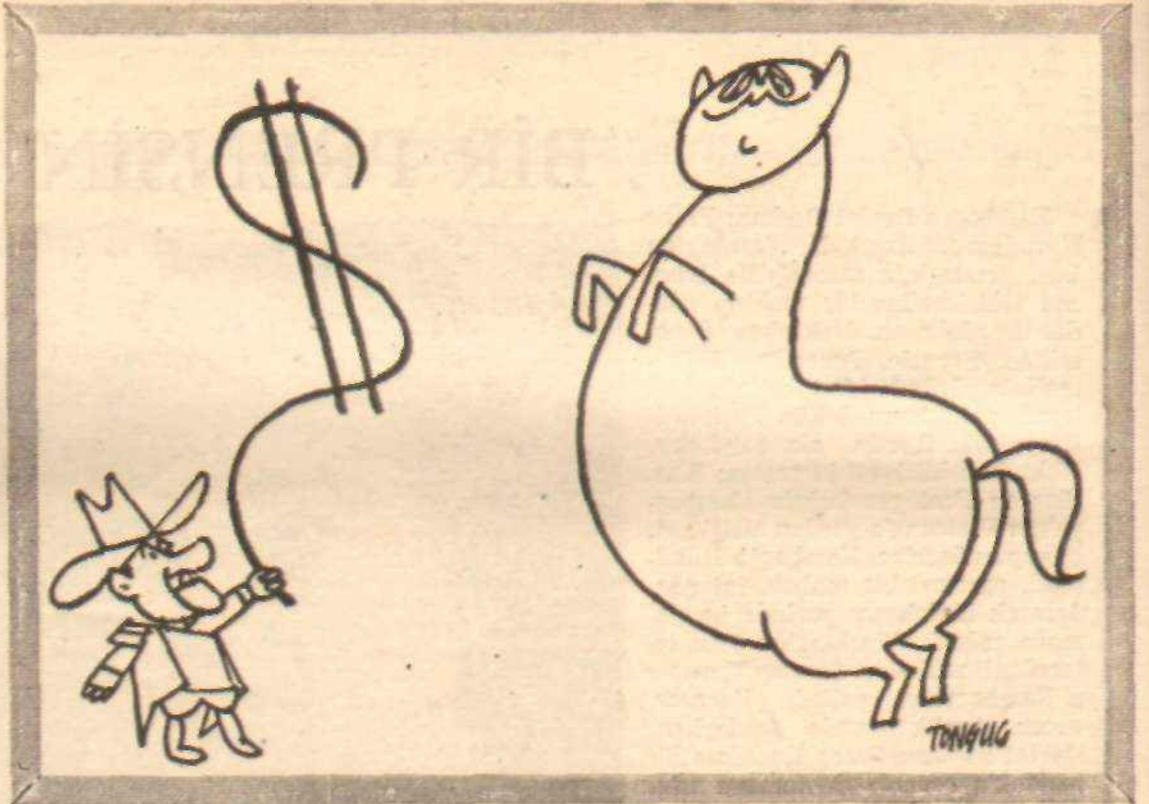
İnönü ve Johnson mektuplarının açıklanması da, uzun süredir tartışılan bazı gerçekleri kesinlikle ortaya koymuştur. NATO, bizi Sovyet taarruzundan, ancak büyük müttefikler arzu ederlerse koruyacaktır! Yani NATO bizi değil, onları korumaktadır. NATO ile ilgili Johnson-İnönü tartışması Türk milliyetçileri için unutulmaz bir ibret vesikasıdır. İnönü şöyle demektedir: «Bizim anlayışımıza göre, Atlantik Anlaşması, üye devletlere, taarruza uğrayan üyeye derhal yardım etmek vecibesini yüklemektedir. Her üye devletin takdirine bırakılmış olan husus, bu yardımın sadece mahiyet ve vüs'atidir. Şayet diğer üyeler, Sovyet müdahelesine maruz kalan NATO üyesinin haklı olup olmadığı, müdaheleyi kendi hareketiyle tahrik edip etmediği gibi hususları münakaşaya kalkışırlar ve münakaşa neticesine göre yardım mükellefiyetleri olup olmadığını tesbite giderlerse, NATO ittifakının temel direkleri sarsılmış ve mânâsı kalmamış olur. Yardım vecibesinin mânâsı olabilmesi için, bu vecibenin maruz kalınan tecavüzle birlikte derhal doğması gerekir (......) NATO müttefiklerinden herhangi birine yapılacak tecavüz, tecavüz eden tarafından tabiatiyle daima haklı gösterilmeye çalışılacaktır. NATO'nun bünyesi, mütecavizin iddialarına kapılacak kadar zayıfsa hakikaten tedaviye muhtaç demektir».

Başkan Johnson ayrıca, Amerikanın verdiği silahların, ancak onun arzuladığı işlerde, yani onun çıkarlarına uygun olarak kullanılacağını açıklamıştır: «Türkiye ile aramızda mevcut Temmuz 1947 tarihli anlaşmanın 4. maddesi mucibince, askerî yardımın, veriliş maksatlarından gayri gayelerde kullanılması için, hükümetinizin Birleşik Devletlerin muvafakatını alması icap etmektedir. Hükümetiniz, bu şartı tamamen anlamış bulunduğunu muhtelif vesilelerle Birleşik Devletlere bildirmiştir. Mevcut şartlar tahtında Türkiyenin Kıbrısa yapacağı bir müdahalede, Amerika tarafından temin edilmiş olan askerî malzemenin kullanılmasına, Birleşik Devletlerin muvafakat edemiyeceğini size bütün samimiyetimle ifade etmek isterim».

Bütün bunlar ortaya acı bir gerçeği koymaktadır: Savunmamız, Türkiyenin değil, Amerikanın çıkarlarına göre düzenlenmiştir. Millî çıkarlarımızın korunmasında karar serbestimiz fiilen ortadan kaldırılmıştır. Ve Türkiye Amerikan askerî tesisleri ve davranışları yüzünden arzulamadığı bir genel harbin ilk hedefi haline getirilmiştir.

KARADENİZDE TEHLİKELİ OYUNLAR

Türkiyeyi hedef tahtası yapan Amerikan davranışlarından bir yenisi Karadenizde düşen uçak dolayısıyle görülmüştür. Türk, Amerikan ve Sovyet Harp gemileri, tehlikeli bir yakınlık içinde günler boyu, düşen uçağın enkazını araştırmışlardır. Dışişleri Bakanlığımızın «bilimsel araştırma» iddialarına rağmen, anlaşılmaktadır ki, düşen uçak önemli bir casusluk faaliyetiyle görevlidir. Gerek uçak, gerekse uçaktaki casusluk araçları ve toplanan bilgiler, o kadar önemlidir ki, bunu ele geçirmek için Ruslar ve Amerikalılar, her türlü tehlikeyi göze alacak biçimde seferber olmuşlardır. Ve Sovyetler Birliği, bu casus uçağın Türkiyedeki Amerikan üslerinden kalktığını iddia etmektedir. U-2 casus uçağı gibi, bu faaliyetten de önceden haberdar olduğumuz şüphelidir. Keza Karadenize çıkan Amerikan harp gemilerinin Montreux Anlaşmasına tamamen uygun davrandığını iddia etmek kolay değildir. Sovyetler olaya büyük önem vermişler, Amerikayı protesto etmişler, fakat son yıllarda başlayan millî uyanışı gözönünde tutarak, Türkiyeyi kıracak bir davranıştan dikkatle kaçınmışlardır. Ama, bu ira-

radenizin uluslararası sularında, ..müz gerçeğini elbette değiştirmemektedir. Pravda, bu mesele ile ilgili olarak şunları yazmaktadır: «İki Amerikan füzeli savaş gemisi, 10 Ocakta Karadenize girdi. Bunlar Yarrol firkateyni ve Forest Royal destroyeridir. Amerikan kıyılarından bu kadar uzak bölgeye hangi sebeplerle geliyorlar.

Amerikan askerî yetkilileri, Karadenizin uluslararası sularında, bu savaş gemilerinin (deniz tatbikatı) yaptığını bildiriyorlar.

Son zamanlarda, Amerikan askerî kliği, Karadeniz ve çevresinde, şüpheli faaliyeti pek çok yoğunlaştırdı. Türkiyedeki Amerikan üssünden Rusya istikametine hareket eden bir ABD askerî uçağı, Karadenizde Samsunun 200 kilometre kuzeyinde düştü......

Türk halkoyu, Türk topraklarından ABD askerî üslerinin tasfiyesi sorununu, gittikçe daha çok sormaktadır.

Sovyetlerle komşuluk ve dostluktan ilham alan, topraklarında, Karadenizdeki durumu ağırlaştıran, Amerikan askerlerinin bulunmasını istemiyen Türk halkının bu endişesi kolayca anlaşılıyor. Bununla beraber Pentagon bu hisleri dikkate almak niyetinde değil.

Amerikan deniz birliklerinin Karadenizdeki (tatbikat)ı, bunun açık delilidir.

Sovyet Rusya, sınırlarının yakınında tehlikeli tahriklere son vermesi zorunluğuna Amerikanın daha önce dikkatini çekmişti.

Karadeniz bir barış ve sükûn bölgesi olmalıdır. Burası, kuvvet gösterileri ve casusluk faaliyetleri yeri değildir».

AMERİKALI GENERALLE YAPILAN TOPLANTI

Türkiyemizin kontrolumuz dı-

Orhan Erkanlı
«Millî ordu şart»

şında bir ileri karakol haline gelmiş olması gerçeği o kadar açıktır ki, Genelkurmayın baskısıyla, Amerika ile ile olan askerî ilişkilerdeki en göze çarpıcı pürüzlerin düzeltilmesi için Demirel Hükûmeti, bazı teşebbüslerde bulunmak zorunluluğunu duymuştur. Nitekim geçen haftanın sonunda, Dışişeleri Bakanlığında, NATO emrindeki Avrupa Kuvvetleri Amerikan Komutan Yardımcısı General Smarts ile Amerikan Askerî Yardım Heyeti Başkanı General Evans'ın da katıldığı üç saat süren bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda «ikili anlaşmaların aksayan ve Türk kamu oyunda yara veren noktaları üzerinde durulmuş, Amerikan askerî üsleri ile NATO emrinde olanların durumları incelenmiştir. Türk Hükûmetinin, bilhassa askerî üsler meselesinde, (verilen hakların ötesine gidilmesi) durumu karşısında gerekli incelemenin yapılması ve gerekli tedbirlere başvurulması noktasında ısrarı, meseleye önem vermiştir.

Ayrıca, Türk Hükûmeti, askerî yardım konusunda gerek NATO'nun gerekse Amerikanın istediğimizi vermediğini, hatta klasik silahlarda bile gerileme kaydedildiğini belirtmiştir». Dışişleri Bakanının, Yunanistana NATO Dışı bir kuvvet meydana getirmesi için yapılan yardımların durdurulmasını ve bugüne kadar verilen silahların ayninin Türkiyeye de sağlanmasını istediği söylenmektedir.

Amerikalılar, cömertçe verdiğimiz imtiyazların bir kısmını terke rıza gösterecekler midir? Şimdiye kadar hayli üzerinde durulan Amerikalı askerî personelin yargılanması, gümrük anlaşmaları, otomobil meseleleri, kimlerin NATO personeli sayılabileceği gibi en basit meselelerde, Amerikan tutumu anlayışlı olmamıştır. Sefir Hart gibi yeni gelen Müsteşar «Dost Türk Hükümetinin, bu meseleleri kurcalamasından hayrete düştüğünü» Türk dostlarına belirtmiştir. Bu bakımdan Millî Savunma Bakanı Topaloğlu'nun «Amerikaya çağrılması»nı iyimser biçimde yorumlamak kolay değildir. Çok korkulur ki Topaloğlu, yeni nükleer silahlar bulundurma taahhüdü ile Washington'dan geri dönsün. Pentagon'un değişmez alışkanlığı, ufak tefek tâvizler de verse, karşılığını fazlasıyla istemektedir. Fakat Türkiyede, hızlı bir uyanış başlamıştır. Esasen, Amerikalı Müsteşarın deyimiyle «Dost Türk Hükümeti»nin Amerika ve NATO ile olan askerî ilişkilerimizde bir takım değişiklikler yapmak istemesi, bu millî uyanışın sonucudur. Artık bilinmektedir ki, Türkiye, Amerikan çıkarlarının değil, Türk vatanının savunmasını öngören bir millî stratejiye sahip olmalıdır. NATO içindeki birliklerinin bir kısmını çekerek bir millî kuvvet kurmalıdır. Birliklerimiz, memleket şartlarına uygun olarak, muhtemel lokal ve millî savaşlara karşı, gerilla ve paraşütçü kuvveteriyle takviye edilmelidir. Çoğu demode silahlardan ibaret askerî yardımlar dolayısiyle terkedilen millî harp sanayii yeniden yaratılmalıdır. Amerikayla olan ikili anlaşmalar ve NATO ile olan ilişkiler mutlaka gözden geçirilmelidir.

NATO reformu, yalnız Türkiyede değil, öteki NATO üyeleri arasında da güç kazanmıştır. 1969 da sona erecek olan anlaşma, belki de yenilenmiyecektir. Fransa, Norveç ve Danimarka hükümet çevrelerinde, «NATO'suz yaşama» fikri, büyük rağbet görmektedir. Danimarka ve Norveç topraklarında ve limanlarında nükleer silah stokları bulundurmaktan vazgeçtiklerini açıklamışlardır. İsveç ve Finlandiya, Kuzey Avrupayı bir barış bölgesi yapma kararlarını belirtmişlerdir. İzlanda, Atlantik nükleer projelerine katılmayı reddetmektedir. Fransanın tutumu ise, herkesçe bellidir. Bu durumda, «nükleer silahlardan temizlenmiş bir Avrupa» fikrini gerçekleştirmek mümkün gözükmektedir. 1950 - 1960 döneminin harp korkusu, yerini barış arzusuna bırakmıştır. Bu büyük değişiklikten yararlanarak, Türkiye iradesi dışı hedef tahtası ve ileri karakol olma durumlarından kurtulabilir. Yalnız millî bir savunma sistmine sahip olabilmek için, önce ittifaklar çerçevesinde de olsa, bağımsız bir dış politikaya ihtiyaç vardır. Bağımsız dış politikayı reddedenler, millî savunma konusunda da aldatmacalardan öteye bir varlık gösterebilecek değillerdir.

Af

Af meselesi, yine ortalığı karıştıracağa benzemektedir. Siyasi suçluların affında yapılan açık ayırım, haklı olarak tepkilere yol açmıştır. 27 Mayısın meşruiyetini reddetmekte hâlâ direnen Celâl Bayar tamamen affedilmekte, bu tutumun harekete geçirdiği 21 Mayısçılara ise «üvey evlât» muamelesi yapılmaktadır.

Biz, âdi suçların affında tereddütlerimiz olmakla beraber, siyasî suçlarda, Anayasa çerçevesinde, en geniş bir aftan yanayız. Basın suçları da tamamen affedilmelidir. Demokratik rejimi ortadan kaldırmak için harekete geçmeleri dolayısiyle idama mahkûm edilenler affolunurken, rejimi değiştirme propagandası yaptı diye cezalandırılanların af dışı kalmalarına imkân yoktur. Siyasî suçlar ile basın suçlarında bir ayırım, affa partizan bir nitelik kazandırarak siyasî gerginliği arttıracaktır.

DEMİREL VE YÜCE DİVAN

Şimdiye kadar kaçak dövüşmeyi bilmişti. Bu sefer de kürsüye çıkmasında hiç fayda yoktu. Ama muhalefetin topunun birden hücuma geçmesi karşısında, *sinirleri, Demirel'e ihanet* etti. AP. ile flört eden Alican bile insafsızdı. Cemal Tural mektubu dolayısiyle Hükûmetin aylardır susmasını ayıplıyor ve onun Amerikancılık iddiaları karşısında susmasına şaşıyordu. AP.'nin «siyanet meleği» Alican, şu sert sözleri söylüyordu: «*Ancak şimdi anlıyoruz ki,* hükûmet bu mektubu, Amerikan Cumhurbaşkanını darıltmamak gerekçesiyle neşretmemek durumuna girmiştir. Bizi millî menfaatlerimizden başkası ilgilendirmemelidir. Tural mektubundan sonra, bu mektubun da aynı gazetede yayınlanması, hükûmetin *tutumu hakkında* bizi ciddî endişelere sevketmektedir. Tahkikat açacağız demişler, iki ay geçmiştır. Hâlâ netice yok. Bu hadiseler tekerrür ederse devlet idaresi lâçka olur ve devlet bu tarz emrivakilerle idare edilir hale gelir. Mektubun nasıl intikal ettiği tesbit edilmeli, suçlu veya suçlular ortaya çıkarılmalıdır.»

AP.'nin düşman kardeşi Bölükbaşı da, Başkan Ahmet Bilgin'in itaatkâr müsamahasından yararlanarak, Demirel'i bombardıman ediyordu. Kardeş Alican «Amerikancılık» tan bile imalı imalı konuşuyordu. Nihad Erim ve Çetin Altan'ın hücumlarıyla yıpranan Demirel'in sinirleri artık bu kadarına dayanamazdı. Kürsüye fırladı ve «çeşitli türlü türlü çeşitli» gib bir sürü dil sürçmelerinden sonra şu tarihî sözleri söyledi: **«Amerikancılık vârit değlidir. Vârit ise Hükûmet Yüce Divana gitmeye hazırdır.»**

Bu kompleksli sözler, bir dönüm noktasının başlangıcıdır. İki ayda iş, Meclis kürsüsünden bu cins konuşmalara kadar gelmiştir. İnönü'nün gelişi güzel söylenmiş «On ay dayanamazlar» kehaneti, bu beklenmedik tarihî sözler üzerine, bütün zihinleri kurcalamaya başlamıştır. AP.'nin içinde dahi homurtu ve güvensizlik vardır. Bilgiç seçim ve af kanunu tasarıları dolayısiyle, Hükûmeti yenilgiye uğratmıştır. Bilgiç'i «Yeşil Komünistlik» ile suçlayan Demirelci Tekin Erer'i, Bilgiççiler grupta perişan etmiştir. AP.'li basında Demirel'e yöneltilmiş nasihatlar ve tenkitler çoğalmaya başlamıştır. Yeni İstanbul, Demirel ve ekibi hakkında şu ağır sözleri yazmaktadır: «AP. uyanmalıdır. Uyku satıcılarının tenkitlerini dinlemekten kurtulmalıdır... AP. sorumluları, bir genel kongrenin hasbelkader tertiplediği yönetici kadrosu değildir... AP. harekete geçmeli ve hükûmet kadrosunda da genel politikasında da revizyona girismelidir... AP. doğrudan doğruya vatandasın partisidir. Onu birkaç muhterisin ve kapris adamının elinde cıkmaza sürüklenmiş görmeye kimsenin, hatta muhalefetin bile tahammülü olmamak gerekir.»

Bölükbaşı, Demirel için türküler *yakmaya başlamıştır:*

«Baş olanlar öğünmesin
Ne gelirse başa gelir
Diz toprağa yaslanmaya
Baş düşerse taşa gelir.»

Bölükbaşı, işi türkü seviyesinde bırakmamış ve mektupların basına sızması konusunda Meclis araştırması istemiştir. Bölükbaşı'ya *göre, Hükûmet* Başbakanı itham altında olduğuna göre, bu araştırmayı yapamaz; binaenaleyh Meclis araştırması yapılmalıdır...

Iş şimdiden kızışmış ve ilk imtihanda Demirel tökezlemiştir. Af, seçim ve radyo kanun tasarıları ise, muhalefetin çok şiddetli hücumlarıyla karşılaşacaktır. Sinirleri ilk imtihanda kendisine ihanet eden Demirel, bunlara nasıl dayanacaktır?

«Amerikancıysak Yüce Divana gideriz» sözleriyle tarihe geçecek olan tartışmalar, Hürriyet'ten Cüneyt Arcayürek'in başarılı gazeteciliği ile başladı. Johnson mektubunu hangi gazete ele geçirirse, hiç şüphe edilmesin, o yayınlıyacaktı. Bu, *bir* gazetecilik göreviydi. Ne var ki başarılı Arcayürek, iktidara çok yakındı ve Tural mektubu dolayısıyle «sâbıkalı» idi. Johnson mektubu yüzünden de iktidar ile Arcayürek arasında şüpheli temaslar olmuştu. Mektubun yayınlanmasından bir iki gün önce Arcayürek, *Çağlayangil'i ziyaret* etmişti. Hürriyet temsilcisi, bir sürü milletvekili ve senatörün huzurunda Dışişleri Bakanını «Mektubun gizli tarafı kalmadı» diye ikna etmeye çalışmıştı. Demirel de iki gün önce, telefonla Cüneyt Arcayürek'e «mektubu yayınlıyanın hapse gideceğini» ibsas etmişti. Bütün bunlar Demirel ve Çağlayangil tarafından mektubun gazeteci Arcayürek'in elinde olduğunun bilindiğini göstermektedir. Esasen mektubun fâş edilebileceği kaynaklar sınırlıdır. Senatör ve milletvekillerinin mektubu vermesi imkânsız gibidir. Zira gizli celse zabıtları, not almadan ve nezaret altında görülebilmektedir. Bu işi de sadece Nihad Erim ve Mehmet Ali Arsan yapmıştır. Halbuki uzun metin, Hürriyette, kasten yapıldığı intibaını veren bir iki önemsiz değişikliğin dışında aynen yayınlanmıştır. Milletvekillerinin bunu sağlayabilmesi *imkânsızdır.* Mektubu Amerikalıların vermiş olması da çok zayıf bir ihtimaldir. Zira Hürriyette çıkan metin, Dışişleri Bakanlığının yaptığı tercümeye dayanmaktadır İngilizce metinden özel bir tercüme bahis konusu değildir Bu durumda mektubun ya CHP.'den, ya da Dışişleri *Bakanlığından çıktığı büyük bir* kesinlikle söylenebilir. Fakat Demirel ve Çağlayangil'in Arcayürek'in hazinesinden haberdar olmaları ve mektubun daha önceden «basına verilmek» gerekçesiyle Dışişleri Bakanlığında çoğaltılmış olması, şüpheleri iktidara kaydırmaktadır. İktidar ise, *Tural mektubunda olduğu gibi,* bu meselede de beceriksiz davranışlarıyla kendini güç durumda bırakmış ve bütün muhalefetin bir ağızdan giriştiği sert tenkitlerle karşılaşmıştır.

Karanlıkta Uyuyanlar Uyanıyor

Birinci Dünya Savaşından önceki yıllarda Osmanlı İmparatorluğu çöküntüye doğru hızla kayarken memleket aydınları kurtuluş çareleri arıyorlardı. Bu aydınlar arasında askerler önemli bir yer tutmakta idiler. Gerçi genç subaylar yetişme koşulları bakımından siviller kadar şanslı görünmüyorlardı. Ama ayaklarını memleket topraklarına sağlamca basmışlardı.

O devirlerin kaynaşması *bir* Atatürk yetiştirmiştir. Atatürk'ün çevresindeki parlak isimlerden çoğunun da asker olduğu gözden kaçmamalı... Ordu, Türkiyeye aydın yetiştirmek konusunda bereketli bir kaynak olmuştur. 27 Mayıs 1960 devriminin politikaya ittiği genç subaylar arasında da Türkiye'nin muhtaç olduğu aydın karakterini temsil edenler umut ışığı gibi parlamento kürsüsünde parlamaktadırlar.

Son günlerde bu gelişmenin iki güzel örneğini rhan Erkanlı ve Mustafa Ok verdiler. Bu iki eski askerin ileri sürdükleri fikirler, çok dikkati çekicidir. Daha çok millî savunma politikası çevresinde yaptıkları konuşmalar, sivil ve silâhlı aydınlar kesiminde büyük ilgiler uyandırmıştır.

Orhan Erkanlı'nın Sosyalist Kültür Der*neği'ndeki konferanslarından gazetelere* geçebilen kısımları okuduğum zaman bundan iki üç yıl önce İzmir NATO karargâhında görevli bir Türk Albayından aldığım mektubu hatırladım. Albay, karargâhtaki Amerikalı ve Yunanlı subayların davranışlarını anlattıktan sonra:

«Görevim daha fazla açıklamada bulunmaya engeldir. Ancak sizi temin ederim ki Türkiye'deki bir savaş NATO savaşı olmıyacaktır»... diyordu.

Orhan Erkanlı'nın ve Mustafa Ok'un yetkili kurmaylar sıfatıyla yaptıkları açıklamalar Türkiye'nin «savunulmak» için değil «kullanılmak» için ittifaklara dahil edildiğini gösteriyor.

Orhan Erkanlı'nın deyişine göre «1949' dan beri Amerika'nın Türkiye'ye askerî yardım adı altında verdiği bütün silâh ve teçhizat, aslında Amerikan ordusunda ıskartaya çıkarılmış silâh ve teçhizattır.»

Geçen yıl Milli Savunma Bütçesi komisyon raporunda belirtildiği gibi ordumuz, NATO standartlarına hiçbir zaman yükseltilmemiştir. İlk hedef haline getirilmiş bir rampa, ve ilk yıldırımları üstüne çekecek bir ileri karakol gibi telâkki edilen Türkiye, Batılılar için ucuz bir yatırımla elde edilmiştir. Batı gözüyle Türk askeri, cesur, atak ve hem de çok ucuz bir askerdir. Bir Amerikan veya Alman askerine göre Türk askerinin maliyeti çok azdır. Prof. Baade'nin bu konudaki hesabı şöyledir: «Bir Amerikan Tümeninin Amerikalılara maliyeti 500 milyon dolar, bir Alman tümeninin Almanlara maliyeti 250 milyon dolardır. Bir Alman tümenini ölçü olarak alırsak Türkiyenin Batı savunmasına katılma payı *18x250 yani 4,5 milyar dolardır.*»

Ama Türkiye böyle bir miktarı yardım olarak rüyasında görmemiştir. Türkiye, askerî gücünü NATO'nun tespit ettiği hedeflere yaklaşık olarak ayakta tutmak için kaldıramıyacağı bir yükü omuzlarına almış bulunuyor.

İktisadî çöküntümüzü hazırlıyan çeşitli nedenler arasında millî savunma konusunda realist bir politika yürütülmemesi de vardır.

Amerikalılar topraklarımızdaki üsleri devletimizin bilgisi ve yetkisi dışında diledikleri gibi kullanmakta ve 30 milyon Türkü ölüme götürecek en tehlikeli hareketlere pervasızca girişmektedirler. Kullandıkları 35 milyon metrekare toprak için hiçbir şey ödemedikleri gibi Türklüğü *bir* atom harbinde bütünüyle yokedecek kadar tehlikeli bir rampa haline sokmuşlardır.

Gerçekler iyice incelendiğinde millî savunma politikasında nasıl bir aldanış içinde olduğumuz ortaya çıkmaktadır. Genç kurmaylar şimdi Türk ulusunun savunma stratejisini tenkit etmektedirler. Silâhlı kuvvetlerimizin bir anavatan ordusu haline getirilmesi ve bir NATO savaşı *için değil, bir millî* savaş için tedbirli ve hazırlıklı bulunması gerekir. Orhan Erkanlı bu noktaya parmağını basarken, Mustafa Ok, Türkiye'nin tehlikeli tahrikler için kullanılmamasını ve bütün Ortadoğunun atom silâhlarından arınmasını istemiştir.

Türkiye'nin NATO içindeki durumu da Johnson'un mektubunda bütün acılığıyla ortaya çıkmıştır. Johnson İsmet Paşa'ya Kıbrıs *çıkarması sırasındaki muhtemel bir Rus* tecavüzüne karşı NATO'nun işlemiyeceğini tebliğ etmiştir.

İsmet Paşa'nın buna karşı cevabı esas olarak şudur: Kıbrıs çıkarması milletlerarası bir anlaşmanın verdiği haktır. Milletlerarası anlaşmaların tatbiki sırasında Türkiye'nin uğrıyacağı bir tecavüz karşısında NATO otomatik olarak harekete geçmelidir. Türkiye'nin NATO anlayışı böyledir. Eğer bu tecavüzlerde NATO'nun işleyişi ayrıca verilecek kararlara bağlıysa, Türkiye ile Amerika arasında bu bakımdan geniş ve derin görüş ayrılıkları vardır.

Manzaraya bütünüyle baktığımız zaman hiç de içaçıcı görülmüyor. Bundan iki üç yıl önce İzmir NATO karargâhından mektup yazan Albaya hak verdirecek bütün deliller zamanla ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin millî çıkarlarına değinen olaylarda NATO'nun işlemiyeceği tahmini artık Johnson'un mektubuyla sağlam bir vesikaya bağlanmış oluyor.

Demek ki Türkiyenin NATO konusundaki durumunu bir iyice elden geçirmesi gerekmektedir. Aldığımız ve verdiğimiz değerler arasında açık ve sağlam bir muhasebe yapılmalıdır.

Amerika ile ikili anlaşmalar ise bir âlemdir.. Johnson'un mektubunda açıklandığı gibi Türkiye, Amerika'nın verdiği silâhları ancak Amerika'nın izniyle ve Amerikan çıkarlarına göre kullanmak yetkisindedir.

Anadolu topraklarını babalarının malı gibi kullanan ve Türkiyeyi olmadık tehlikeye bütünüyle sokan Amerikalıların bir de verdikleri silâhları izinle kullanacağız demek.

Türkiye meğer hangi çıkar hesaplarının *rizikosunda bulunurken* kendisini güvenlikte sanırmış.

İlhan Selçuk

Alican ve sol

YTP'li senatörler AP'ye transfer etmekteyse de, parti şimdilik birleşmeyi uygun bulmadı. Bununla beraber, Demirel başaramaz ise, AP'yi kurtaracak adam diye görülen Alican, Y.T.P. grubunda, AP'ye yardımcı *olma politikasını savundu* ve bunu «AP giderse, sol gelir» gerekçesine bağladı: «AP başarıya ulaşamazsa seçime ve seçim neticelerine hacet kalmaksızın sol gelebilir... Demokratik rejimle bu devlet idare edilir mi? AP bunun imtihanını veriyor. Bundan dolayı da yar*dımcı olmak lâzımdır.*. AP'*nin* alternatifi YTP değildir. Yani AP muvaffak olmazsa, YTP gelişir fikri hayaldir. AP'nin muvaffak olmaması halinde alternatifi maalesef komünizmdir. İktisadî şartlar bozulur, iç politikada partizanlık hâkim olursa, esasen dış politikada esaslı *itham altındadırlar.* Bu unsurlar, sol alternatifi kuvvetlendirmek istidadındadır. Buna siyasî kanaatlarımız ne olursa olsun karşı koymaya ve AP'yi başarıya ulaştırmaya muktedir isek, hizmet getirmeye mecburuz».

Ekrem Alican
«Sol geliyor»

Tarım Fazlaları

Amerikan Hükûmeti tarım fazlası stokları azaldıkça ve fakir ülkelerden talep arttıkça satış şartlarını ağırlaştırmaktadır. Öyle görünür ki, Türkiye bu yıl eskisinden daha ağır şartlarla anlaşma yapmış, ancak ünlü Cooley Fonunu bir miktar sınırlandırabilmiş ve borcun dörtte birini dolarla ödemek zorunda kalmıştır. Bizim imzalayacağımız anlaşmayla bir karşılaştırmaya imkân vermek üzere, Mısır'a kabul ettirilen tarım fazlası anlaşması şartlarını yayınlıyoruz:

Mısır, Haziran ayı sonuna kadar 55,7 milyon dolar tutarında tarım fazlası satın alacaktır. Bunun 14.6 milyonu yüzde 2.5 faizle 20 yılda dolar olarak ödenecektir. Geri kalan miktarki Türk parası ile 370 milyon lira etmektedir. Mısır parasıyla ve yüzde 4.375 faizle ödenecektir. Bu paranın yüzde 75'i, kalkınma plânında yer alan projelerin finansmanı için Mısır'a geri verilecektir. Yüzde 5'i, yani 18.5 milyon lira, «Amerikalıların yönettiği Mısır şirketlerine, ya da Amerikan çıkarları bulunan teşebbüslere» ayrılacaktır. Geri kalan yüzde 20, yani 74 milyon lira, Amerikan Hükûmetinin Mısır'daki giderlerinde kullanılacaktır.

GERÇEK SAYGISI

BİTTECRÜBE...

Fethi Naci

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti...

Böyle yazıyor Anayasa'nın Başlangıç'ında; ikinci paragrafta. Anayasa'nın kabul tarihi, 9 Temmuz 1961. Ve şimdi, 27 Mayıs'tan 5 yıl 8 ay sonra, Anayasa'nın kabulünden 4 yıl 7 ay sonra, «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarda» bulunanlar affediliyor; yurt içindekiler de, yurt dışındakiler de! Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarda bulunmanın cezası, 20. yüzyılda değil, 19. yüzyılda değil, tâ 18. yüzyılda yayınlanmış yazıları dilimize çevirmenin ya da çevrilen böyle bir eserden parçalar yayınlamanın ancak üçte ikisi kadar!

Olup bitenlere baktıkça AP yöneticilerinin cehaletten gelen cesaretleri, bir şeylere güvenmenin aldırışsızlığı içindeki şaşkınlıkları insanı çileden çıkarıyor. Ve çileden çıkanların başında elbette 27 Mayıs'ın yöneticileri geliyor: «İktidar, seçimle kazandığı kaynaktaki meşruiyetini yitirmekte ve Anayasaya vücut veren temel inançla çatışma halinde görülmektedir.» Milli Birlik Grubu üyelerinin yayınladıkları kısa bildiri böyle bitiyor.

Ve hep birbirine bağlı olaylar: Milli çıkarları savunan genel müdürlerin görevlerinden uzaklaştırılması, uyduluk politikasında ısrar, durmadan yükselen fiyatlar, ücretlilere beş-on kuruş gelir artışı sağlayacak olan asgari geçim indirimindeki yeni nispetlerin iki yıl ertelenmek istenmesi, Anayasa'nın öngördüğü temel reformlardan hiç birinin söz konusu edilmemesi... Hem bu olaylar, hem de demokrasi savunuculuğu!

Şimdiye kadar demokrasiyi kitlelerin yaşama şartlarından bağımsız bir şeymiş gibi, hayatımızın dışında bir şeymiş gibi göstermeyi başarmışlardı. Şimdi şimdi anlaşılıyor demokrasinin ne olduğu. Demokrasinin ne olduğu anlaşılıyor ve de az gelişmiş bir ülkede kapitalizmle demokrasinin birlikte yürüyemeyeceği... AP yöneticileri bütün Üçüncü Dünya ülkeleri için geçerli olan bu genel kuralı bir kere daha doğrulamak için ellerinden geleni esirgemiyorlar. Yabancı tekellerin çıkarları ardında sürüklenerek, küçük bir azınlığın mutlu düzenini yürüterek Türkiye'yi idare edebileceklerini sanıyorlar. Şimdiye dek yalanla beslenmiş halkı her zaman aldatacaklarını sanarak Türkiye'yi idare edebileceklerini sanıyorlar. Çok sıkıştıkları zaman, «Bizi bu halk seçti mi? Seçti.» ya da «Bizi buraya milli irade gönderdi mi? Gönderdi.» diyerek işin içinden çıktıklarını sanıyorlar.

27 Mayıs'tan 5 yıl 8 ay sonra, Anayasa'nın kabulünden 4 yıl 7 ay sonra, «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidar»ın üyelerinin affı, bu yanlış sanıların zirvesini teşkil etmektedir. Öyle suçlar vardır ki affedilemez. Bu gerçeği, af tasarısının kahramanları ergeç anlayacaklardır. Korkarım bittecrübe!..

Komisyon eğleniyor!

Bütçe Komisyonunda dehşetli fikir tartışmaları yapılıyor! Bunlardan son bir örnek, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesi görüşülürken verildi. Bu tartışmamanın ilgi çekici kısımlarını aktarıyoruz:

YUNUS KOÇAK (TİP) — Bu memlekette Çombelerin ve Mobutuların yeri yoktur.

BAŞKAN İSMET SEZGİN (AP) — Ne demek istiyorsunuz?

Y. KOÇAK — Beyfendi böyle bir zihniyet olmamalı diyorum.

BAŞKAN — Bana beyfendi değil, başkan demeniz gerekir.

KOÇAK — Ben yazılı metin takdim etmiyorum.

BAŞKAN — Sayın Koçak deminden beri yazılı metin okuyorsunuz. Türkiye hiç bir zaman ne dün CHP, ne bugün AP ve mümkün olursa yarın ne de TİP idaresinde, Çombelerin, Mobutuların memleketi olamaz. Bu sözünüzü geri alın, yoksa konuşmanızı keserim.

KOÇAK — Kesemezsiniz. Benim sözlerim mühimdir.

BAŞKAN — Herkesin sözü mühimdir. Onun için sözünüzü geri alın.

KOÇAK — Peki... Dün de olmamıştır, bugün de olmamıştır. Olamaz da... Anayasa, Mobutu ve Çombelerin hâkimiyetine müsaade etmez.

BAŞKAN — Sâdece Anayasa değil, hiç kimse böyle bir şeye müsaade etmez. Bunu da böyle bilin.

KOÇAK — Artık «Allah» diye diye bu memleket soyulamaz.

BAŞKAN — Kim soyuyor?

KOÇAK — Yabancı şirketler.

BAŞKAN — «Allah» diye diye mi soyuyorlar? Sayın üyeler, bir arkadaşımızın konuşması ile bağımsız bir devlet hakarete uğramıştır. Divan olarak teessürlerimizi bildiririz.

MEMDUH ERDEMİR (MP) — Ne kadar kalacağı belli olmıyan bir İbrahim Deriner, üç günlük bakanlık makamı için yıllarca beraber çalıştığı arkadaşlarını görevlerinden atmaktan geri kalmamıştır.

BAŞKAN — Sayın Erdemir, «Üç günlük bakanlık için yıllarca dayanan arkadaşlarını atıyor» demekle bir bakanı tezyif ediyorsunuz.

ERDEMİR — Hayır, tezyif etmiyorum.

BAŞKAN — Öyleyse konuşma üslûbunuzu ve dolayısiyle mizacınızı ortaya koyuyorsunuz.

ERDEMİR (Masayı yumruklayıp, ayağa fırlayarak) — Mizacımı değ.., görüşlerimi söylüyorum. Bu müdahaleleriniz konuşmalarımıza mâni olamıyacaktır.

BİR ÜYE — Erdemir, dikkat et. Burası komisyon. Milletvekili dövdüğünüz grup odası değil.

TURHAN FEYZİOĞLU — Hükûmet tenkit edilince, konuşmayı kesmek istiyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bir kere komisyonda üye değilsiniz, bu şekilde müdahale edemezsiniz.

FEYZİOĞLU — Beyfendi...

BAŞKAN — Ben başkanım.

FEYZİOĞLU — Ben size beyfendi diyorum.

BAŞKAN — Diyemezsiniz.

FEYZİOĞLU — Öyleyse ben de Başkan Beyfendi derim. (Gülüşmeler)

İRFAN SOLMAZER (CHP) — Başkan bize talebe gibi muamele edemezsiniz.

BAŞKAN — Öyleyse siz de, sizin tâbirinize göre, talebe gibi hareket etmeyin.

İsmet Sezgin
«Başkan Beyfendi»

PROF. AYDIN YALÇIN — Burada rejim mücadelesi yapılamaz. Burası marksist mücadelenin yeri değildir. Sanayiciye hırsız, demokratik düzene inananlara memleketi satanlar diyenlerin, burada da, parlâmentoda da yeri yoktur. Biz yabancı sermaye ile işbirliği yapacağız. Batıdan, zengin ülkelerden koparılıp fakir ülkelere bağlanmayı Türkiye çoktan reddetmiştir... Biz yabancılarla müşterek iş yapacağız. Onlar da kazanacak, biz de kazanacağız. Türk ekonomisi, ancak bu sistemle gelişebilir. Bugün Macaristan ve Romanya, Sovyet istismarından şikâyetçidir. Bunlar şirketlerle değil, Kızılordu ile mücadele zorundadır. En büyük istismar, Kızılordunun ufak devletleri hâkimiyetleri altına almaları ile doğan istismardır.»

AP'de Yeşil Komünizm!

Demirel basınının önüne geleni komünistlikle suçlamakla görevli kalemşorlarından İstanbul Milletvekili Tekin Erer, bu etiketi nihayet AP'nin «milliyetçi ve mukaddesatçı» kanadına da yapıştırdı! Hızlı kalemşor, «müslüman gözüken komünistler» için şöyle diyordu: **«İşin en hazini, bunların, bu yeşil komünistlerin Adalet Partili görünmeleridir. Bunlar Adalet Partisi içinde mutlak hiyanet şebekeleridir. AP'liler, kızıl komünistlerden ziyade, bu yeşil komünistlerden sakınmalıdırlar. Bunlar bizden görünüp en âdi, en iğrenç iftiralarla bizi kalbimizden vurmak, böylece milletin tek ümidi Adalet Partisini içinden yıkmak suretiyle, memlekete komünizmi getirecek zemini hazırlamak niyetindedirler. Büyük çapta bir devlet adamı olduğunu anlar anlamaz, Demirel'e (mason ve dinsiz) damgasını vuran ilk defa bu yeşil komünistlerdir. Bunlarda fikir olmadığı için ancak yalan söyleyerek, iftira ederek gerçek müslüman ve milliyetçi yazarları yıpratmak isterler... İşin en hazin, en üzüntülü ve en garip tarafı, bize hakaret edenlerin, iftira çamuru atanların sırtını, aynı ilden mebus olduğumuz Dr. Saadettin Bilgiç'in okşamasıdır.»**

Görüldüğü gibi Demirel'in coşkun yazarı, yeşil komünizmin ucunu Saadettin Bilgiç'e kadar uzatmaktaydı. Onun için Demirel'e karşı çıkan herkes komünistti. Tabii ki bu müthiş ifşaat, AP grubunda büyük tepki yarattı. Erzurum Milletvekili Ahmet Mustafaoğlu, «İçimizden birinin yeşil komünizm ithamı ile bir kısım müslümanların, yazarların ve bu arada bilhassa komünizmin karşısında olan Adalet Partisini hedef almasını esefle karşılarım. Genel İdare Kurulu ve Grup İdare Heyeti, bu konuda tedbir almalıdır» diyordu. Antalya Milletvekili Osman Yüksel Serdengeçti, «Türk emniyet tarihi, din kisvesi altında çalışan bir komünist tesbit etmiş değildir» diye haykırıyordu. Manisa Milletvekili Önal Şakar ise, «Bu partiyi İsmet Paşa bile komünizmle itham etmedi» feryadı ile ayağa fırlıyordu. Hızlı kalemşoru, Demirel bile kurtaramazdı. Sözlerim yanlış anlaşıldı, demekten başka çıkar yol bulamadı. Saadettin Bilgiç ise, «İnşaallah bundan sonra yanlış anlaşılmıyacak yazılar yazar» diye galibiyetini kutluyordu. Bu zılgıttan sonra, uzun süredir AP'nin «mukaddesatçı ve milliyetçi» kanadını komünistlikle suçlayan ve bazı yazar ve talebe teşekküllerinin protestolarına uğrayan Demirel kalemşoru, büyük bir pişkinlikle tornistan ediyordu: «Bunlara hak veriyorum. Doğrudur. Yeşil komünizm yoktur. Hatadan dönmek fazilettir derler. Ben de haksızlık ettiğim için, bana çatan Adalet Partili milletvekillerinden, talebe teşkküllerinden, yazarlardan özür dilerim.»

Oysa yeşil komünizm deyimi vardır ve bir çok şey gibi bu da Amerikan icadıdır. Morrison tipi büyük firmaların besledikleri Amerikan Mc Carthy'leri, müslüman sosyalizmi yapma iddiasındaki Mısır ve Cezayir gibi ülkeler yöneticilerini yeşil komünist ilân etmişlerdir. Yabancı şirketleri, büyük toprak ağalarını ve kompradorları kovan müslüman Nâsır, onlar için, rengi yeşil de olsa, komünisttir.

Türkiyede de Nâsırcı fikirler, «milliyetçi ve mukaddesatçı» çevrelerin namuslu kanadında yankılar uyandırmaya başlamıştır. Dürüst ve samimi mukaddesatçılar, kör bir antikomünizmden ibaret kalan davranışlarıyla, gerçekte toprak ağalarının ve Amerikan şirketlerinin savunucusu durumuna düştüklerini yavaş yavaş hissetmektedirler. Mısırlı profesör Muhammed Kutup'un «İslâmın etrafındaki şüpheler» adlı kitabı, bu çevreleri dalgalandırmaktadır. Prof. Kutup, bu kitapta islâmiyette ağalık ve kapitalizm olamıyacağını yazmaktadır. Morrisoncular için bu fikirler, tabii ki, komünizmin ta kendisidir. Aslında bu rahatsızlık, AP'deki sosyolojik ikiliğin yankılarıdır. Bu partinin bir kanadı, İstanbul ve İzmirin yabancı şirketlerle içiçe girmiş büyük iş çevrelerine dayanmaktadır. Bu çevreden gelen Demirel, onların desteği ile AP'nin yönetimine el koymuştur.

AP'nin öteki kanadını ise, esas itibariyle, Anadolunun dindar ve muhafazakâr esnafı teşkil etmektedir. Bu kanat, bilinçendiği ölçüde, Saadettin Bilgiç'in etrafında kümelenmektedir. İki kanat arasında, çıkar ve inanç bakımından geniş ayrılıklar vardır. Ayrılıklar, Amerikancı büyük iş çevrelerinin sahte mukaddesatçılık iddiaları ve komünist tehlikesi propagandalarıyla şimdilik örtülebilmektedir. Fakat bu ikilik eninde sonunda ortaya çıkacaktır. Yeşil komünist — Mason düellosu ve Tekin Erer'in yazısı, bu ikiliğin, henüz yeteri kadar bilinçlenmemiş belirtileridir.

1965'te Basın Özgürlüğü

Türkiyedeki iktidar çevreleri, «141 - 142 suçları affedilmiyecek» diye çalım satarken, Milletlerarası Basın Enstitüsü 1965 Yılı Raporunda «Babeuf Olayı», yıl içinde basın özgürlüğüne indirilen büyük bir darbe olarak anılmaktadır. Le Monde gazetesinin Zürich'teki muhabiri, rapor hakkında şu bilgiyi vermektedir:

«1965 yılında basın özgürlüğüne ciddi tecavüzler olmuştur. Türkiyede, Basın-İş Sendikasının yayın organı Gündem gazetesinin sorumlu müdürü, Babeuf metinlerini yayınladığı için 7,5 yıl hapse mahkûm olmuştur. **Milletlerarası Basın Enstitüsü, mahkûm gazeteciyi Af Kanunundan yararlandırmak amacıyla Başbakan Demirel'e başvurmuştur.** Bu vesileyle, Basın Enstitüsü, Türk makamlarını basınla ilgili Ceza Kanunu hükümlerini düzeltmeye çağırmıştır.

Bu arada, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyetinin düzenlediği basının sorunlaryyla ilgili seminerde, muhafazakâr görüşlü bir cezacı olan Prof. Sulhi Dönmezer, 142 ve 312. maddeler hakkında şunları söyledi:

«Yargıtay Ceza Genel Kurulunun konu ile ilgili olarak getirdiği bir tarifi burada nakledelim: (Yargıtay Ceza Genel Kurulu E.1/D-158.K.150 sayılı ve 19.4.1965 tarihli kararı). Yargıtay bir olay dolayısiyle verdiği kararda şöyle diyor: **(...... Yazı tümü bakımında: bir komünizm propavandası olsu veya olmasın Anayasa ile teminat altına alınmış özel haklar ve kurulmuş iktisadi, siyasi, sosyal düzene karşı ve sosyal bir sınıfın öbür sınıflar üzerinde tahakkümünü kurmayı amaç edinen bir görüşü etkili olarak açıklamakta ise...)** 142. maddenin 1. bendi ihlâl edilmiş olur. Bu kararın dikkat çekici özelliği 142. maddenin 1. bendinin önlemek istediği amacın muayyen bir iktisadî yaşayış tarzı olmaktan çok muayyen bir sınıf esas ve temeli üzerinden diktatorya kurmak sonucunu doğuracak propagandayı önlemekten ibaret bulunduğunu tebarüz ettirmiş olmasıdır. Bu itibarla bahis konusu kararın 142. maddeye bir açıklık ve vuzuh getirmiş olduğunu söylemelidir.»

Prof. Dönmezer, 312. maddeyle ilgili olarak da sınıf mücadelesinin caiz olduğunu belirtmektedir: «Ceza Kanununun 312. maddesi bakımından yapılan itirazlara gelince: **«Medenî anlamı ile sınıf mücadelesi amacını güden propaganda elbette ki caiz olmak gerekir. Hattâ günümüzün sosyal devlet anlamı içinde sınıf mücadelesi lüzumludur ve bir gelişme alâmetidir.** Bu sebeple sınıf mücadelesi maksadı ile propagandanın suç teşkil etmemesi umumen kabul edilmektedir. Bu maksatla propaganda Brezilya, Mısır ve Yugoslavya'da suç teşkil ediyor. Sosyalist eğilimli partilere müsaade edilen bir memlekette, sınıf mücadelesi maksadıyla propagandaya yer verilmemesi elbette ki tasavvur olunamaz.

Prof. Sulhi Dönmezer
«Fikir suçu olur mu?»

Açıklayalım ki, bizim 312. maddemiz bu çeşit bir propagandayı suç saymamaktadır. Kanunumuz 312. maddesinde (Cemiyetin muhtelif sınıflarını umum emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik etmeyi) suç saymaktadır. 312. maddenin cezalandırdığı husus, sınıfları birbirine kırdırmaya götürecek nitelikte kin ve husumet aşılayıcı propagandadır.»

Prof. Dönmezer, fikir suçları konusunda da şunları söylemiştir: «Türk Anayasasının 20. maddesi mutlak değildir, yukarıda izah olunan esaslara uymak şartıyla bazı fikir, düşünce ve kanaatların gerek basın, gerek sair vasıtalarla açıklanması bakımından yasaklar konulabilmesine, yani adını koyalım, fikir suçları ihdas edilebilmesine madde müsaittir. Fakat bu demek değildir ki, 20. ve 11. maddelere dayanılarak fikir suçları ihdas edilmesi lâzımdır ve tavsiyeye şayan bir şeydir, tam aksine olarak katî, mutlak bir zaruret olmadıkça fikir suçu ihdas edilmemelidir ve mümkün oldukça bundan kaçınılmalıdır: Zira fikir suçlarını ihdas eden kanunlar, (zâti madde) icabı, metinleri yönünden, müphem ve tereddütleri dâvet edecek nitelik taşırlar ve bilim ve sanatın gelişmesi, toplum hayatının aktivitesini kaybetmesi yönlerinden tehlikeler yaratırlar.»

Tütünde Amerikalılar

Ege Tütün piyasası açıldı. Her yıl olduğu gibi bu yıl da ekici için en büyük tehlike, düşük satış fiyatı empoze eden Amerikan firmalarıdır. Tekel durumundaki Amerikan firmalarının karşısına tek elden çıkılmadığı müddetçe, tütünümüzün fiyatını esas itibariyle yabancılar tesbit etmiş olacaktır.

POLİTİKA ve ÖTESİ

UÇURUMUN KENARINDA

AP'nin eline geçen bu «tarihi fırsatı» iyi kullanmasını daima temenni etmişimdir. Görüyorsunuz ki, temenni etmekle olmuyor, tarihi fırsatı eline geçirenlerde başka meziyetlerin bulunması gerekiyor. Özellikle geri bırakılmış ülkelerde oy alarak iktidara gelenlerin, kendilerini devlet yönetmeye de hazırlamış olmaları gerekir. Çağımızda devlet yönetimi için bir temel felsefeden yoksun olanlar, devleti bazan kolaylıkla ele geçirirler ama, bunu yönetmeyi beceremezler.

Demirel ve arkadaşlarının bugün karşı karşıya bulundukları durum budur. İnönü, «on ay dayanamazlar» diyordu. Bu «on ay» tamamlanmadan dayanamadıkları görüldü. On ay dayanamadıkları zaman bir başka güçle devrileceklerini söylemek istemiyordu. Dayanamıyacaklarını, ipliklerinin pazara çıkacağını anlatmak istiyordu. Bu olmuştur. Tural mektubu, Johnson mektubu, Servet Sezgin'in İmroz raporu, devlet arşivlerine bile sahip çıkamıyacaklarını göstermiştir. Memurları, kışta kıyamette dama taşı gibi ordan oraya sürmek istiyorlar. Namık Gedik eliyle DP diktaya giderken bile buna cesaret edememişti. İhsan Topaloğlu, Danıştay kararı ile görevine iade edilmiştir. Bakan, yerine gelemez diyor.

Bakanlık koltuğunda oturmanın rahatlığını, bu koltuk batmaya başladığı zaman, sorun bir de sorumluya... Başını dinleyecek, rahat bir köşe arar da, bulamaz.

Ağzı kulaklarına varan gülücüklerin ardında valilerle oynıyan bu Faruk Sükan kimdir? Merak edip biyografisine baktınız mı? Daha bir kaç yıl öncesine kadar Konya ilçelerinde müşteri bekleyen bir doktor. Aspirinle başağrısı geçirmiye çalışırken, belki başarılı sayılırdı. Ama şimdi partisinin ayakta durabilmesi için, valileri, vali muavinlerini, emniyet müdürlerini, muavinlerini ordan oraya atarken, rejimin kendi başına vuran ağrısını gideriyorum sanıyor.

İçişleri Bakanlığının polisli - jandarmalı kapısından girerken, verilen selâmlar, bir taşra doktorunun koltuklarını kabartması için yeterlidir. Bu kapıdan bir Dr. Sükan gibi girilir, bir de Dr. Gedik gibi çıkılır. Bunu hatırlatırken, tarihi fırsatı iyi kullanmasını temenni ettiğimizi de söyliyeceğiz.

Anlatabildiğimiz süre...

Menderes, «—Bunlar mı ihtilâl yapacak?» sorusunu sora sora, ihtilâlin eşiğine kadar geldi. Karşısında selâma duran genç subayın, bir gün kendini Kütahya yolunda kıskıvrak yakalayacağını aklına bile getirmemişti. Bir Numan Esin veya bir Muzaffer Özdağ gencecik yüzbaşılardı. Bütün Türk basınının Menderes'in çarşaf gibi resimlerini bastığı zaman, bunların adını kimseler duymamıştı bile.

İhtilâl, Menderes'i, karanlıkta şarkı söyliyerek kendine cesaret verenin telâşı içinde yakaladı. Korkunun ecele faydası yoktu.

Kararların parlâmentolarda parmakla alındığı yerlerde oy çoğunluğuna dayananlar, bizi Yüce Divana gönderin derler. Bunu derlerken, parmak hesabının kendinden yana olduğunu bilirler. Demirel'i, Amerikancı diye Yüce Divana sevkedecek olan muhalefet değil, şimdi kendisinin desteği gibi görünen parmaklar olabilir. Bu parmaklar Demirel'e itaat ediyor.

Etmediği gün, Yüce divan sözünü ederken dudakları uçuklayacaktır. Bölükbaşının ima ettiği gibi, arka kapıdan kaçanlar bu dudak uçuklamasının acılı burukluğunu çok iyi bilirler. Şapkaları melûl mahzun vestiyerde beklerken, sokağın rüzgârı açık başlarını uyarıcı bir sitemle yalar.

Dikkat ediyor musunuz, İsmet Paşa son *zamanlarda susuyor. Bu susuşun altında,* «devleti kimlere teslim ettim»in gönül dağlayıcı soruları yatmaktadır. Ne kadar daha sorar bu soruları İsmet Paşa kendi kendine.. Lozan mı, dış politika beceriksizliklerini örtmek istiyenlerin elinde bir paçavradır. Oysa, kırk yıldır okullarımızda tarihi bir zafer diye okutulurdu.

Laisizm, otobüs duraklarında oruç tutmuyorsun diye yurttaş döğüyor. Devletcilik, Ereğli Demir'de, İdare Meclisinin ibra edildiğini paralı ilânlarla gözlere sokuyor. Kimin parasını, kimler, kim için kullanmaktadırlar.

Milliyetcilik, başımız iktidarda derde girerse, Amerika bizi kurtar olmuştur. Halkcılık, halktan yana olmıyanların, asgari geçim indirimlerinde iki yıl ertelemenin adıdır.

Bütün bunlar, Atatürk Cumhuriyetinde Atatürk'ün ilkeleri değil mi?

O, Büyük Adam «Cumhuriyeti biz kurduk, gençler, siz yücelteceksiniz...» diyordu. Yaşı Cumhuriyet kadar bile olmıyan bir politikacının üç aylık durumunu arzederim. Tabanını nereye bastığının farkında olmuyor mu, dersiniz?

Bu yaştaki *devlet adamları,* Kara Afrika dediğimiz yerde, dünya aydınlarını şaşırtan kitaplar yazıyorlar.

Dikkat ediyor musunuz, İsmet Paşa susuyor.

Susuyor, ama konuşacak!...

Anayasa çiğneyicileri Demirel'in şahane affına uğrarlarken, fikir söyliyenlerimizi demir kapıların ardı bekliyor. 141 ve 142 bazılarına göre vatan ihaneti, kuzum Anayasa çiğnemesi sabit olanların suçu ne, bana söyler misiniz? Mahkemesiz, hükümsüz gazete kapat, adam tık içeri, sokaklarda iki kişinin yan yana dolaşmasını bile yasakla, bu yayın yasağının yayınlanması da yasak de, ondan sonra, bir afla elini kolunu sallayarak dolaş. 173 yıl önce yaşamış, Baböf'ün iki satırlık yazısını gazetene koydun mu, adın vatan haini ve cezan 7.5 yıl.

Dışardan bakanlar onun için gülüyorlar bize.

Menderes'in Tahkikat Encümeni başkanı ve üyelerinin yaptıklarını Kuyucu Murat yapamadı bu ülkede... Bunlardan bazıları affedildikleri yetmiyormuş gibi gazete sütunlarına oturarak bir de demokrasi havariliği etmiyorlar mı, ört ki ölem...

Tekrar uçurumun kenarına geldiğimizi haber veriyorum sizlere..

Mehmed Kemal

Amerikan alıcılarının bu yılki oyununu, AP'yi tutan Yeni Asır gazetesi şöyle açıklamaktadır: «Tütün piyasasında, faaliyetleri halen macera olarak görünen tüccarların, Amerikalı alıcılardan bu yıl da mübayaalarını 1 dolar 50 sentten yapmaları yolunda talimat almaya başladıkları ileri sürülmektedir. Piyasanın açılışını erken olarak vasıflandırdıkları söylenen Amerikalıların, tüccarımıza şu şekilde tavsiyede bulundukları iddia edilmektedir: (Siz dış piyasalarda A. grat tütünü için uyguladığımız 1 dolar 50 sentlik fiyatı bozacak olursanız, bunun neticesinde memleketinizde, siz de ıstırap içinde kalırsınız). Dış piyasa şartlarının ken*dilerini zorladığını* belirten bazı tüccarlar, mahsulümüzün de ğerlendirilebilmesi için Amerikalıların bu tavsiyelerini makul karşılamaktadırlar».

CHP'de komprador savunucuları

«Ortanın solu»nu İsmet Paşaya karşı gelecek cesaretleri olmadığı için dudak ucuyla kabul edenler, yüzde yüz halkçı *ve çiftçinin yararına bir kanun* teklifi karşısında dahi gerçek renklerini gösterdiler. Olay, haftanın başında CHP grubunda geçti. Kemal Sarıibrahimoğlu, Arif Ertunga ve Ahmet Şener'in ortaklaşa verdikleri «Ziraî âlet ve makinalar ile kimyevî gübre ve ilâçların ithal, istihsal ve memlekette satışının münhasıran devlet eliyle yapılması»nı öngören kanun teklifinin grup kararına bağlanmasıyla ilgiliydi.

YÖN okuyucularının çok iyi bildiği bu konuda, Sarıibrahimoğlu, kanun teklifinin nedenlerini şöyle açıkladı: «Çiftçi, açık göz tüccarlar tarafından soyulmaktadır. Türk köylüsü, insafsız ellere terkedilmiştir. 1962 fiyatları ile 26 bin liraya mal olan bir traktör, Türkiyede 50—60 bin liraya satılmaktadır. Yani yüzde 100 kâr sağlanmaktadır. Teklifimiz *kanunlaştığı* takdirde, en iyi ve lâstik tekerlekli bir traktör, 8-9 bin liraya, gümrük vergisiyle birlikte 13—15 bin liraya satılabilecektir. Bu sayede sür'atli ziraî kalkınma sağlanabilecektir.

Montaj sanayii de kanayan bir yaradır. Montaja alabildiğine imkân verilmesi, çeşitli maceracıların bu sahada at oynatmasına ve Türkiye'nin soyulmasına yol açmıştır. Ayrıca döviz kaçakçılığının bir yolu da budur».

Açık bir soygunu önleme amacı güden teklifin, itirazsız kabulü beklenirdi. Bu yolda çeşitli uygulamalar da vardı. 1962 yılında AP — CHP Koalisyonu, gübre ı\al tekelini Ziraî Donatım Kurumuna vermekte bir sakınca görmüş değildi. Kâğıt ithal tekeli, uzun yıllardır SEKA'da idi. Teklif, ne Anaya*saya, ne karma ekonomiye, ne* de Plâna aykırıydı. Ve üstelik ortada, önlenmesi gerekli apaçık bir soygun vardı. Buna rağmen söz alan hatipler, ipe sapa gelmez gerekçelerle bir avuç kompradoru savunmakta tereddüt etmediler. Adnan Şenyurt (Erzurum), «Bir özel müteşebbis ben de ayni şartlarla bu işi yaparım diyebilir, onun için teklif kabul edilemez» gibi komik bir gerekçeyle ortaya çıktı. Mehmet Hazer (Kars) ise, aşırı doktriner bir konuşma yaptı: «Prensip olarak tasarının aleyhindeyim. Programımıza aykırıdır. Karma ekonomi ilkemize aykırıdır... Tekel, prensiplerimize aykırıdır. Bu, devletçiliğimizin en hararetli zamanlarında dahi düşünülmemiştir. Arkadaşlarımız tekliflerini geri alsınlar». CHP içinde asla yeri olmadığı her davranışıyla ortaya çıkan *dogmatiklerden* Nurettin Ardıçoğlu da, komprador savunuculuğunu, Kemalizme bağlayacak kadar ölçüyü kaçırdı: «Ben teklifin, bir devlet tekeli yaratması bakımından aleyhindeyim. Ziraî Donatımın elini kolunu bağlayan yok. Bunlar rekabet yoluyla parazit teşekkülleri aradan çıkarabilirler. Bu rekabeti yapmadan tekel sağlarsanız, bir kutuptan diğer bir kutba gitmiş olursunuz.. C.H.P. Kemalist bir partidir. Bu parti her meselesini, Atatürk'ün gösterdiği ışık altında halletmek zorundadır. Gerçeklerden hareket ederek, özel teşebbüs -devlet münasebetini tanzim edeceğiz. 40 yıl önce konulmuş olan bir prensibin adına karma ekonomi denildi. Bunun adı Kemalizmdir. Bugün de uygu*lanacak prensiplerdir bu..* Muayyen dogmalarla hareket ettiğimiz zaman, hiç bir meseleyi halledemeyiz».

Kanun teklifi üzerinde CHP Grubu, şu satırlar yazıldığı sırada, bir karara varmış değildi. Karar, «ortanın solu» programında samimiyetin ölçüsünü teşkil edecek niteliktedir.

Prof. Yalçın Muhalefette!

AP'li Prof. Aydın Yalçın, Son Havadis'te Demirel ekibini tenkit eden bir yazı yayınladı. Prof. Yalçın, iktidardaki ekibin Türk aydınının meselelerini anlar yönde çaba göstermediğini belirtmektedir: «Türk aydınını kavrama, onun endişelerini anlama, huzursuzluğunu teskin edici telkinler yapma, AP'nin sorumluluğuna kalmıştır. Bu zümrenin dertlerini, problemlerini anlayıp çözebilmek için Kıbrıs, Ayasofya, TRT, Genel Müdürler meselesi gibi olaylar, bir hal yolu getirmemektedir. (Biz halkın içinden geldik!) edebiyatı ile, yahut (Birlik - beraberlik) tekerlemeleriyle, bu fikrî boşluğu doldurmak mümkün görünmemektedir...

Prof. Aydın Yalçın
«Allah selâmet versin...»

Meselenin yalnızca bir adet çokluğuyla halledilmediğini, halledilemiyeceğini gösteren tarihî olayları hatırlamak zorundayız.

Muhalefeti fikir alanında yenerek, memleketteki şüphe ve tereddütleri kökünden silip götürecek şekilde dâvaları formüle ederek, kafamızdaki sağlam fikirleri, kuvvetli projeleri sür'atle tatbike koyarak, hiç bir zaman çelişmeye düşmeyerek, bu buhranı yenebiliriz».

Muhalefeti fikir alanında yenişin ilk örneğini de Prof. Yalçın, Hükûmet Programı müzakerelerinde, Feyzioğlu'nun önünde vermişti!

Sanayi Odalarında uyanış!

Geçen sayımızda, Filipinlerde, millî özel sanayiin, yabancı serma*ye egemenliğine* karşı nasıl savaştığını, biraz da özenerek anlatmıştık. Zira bizde millî sanayicinin sesi işitilmiyor, belli başlı Odalar ve Odalar Birliği ise, kompradorların *ve yabancı* sermayenin *kayıtsız* şartsız savunuculuğunu yapıyorlardı. Sanayicilerin ayrı öğütlenmesi, cılız bir fikir olarak kalıyordu. Fakat yabancı sermaye ve kompradorlar ile millî sanayici arasındaki çıkar uzlaşmazlığı yavaş yavaş anlaşılmaktadır. Bunun son bir örneği, bazı Oda temsilcilerinin Odalar Birliğinde yabancı sermaye ile ilgili olarak yaptıkları topantıda görüdü. Toplantıda, İstanbu Ticaret ve Sanayi Odası, her zamanki gibi, yabancı sermaye sözcülüğünü yaptı. Yabancı sermaye, her ne biçimde olursa olsun, Türkiyeye gelmeliydi. Bu teze Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odası delegelri karşı çıktı. Eskişehir delegeleri, yabancı sermayenin ancak bazı şartlarla memlekete geldiği takdirde yararlı olabileceğini, haklı olarak ileri sürdüler.

Bu tutum, komprador-millî sanayici çatışmasının tabiî sonucudur ve millî sanayicinin bir an önce ayrı örgütlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.
ı susereu ıb-,

Pilâvoğlu Kapitalizmi

Ünlü «ticani» Kemal Pilâvoğlu, *d e v l e t ve din nüfuzunun* kapitalizm yolunda kullanılışının tipik bir örneğini verdi. Yeni Tanır gazetesi, Bozcaada sürgününün hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

Ticani hareketinin lideri olarak hüküm giyen Pilâvoğlu, dokuz yıl önce sürgün cezasını çekmek için Bozcaada'ya müritleri ve düzeni ile birlikte gelmiştir.

Kısa bir süre sonra, Bozcaada'nın Çanakkale ve Anadolu ile bağlantısını sağlayan deniz motorları işletmesinin tekelini ele geçiren Pilâvoğlu, dört dönümlük iki katlı bir köşkü satın alarak tezgâhını kurmuştur. Köşkü yeşile boyatıp etrafını taş duvarla çeviren Pilâvoğlu, sebze - meyve alış verişini, kontrolu altına almış ve adadaki ilk ekmek fırınını kurmuştur. Bu arada satın aldığı bağ ve tarlalarda Anadolu'dan eşleri ile birlikte gelen müritlerini çalıştırmaya koyulmuştur.

Bir kez ayakkabı ile câmide Bozcaada müftüsünü müridlerine dövdüren Pilâvoğlu, 27 Mayıs'tan sonra ihtilâlci olmuş ve işi kaymakama şu dilekçeyi vermeye kadar götürmüştür:

«— Kaza kaymakamlığına,

Biz Türk gençleri 27 7Mayıs İnkilâbında söz birliği ederek demokrasi anlayışından uzaklaşıp, vazifelerini kötüye kullananları, memleketi babalarının çiftliği sanıp halkı da birer koyun sanarak istediklerini yaptıracakların uman zihniyetlerle kanımızın son damlasına kadar uğraşmak için and içtik..»

Ankara'daki gayrımenkullerinden aldığı paralar, müridlerinin getirdiği hediyeler, yine müridlerine «hediyesi mukabili» verdiği «El Hac Kemal Pilâvoğlu» imzalı kitaplar kurduğu iş yerleri müridlerinin çalıştığı bağ ve bahçelerden sağladığı gelirler ile Pilâvoğlu, dokuz yıl Bozcaada'da sürgün değil, bir kral hayatı yaşamıştır. Bu süre içinde, işbaşındaki yöneticiler Pilâvoğlu'nu Rumların Enosisine karşı bir alternatif olarak kullandıklarını sanmışlardır.

Sosyalizm

Türkiye'nin
yeri ve devri

DOGU VE DOGUCULUK MODASI

Niyazi Berkes

Toplumcu düşünümüzde ağırbaşlı ve ciddi tartışma dönemine girdiğimizi görmenin sevinci içinde yazıyorum. Artık basmakalıp âyetler tekrarlama süresinden kurtulmakta olduğumuzu sanıyorum. Yön'ün, dıştan bakılınca önemsiz ve bugünkü kaynaşan sorunlarımızla ilgisi yok gibi gözüken bir «İslâmlık ve Toplumculuk» tartışmasına yer vermesi öğülecek bir şeydir. Tartışmaya yol açan kitabın YÖN yayınları arasında çıkmış olması, YÖN'ün bu açık tutumuna engel olmadı. Bu çok doğal şey, bizde çok yenidir

R. Garaudy'nin eseri üzerine yazdığım eleştirme, onunla ilgili olarak Melih Cevdet Anday'ın yazısı ve son olarak kitabın çeviricilerinden E. Tüfekçi'nin bunlara verdiği cevap faydalı, birbirini tamamlar veya düzeltir nitelikte olmuştur. Çeviricinin son yazısını ciddi bir tartışmanın çok güzel bir örneği olarak okudum. Yazısının sonuna doğru koyduğu sorulara verdiği cevapları da paylaşıyorum. Benim anlatmağa çalıştığım şeyler en güzel belirlenmelerini bunlarda bulmuş. Belki, onları ben daha başka şekilde kelimelendirmeyi seçerdim. Çünkü Batı ve Batıcılık fikirlerine karşı gelmiş bir kişi olarak şimdi Batılı bir yazarın etkisi altında bir de Doğu ve Doğuculuk modasının açılmasına gene aynı nedenlerle karşıyım. Bunu gereksiz ve anlamsız buluyorum. Özellikle bizim için. Çünkü biz ne doğuluyuz, ne batılı. Ne güneyliyiz, ne kuzeyli. Hoş, olsak da ne çıkar? Nasıl basit «ırk» kavramları ile tarihimizi kavrayamazsak, böyle basit coğrafya terimleri ile içinde bulunduğumuz kompleks, kafa karıştırıcı bir tarih durumunu da tanımlıyamayız. Bugünkü durum için ise, E. Tüfekçi'nin sorularında da gözüktüğü gibi, kapitalist - emperyalist toplumlarla onların sömürme eğiliminde oldukları toplumlar karşılaştırması, işin gerçek yanını daha doğru, daha bilimsel, daha kestirme biçimde açıklamaya yeter de artar bile.

BATILI ÖĞÜTÇÜLERİN GÜNAHLARI

Bu yazıda bunlar üzerinde duracak değilim. Zaten yazarın ne demek istediği ile birliğim. Burada sadece daha önceki yazımda tamamlanmamış kalan birkaç eleştirmeyi, bir de E. Tüfekçi'nin kitabını çevirdiği yazarı savunma dolayısiyle yazdıkları üzerine düşüncelerimi bildirmek isterim.

Tartışma konusu kitap üstündeki eleştirmemi Kahire'de, yani henüz daha Cezayir'i görmeden önce yazmıştım. Oraya gittikten sonra Garaudy'nin tuttuğu düşüne karşı fikirlerim daha da sertleşti. Bundan ötürüdür ki Batı taklitçiliğini istemiyen E. Tüfekçi'nin bu batılı yazara karşı da aynı tutumu alabilmiş olmasını isterdim. Gerçi, yazarın bazı noktalarda eleştirilmeyi hakkettiğini kabul ediyorsa da, bunlar kendisince önemsiz noktalar olarak kalıyor. Bence ise bunlar önemli noktalar. Sonra bir de «yapmayın canım, adam öyle demedi» biçimindeki savunması var. Bazı noktalarda gerçi tıpkı benim yazdığım gibi yazmamış olabilir, ama darmadağın söylediklerinin benim formülleştirdiğim anlama geldiğini E. Tüfekçi görmüyor. Bir adam bir şeyi söylememiş olabilir, ama söylediği şeylere bakarak söylemedikleri üzerindeki tutumunun (eğer o adam mantıklı ve tutarlı ise) ne olması gerektiğini (eğer bizim de bir bilgimiz ve mantığımız varsa) anlıyabiliriz. Örneğin, yazar kitabında Kıramıta'dan söz etmiş, demek ki böyle bir şey olduğunu biliyormuş. Elbette bilir. Batılı, ünlü bir yazar için bu kadarcık şeyi bilmemek olamaz. Fakat bu konuda yazdıkları kitapta rasgele dağınık yerlerde, birbirine ve temel fikre tutturulmamış kalıyor ve tezinde esas yeri alamıyor. Halbuki konu için bu son derecede önemli. Çünkü İslâmlıktan sosyalizm konusuna ancak bu gedikten geçilebilir. Ibn Khaldun'dan veya şeyh Ben Badis'ten değil. Yazar, Ibn Khaldun'un Kıramıta ve onun gibileri üzerine yazdıklarını okusaydı, onun İslâmdaki devrimci hümanist yanı nasıl reddettiğini görerek, kendisinin nasıl bir çelişme içinde olduğunu anlardı.

Mesele, Avrupa ve Hıristiyanlık dışı toplumların tarihi ve dini üzerinde toplumcu bilim açısından henüz eleştirilmemiş olan, doğu-bilimcisi batılı yazarların kitaplarından gelme bilgilere dayanarak, bu toplumların aydınlarına öğüt verme huyarına karşı alınacak tutum meselesidir. Bu toplumların aydınları bu adamların sorumsuzca ileri sürdükleri fikirleri, onların batılı yani üstün oluşlarına bakarak benimsiyorlar, daha iyisini kendileri de bilmediklerinden bunlardan avare fikir modaları çıkarıyorlar. İşte bir tanesi önümüzde: E. Tüfekçi bile şimdi Garaudy'ye bakarak ortaya bir Müslüman Sosyalizmi iddiası atıyor (Buna aşağıda tekrar değineceğim). Benim karşıt olduğum, E. Tüfekçi'nin de karşıt olduğu, budur. Onun için, E. Tüfekçi'nin kitabın yazarını bir düşünür, yeni bir açı getirmiş kişi olarak savunması bana yeni bir şey öğretmedi: tersine tepkilerimi daha da kuvvetlendirdi.

E. Tüfekçi'nin hoşgörürlüğüne dayanarak, söylemek istediğim iki şeyden birine kendisinin bir cümlesi ile başlıyacağım: «Unutmıyalım ki,» diyor, «Garaudy bu kitabı ile kendi politik çevresinin Cezayir devrimcilerine karşı işlemiş olduğu günahların kefaretini ödemektedir». Öyle mi acaba? Bir kefaret, bir günahın yeni bir tekrarı olmamalıdır. E. Tüfekçi'nin eğer «En devrimci geçinen Fransızlar bile Cezayir devrimini anlıyamadılar» sözü doğru ise (ki Cezayiri gördükten sonra doğru olduğuna inanıyorum, ancak bu yargıda ikimizin de aynı temele dayandığımızı sanmıyorum) önce bu anlayışsızlıklarının hesabını kendi kendilerine vermeli, neden yanlış anladıklarını anlamalıdırlar. Gölge etmeyip, bu doğulu ulusların kendi sorunlarını, kendilerinin bulmasına fırsat vermelidirler. Bunu yapmayıp ta eski tab'alarına hâlâ akıl hocalığına devam etmeleri günah çıkarmak değil, günah üstüne günah işlemektir.

«MÜSLÜMANLIĞA DÖNÜN»

Kahire'den Cezayir'e kadar gözdüğüm şeylerden (bunları izlenimler olarak YÖN'e yazmak isterim) biri şudur: bu diyarların ileri düşünüşlü kişileri hâlâ batılı (hem de toplumcu batılı) hoca efendilerin önüne diz çökmüş çömezlere dönmüşler. Kuzey Afrika'da özellikle Fransız (hem de toplumcu Fransız) doğu-bilimcileri bir aşağı bir yukarı mekik dokumada. Sanki buraları onların tekeli. Bu bilginlerin en önemlisi, Tunus'a gelişimden iki gün önce oradan geçip benim geldiğim yöne doğru gitmiş. Uğradıkları yerlerde şatafatlı toplantılar, «şunu yapmalısınız, bunu yapmalısınız» biçimli fetvalar. Bu fetvaların altında yatan genel yargı şu: «Bizim emperyalizmimizi reddedin, Müslümanlığa dönün!» Bunun anlamı şu: bunlar hâlâ emperyalist Avrupalıların «doğulu»nun milliyeti, kültürü, geleneği, geleceği, herşeyi Müslümanlıktır» inancından vazgeçmemişler. «Müslümanlık Hıristiyanlık gibi bir din değildir, içtimaî-siyasî-hukukî bir dindir» gibi, din yönünden Batıya karşı gelmek özleminde bulunan Müslüman aydınlarına çok çekici gelen yarı yanlış, yarı doğru (nedenini anlatmağa burada yer yok) bir yargıyı hâlâ yaymağa devam ediyorlar. Gördüğüm Müslüman memleketlerin en ilerici aydınları bile koca Fransız kültürünün kudretinin baskısı altında bu fetvalar karşısında «Lebbeyk, ya habib» diyorlar.

SEN-BEN YERİNE SEN İLE BEN

Kahire'de toplumcu ve ünlü «al-Tali'a» dergisinin iderahanesindeki tartışmayı söylemek isterim. Bizde olduğu gibi orada da tartışma konumuz olan kitap hemen Arapça'ya çevrilmiş. YÖN'de çıkan yazımı birkaç gün önce yazmıştım. Elime verdikleri tercümeye gülümsiyerek baktığımı görünce: «Bu eserler sizde de biliniyor mu?» dediler. Ben de bunun üstüne bir eleştirme yazdığımı, Türkiye'nin toplumcu dergilerinden YÖN'e gönderdiğimi söyleyince şaşırdılar, birbirlerinin yüzüne baktılar; birisi cesaretlenip: «Anlatın ne yazdınız?» dedi. Tartışmaya başladık, diller çözüldü, en sonunda: «Bizde bunu yazacak çıkmadı» dediler. Mısırda bu yazara değil ya, onun ağababalarına bile cevap yetiştirecek cerbezede adamlar var, fakat bunlar işi «gâvur-müslüman» tartışması şekile döktüklerinden ilericiler haklı olarak bunlara katılamıyorlar. Böyle bir tutumun yanlışlığı, yetersizliği üzerinde de uzun uzadıya durduk.

Doğuluyuz diye öğünmek ve ayrılmak yetmez. Böyle batılıyız - doğuluyuz gibi uydurma ikileme ayrımları yaptıkça toplumcu hümanizm olmaz. Çünkü eğer gerçekte Doğu ve Batı insanlığın yüksek değerlerine birşeyler katmışlarsa, toplumcu hümanizm uğruna bunların ahenklendirilmesi işi kinler, savaşlar ve sömürmeler tarihinin mirası olan Sen-Ben yerine, Sen ile Ben'i birleştirecek yeni bir insanlık anlamı, aracı ve diyaloğu yaratılması işidir. Bu, ne sözde böyle bir şey güden protestan misyonerliği ile, ne tatlımsak Vatikan kararlarıyla, ne Garaudy'nin bel bağladığı katolik rahipleri ile müslüman hocalarını sosyalizm ortamına kazandırma umutlarıyla, ve ne de modern doğuluların İslâm dininin gerçekleri olduğu iddia edilen geçmişte kalmış ve bugün darmadağın edilmiş inanç ve eylemlerini yapma nefes aldırma talimlerine benzer çabalarla diriltmeğe uğraşmakla olacak şey değildir. İslâmlık ile Türklük sorununu ele aldığımız zaman da, bu işte en yararlı çığırı açmak Türk düşünürlerine düşer. Çünkü (Batıcılık.. adlı kitabımda da anlatmağa çalıştığım gibi) hem İslâmlık, hem Hıristiyanlık tarihinde ve bunların birbirleriyle karşılaşmalarında Türkler hem Doğu hem Batı uluslarından farklı bir rol oynamışlardır. İslâmlığın gerçek halkçı ve insancı olan çeşidi de en çok Türkler arasında yayılmış olduktan başka, Hıristiyanlığın üç kolu ile olan ilişkileri de hiç bir Müslüman ulusun geçirmediği tecrübelerle doludur.

CEZAYİR'DE DEVRİM YOK

E. Tüfekçi'nin ikinci savunmasına geliyorum. Diyor ki: «Cezayir devrimi reçeteye uygun olarak gelişmedi... Garaudy'nin yaptığı, bir Marksist olarak Cezayir'deki devrimci gelişme karşısında anlayışlı, dogmalardan uzak bir davranış öğütlemek.» Sayın E. Tüfekçi öğütlenmeyi kolayca kabul ediyor; üstelik bu öğütün etkisi altında o da «Cezayir devrimi»nden söz ediyor. Ne yazık, Garaudy'ler bizi çok yanıltıyorlar. Cezayir'de henüz daha devrim yok! Bu gibi öğütlerin etkisi altında Ben Bella Cezayir'i «bağımsızlık» ile «devrim»i birbirine karıştırmış. Bizde de öyle olmadı mı? Cezayirin başardığı şey, on yıl savaşa ve bir buçuk milyon evlâdına malolan «millî bağımsızlık»tır. En ileri Fransızlar bile en son noktaya kadar bunu anlamamışlar. Cezayir'i Fransız toprağı, Cezayirlileri Fransız sayarak bu savaşın bir sınıf savaşı olduğunu kabul etmişler. Fakat Cezayirliler reçeteye aykırı olarak bir millî bağımsızlık başardı. Bunu küçümsemek için söylemiyorum, fakat bu, devrim değil. Belki Fransızlar için Fransız kolonlarının üstünlüğünü yıkan bir devrim, fakat Cezayirliler için millî bağımsızlık. Ancak, karıştırılan sadece bağımsızlık ile devrim de değil. Gene bizde de olduğu gibi burada da üç dâva birbirine karışık duruyor: (1) İslâmlık veya milliyetçilik dâvası. Bunun içine orada fondamantalist İslâmcılıktan Arap milliyetçiliğine kadar bir alay şey daha karışıyor. (2) Batılılaşma veya Fransız kültürünü alma dâvası. (3) Toplumsal devrim, halkçılık ve ekonomik kalkınma dâvası.

Bunların birbirine ne kadar karıştırıldığını görmek için Ben Bella'nın nutuklarına bakmak yeter. Bir de Anayasanın ikinci maddesine bakın. Yalnız nutuk veya yasada mı? Eylemde de öyle. Mesel ne buyurursunuz Müslümanlara şarap iç me yasaklarına, zorunlu Cuma ve bayra namazlarına? Cezayiri benim gibi çok k sa süre gören bir kişi bile böyle şeyler bu memlekette yürümiyeceğini görür. A ma, Garaudy'vâri sosyalizmde böyle e lemlere girişilmiş devrimcilik adına.

Kitapta Cezayir devrimi ve sosyaliz üstüne yazılmış olanlarla ilgili olarak E. Tüfekçi'nin yaptığı açıklama da beni a dınlatamadı. Yazarın devrim sandığı şe Fransız kolonlarının koğulmasının ve mi lî bağımsızlık savaşının yarattığı bir te birin sonucudur. Buna, Yugoslavya'dan a lınmış bir ad takarak onu anayasaya so makla sosyalist devrim olur mu? Ben k tap üstüne eleştirmeyi yazdığım zaman Ce zayir devrimi üstüne söylediklerine ina mıştım; konunun Cezayir'le ilgili yanla na karışmaktan kaçınmıştım (onun iç «Cezayir için belki doğru fakat..» gi sözler kullanmıştım). Sonra gördüm ki ya zar Fransızların günahını çıkarmaktaki a cemiliğine ek olarak Cezayir devrimini ta nıtmakta da hata ediyor.

ASYA ÜRETİM TARZI

Bunları, kitapta biz doğululara öğ lenen bu gibi şeylerin bilimsel sosyaliz açısından yanlış ve yanıltıcı oluşlarının na sıl ayrıntılara kadar etki yaptığına işar etmek için kaydediyorum. E. Tüfekçi'ye göre, yazar sömürge düzeni öncesi Ceza yir toplumunu tipik (bu «tipik» te ne ola bir doğu toplumu olarak tanımlamış. Ce zayir sosyalizminin bu yapıda bir toplu mun gelişmesinin doğal bir sonucu oldu ğunu ileri sürmüş Ben, bu tanımlamadan sonra Cezayir'i görünce, bir Avrupa'lının «yerli» lere bu kadar yanıltıcı öğüt ver mesindeki cür'et karşısında küçük dili yutacak gibi oldum. Fransız emperyalizm o tipik denen doğu toplumunu hallaç pa muğu gibi dağıtmış. Yüzyıl içinde büt Mağrep'te bizim haberimiz olmayan mu azzam bir ekonomik devrim olmuş. Ceza yirin ekonomik yapısını baştan başa de ğiştirmiş. Tipik doğulu toplumun anca üst yapıda ölüsü kalmış. Cezayir ayaklan ması, bu emperyalist etkinin yarattığı so nucun iç çelişmelerinden kopmuş. Ceza yir sosyalizmi (eğer böyle bir şey olacak sa) bu ayaklanmanın sonuçlandığı bağım sızlığın alacağı yönden doğacak. Sınıf to parlanmaları, mevzilenmeleri devam edi yor: bir gün belki karşılaşacaklar ve bel de biz devrim yolunda Cezayirin adını a sıl bundan sonra işitmeğe başlıyacağız, e ğer şimdiki durgunluk kazanılan millî ba ğımsızlıktan santim santim fedakârlıkla yapma yoluna girmezse. Böyle bir devre me gidilmezse o millî bağımsızlığın yerin de kalacağı şüphelidir. Bunu Türk bağım sızlığının ve Türk devriminin eleştirmesi yapmış bir gözlemci olarak iddia etmek cesaretinde bulunuyorum.

Kitabın yazarına göre Cezayire özgü ve onun tipik bir doğulu toplum olmasın dan gelen bir sosyalizm görüşü de varmış. Bu, üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kaldırılmasının toplumun geliş mesini, kişinin yabancılaşmamasını kendi ğinden sağlamadığı görüşü imiş (bu kişinin yabancılaşması da yeni moda terimlerden. İyi bilmiyorum ama galiba katolik termi nolojisinden gelme. Yanılmış olabilirim). E. Tüfekçi'nin buralarda yazdıkları kita bın yazarının fikri mi, kendi fikri mi? pek anlıyamadım. Burada satırlar gibi fikirler de karışmış. Böyle bir görüş sosyalizm us talarının hiç biri tarafından şimdiye ka dar hiç söylenmemiş (Sovyetler Birliğinde ki yıllar yılı süren deney ve tartışmalara bakılırsa buna inanmayı da güç buluyo rum). Fakat, galiba E. Tüfekçiye göre, bu orijinal görüşün bulucuları Cezayir dev rimcileri değilmiş. Yani, Garaudy'nin bu şu olup bunlara atfettiği bir görüş de mek isteniyor, eğer yanılmıyorsam. Şu an da Cezayirlilerin sosyalizm hakkındaki ka rakteristik görüşleri yasada kabul edilen auto-gestion imiş. Gerçi Cezayir tipik bir

(Devamı Sayfa 10 da)

Dünyadaki ...inci yönelimi

Doğu'da Olmak Nedir?

E. Tüfekçi

Hem çağımızın ana sorunlarını kavramış olan, hem de bilgi dağarcığında bir şeyler bulunan bir düşünürle tartışmak başka oluyor. Profesör Niyazi Berkes'in son yazısını okurken, dialogun olumlu sonuçlara varmakta olduğunu ve özde bir görüş birliğine ulaşıldığını görmek beni sevindirdi. Burada Roger Garaudy'nin «Sosyalizm ve İslâmiyet» adlı kitabı bir vesile olmuştur. Aslında tartışma konumuz Cezayir ve Müslüman sosyalizmi değil, Türkiye, Türkiye'nin dünyada yeri ve devrimci yönelimi konusudur. Bu da Türk toplumcularının temel ideolojik sorunudur. Açıklıktan ayrılmama ve görünen köy için kılavuz arama gibi durumlara düşmeme şartıyla, *Niyazi Berkes'in dediği gibi* elbette ki bu alanda, ayrıntılı, doyurucu çözümlere varmak kolay şey değildir. Bu belki *de tüm bir toplumcu kuşağının* ortak çabasıyla başarılarıbilecek büyük bir görevdir. Bilimsel metodla konuya eğilen ve «kafaları klişe yargılardan arınmış» bir aydın kuşağı.

Şurasını iyice anlamalıyız ki, Türk toplumunun ana ideolojik sorunlarının doğru çözüme vardırılması işi, ayağı Türkiye'nin gerçekleri toprağına basan Türk toplumcularının işidir. Ne kadar bilgili, ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar, ne Batılı, ne Kuzeyli ne de bir başka yerli yabancılardan medet umamayız. Türkiye'nin sorunlarını en iyi Türkler bilir ve bu sorunları onlar çözeceklerdir. Bu konuda Niyazi Berkes ile aramızda en ufak bir *görüş ayrılığı yok. «Bir Batılı yazarın etkisi* altında bir Doğu ve Doğuculuk modasının açılmasına» biz de olanca gücümüzle karşıyız. Nasıl ki *gene Batının etkisiyle* açılmış olan bugünün Batı ve Batıcılık modasına karşıysak. Ancak günümüzün görevi, gerçek sosyalist düşün ile bağdaşmayan ve gerçekte gerici bir akım olan Batıcılık denen şeye karşı kesin bir durum takınma görevidir. Öteki kutba kayma korkusu ile bu görevde kusur edemeyiz.

«DOĞU», «BATI» KAVRAMLARI :

«Doğu» ya da, «Batı»'yı sadece bir *coğrafya kavramı değil, hem coğrafya, hem* temel, hem üst-yapı, hem ekonomik, aşama, hem tarih kavramı olarak alırsak, Türk ulusunun yerinin bunlardan birincisinde yani Doğuda olduğu açıkça ortaya çıkar. Söz konusu olanın «basit coğrafya terimi» anlamında Doğu ya da Batı olmadığı besbellidir.

Yön Dergisinin 143'üncü sayısındaki yazımızda sorulan sorulara verdiğimiz karşılıkları Niyazi Berkes'in de paylaşması bizi şaşırtmadı. Berkes'in yazılarını 25 yıldır izleyen bir okuyucusu olarak, temel sorunlarda bir görüş birliğine varılmasını biz doğal karşıladık. Konunun özünde bir tutum birliği olduğuna göre, geri kalan ikincil sorunları daha rahat tartışabiliriz:

Bu sorunlardan biri, bizim, Türk toplumcuları olarak, Cezayir ve Mısır gibi *Arap ülkelerinde bir tarihsel gerçek olarak* ortaya çıkmış olan «Arap sosyalizmi» ya da «Müslüman sosyalizmi» diye adlandırılan akım karşısında *dıştan tutumumuz* sorunudur. Türkiyenin özel tarihsel şartları karşısında, elbette ki söz konusu akımı taklit etmemiz düşünülemez. Bunu öğütleyen yok. Ama sonu nereye varacak olursa olsun Müslüman sosyalizmi, «Arap — Müslüman çerçeve içinde bilimsel sosyalizmi uygulama», bu uygulamanın «muhteva bakımından sosyalist, biçim bakımından ulusal» devrimin ta kendisi olduğu iddialarıyla bir ideolojik akım olarak bugün bir gerçektir. Evet bugün dünyada bir Müslüman sosyalizmi var ama bir ideolojik akım olarak, giderek bir terim olarak bile Müslüman kapitalizmi diye birşey yok. (Bunu bizim din simsarı gericilerimizin hatırlaması iyi olur. *Elbette* ki bu, dün yada müslüman kapitalist yok demek değildir. Bunlar çok şükür eksik değil. Hem bunları görmek için ta Endonezyalara gitmenin gereği de yok, «Dindar iş adamımız sayın Vehbi Koç ve benzerleri mertek gibi *gözümüzün önünde*).

MÜSLÜMAN SOSYALİZMİ KARŞISINDA TUTUM :

Müslüman sosyalizminin sözcülerinin yazdıklarından anladığımıza göre, bunlar için söz konusu olan sosyalizmin iktisadını benimsemek, ama felsefesini geri çevirmektir. Arap sosyalistleri bir yandan ortodoks Müslümanlıkta, bir yandan Batınî hareketlerde, bir yandan da yüce Arap uygarlığının katkılarında, attıkları ya da atmaya niyetlendikleri sosyalist nitelikteki *adımların teorik doğrulamasını aramaktadırlar.* Bizim böyle bir akım karşısında tutumumuz ne olacaktır?

Biz olumlu bir tutumu savunuyoruz. Arap sosyalizmi anti-emperyalist bir nitelik taşıdıkça, emperyalizmin iç dayanakla*rı olan komprador sermayesine* ve feodalizme karşı bir davranışı benimsedikçe (ki Arap sosyalizminin bu yönde bir eğilim gösterdiği bizce bir gerçektir), biz bu akımı desteklemeliyiz. Zaten bugün söz konusu Arap ülkelerinde daha devrimci etkin bir ideolojik akım görülmemektedir ki onu yeğ sayalım. Bizce doğru tutum budur. Örneğin Fransız solunun yedi buçuk yıl süren antiemperyalist savaş sırasında, Cezayir halkı bir buçuk milyon çocuğunu feda ederken, olaylar kitaba uymuyor gerekçesiyle. kimi sekterce, kimi oportünistçe davranışlarla Cezayir Devriminin karşısına dikilmesi gibi bir hatayı biz işlememeliyiz.

«Cezayir Devrimi» dedik. Biz bu deyimin doğru olduğu inancındayız. Devrim, yani sosyal devrim, özünde bir ülkede yö*netimin, toprağın ve üretim araçlarının bir* sınıftan ya da birkaç sınıftan, tarihsel gelişme içinde daha ileri bir rolü yerine getiren başka bir sınıfın ya da sınıfların eline geçmesi demektir. Çağımız şartlarında Cezayir gibi bir ülkede devrimin sözünü edebilmek için, ülkenin yönetiminde şehir ve köy emekçilerinin ağır basması ve toprak ile üretim araçlarının emekçilerin mülkiyetine geçmesi yönünde gelişmeler olması gerekir. Cezayirde bu yönde gelişmeler olmuştur ve olmaktadır. Bunları yeterli bulmayabiliriz, ama gelişmeler vardır. Yabancı kolonlar ülkenin verimli topraklarının hemen hemen tümünü ellerinde tutuyorlar ve bu topraklar üstünde kapitalist üretimde bulunuyorlardı. Bu topraklar bugün sosyalist bir biçim sayabileceğimiz Autogestion ilkeleri gereğince iş*letiliyor. Belki uygulamada çok eksiklik*ler, yanlışlıklar var, ama bugün Cezayir'i yönetenlerin toprakları özel ellere aktarıp *türedi bir ağa sınıfı yaratmaya niyetli* olduklarını gösterir işaretlerin bulunmadığı da besbelli. Endüstride de, ticarette de yeterli olmamakla birlikte sosyalist doğrulumda adımlar atılmıştır. Bir yanda barlar meyhaneler devletleştirilirken, öte yandan komprador sınıfının at oynattığı başlıca alan olan dış ticaretin önemli bir kısmının özel ellerde bırakılması elbette ki eleştirilmesi gereken çelişkili bir tutumdur. Bunun gibi, şehirlerde kolonların bıraktıkları mülklerin kimi açıkgözler tarafından kapatılmasına gerektiği gibi engel olunmaması, Cezayirli büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklarda toprak reformunun geciktirilmesi, Cezayirde herşeyin iyi gitmediğinin kanıtlarıdır. Devrime yön verecek olan ve hükûmet organlarını denetleme işini üzerine alacak olan bir Emekçi Par*tisinin kurulması gibi en önemli bir* görevin yeni yeni üzerinde durulması ve bu yolda henüz ilk adımların atılması da, *herşeye önceliği olan bu işte çok geç* kalındığını gösterir. Ama Berkes'in işaret ettiği sınıf toparlanmaları, mevzilenmeleri ve muhtemel karşılaşmalar, üç yıllık bir devrim iktidarının yönettiği bir ülkede doğal karşılanmalıdır. Kurtuluş savaşlarının en kanlısından çıkmış olan üç yıllık bir devrimci iktidardan hiç kusur işlemese bile sosyalizmi şıppadak kurmasını sınıf mevzilenmelerini önlemesini bekliyemeyiz. Sosyalizmi kurma işi uzunca bir tarihsel süreyi gerektirir ve bu süre çok kez zıgzaglı ve çalkantılı olur. Bir tarihsel paralel çizmek gerekirse, 1947 yılında doğu Avrupa ülkelerinde durumun bugünkü Cezayir'den pek daha parlak olmadığını söyliyebiliriz. Ama biz bir buçuk milyon şehidin kanının boşuna akmadığına, ve Cezayiri yönetenleri gerçekten bağımsız sosyalist *bir Cezayir kurma yolunda yürümeye* zorlayan etkenlerin çok güçlü olduğuna inanıyoruz. Yoksa sosyalizm yolundan ayrı*lacak olan bir Cezayirin, Berkes'in de de*diği gibi yeni sömürgeciliğin avı olacağı, kapıdan kovulan emperyalizmin bacadan gireceği besbellidir. Bunu en iyi biz Türkler biliriz.

DİN SORUNU :

Burada din konusuna da biraz değinmeden geçmiyeceğiz: Öyle anlaşılıyor ki, Mısır'da olsun Cezayirde olsun Niyazi Berkes'in en çok yadırgadığı şey, sosyalizme yöneldiğini iddia eden bir ülkede normal olarak esmesi gereken lâiklik havasını bu *ralarda bulamayışı. «Bayram namazlı sos*yalizmlere sıçramayı canım hiç istemiyor benim» diyor. Kendisini anlıyoruz, bunu bizim de canımız istemiyebilir; ama canımızın her istediğini bir toplumun hangi gelişme aşamasında olduğunu hesaba katmadan, o topluma dikte edebileceğimizi sanırsak yanılırız. Hoşumuza gitsin gitmesin, din toplumların belli gelişme aşamasında, bir gerçektir. Biz sosyalist olarak belli bir topluma, ekonomik ve sosyal alanda olduğu gibi ideolojik alanda da ancak o toplum gelişmesinin olanaklı kıldığı ileri adımları attırabiliriz. Bunu yapmayıp da daha ilerilere sıçramaya kalkarsak tarihsel gelişmeye aykırı bir duruma, sekter bir duruma düşeriz.

Garaudy kitabında haklı olarak «Din halkın afyonudur» formülünün Marksçı bir formül olmadığına işaret ediyor. Marks bu formülü 1843 yılında, henüz 25 yaşında yolunu araştırma aşamasındayken Feu*erbach'ın etkisi altında ileri sürmüş* ve 1883 yılında 65 yaşında ölümüne kadar bir daha hiçbir yerde tekrarlamamış. Bun*dan doğal da birşey olamaz.* Çünkü Marks'ın devrimci teoriye katkılarından en önemlilerinden biri tarihsel metoddur. Her gerçeği kendi tarihsel şartları içinde değerlendirme metodu. Yukarıdaki formül gibi mutlak bir yargının ise bu metodla bağdaşmadığı ortadadır. Tarihde yüzyıllar boyunca her ilerici hareket bir dinsel kisveye bürünmek zorunda kaldı. Halk hareketleri çok kez dinin ortodoks yorumuna karşı yeni bir yorum olarak beliriyordu. İlk lâik devrim olan Fransız Devrimini hazırlayanlardan Voltaire ile Rousseau bile çelişkilere düşme bahasına Tanrı inancına sahip çıktıkları bilinen bir şeydir. Kimi okuyucular belki şaşacaklar ama namazlı sosyalizmin *ilk* uygulayıcısı ne *Cezayir devrimcileridir* ne de Nasır. Bunu ilk uygulayan Sovyetlerdir. Sovyet iktidarının ilk *yıllarında Bolşevik partisine üye yazılmak* isteyenlerde, eğer Rus iseler, ya da Sovyetler Birliğinin gelişmiş Cumhuriyetleri vatandaşı iseler, maddeci bir felsefe görüşü aranırdı. Ama örneğin Orta Asya Türk Sovyet Cumhuriyetlerinin vatandaşlarının dinsel inançlarına saygı gösterilirdi. O yıllarda diyelim Türkmenistan'da ya da Özbekistan'da parti toplantılarının yarıda kesilip partililerin namaza durdukları sık sık görülen sahnelerdendi. Ülkeyi yöneten partinin davranışı böyle olursa, halkın (cemaatın) ne yapacağını düşünün.

Babalarımızın kuşağından önemli bir aydın çevresi Fransız radikalizminin etkisi altında, özgür düşün konusunda aşırı tutumlara sürüklenmişlerdir. Bu tutum çok kez sonuç olarak umulanın tam tersini verdi. Ama biz bu önemli soruna Fransız radikalleri açısından bakamayız. Din gerçeğine sosyalizm açısından tarihsel gelişme içinde bir gerçek olarak bakmak zorundayız. Onun için bu konuda sekterlikten kaçınalım ve Lenin'i bile sağımıza itmeye kalkmayalım.

İKİ YANLIŞLIK :

Şimdiye kadar Garaudy'nin söz konusu olan kitabında ileri sürülen görüşlerde iki *önemli yanlışlığa işaret edildi: Bunlar*dan birincisi Niyazi Berkes'in belirttiği gibi yazarın Müslümanlığı iç çelişkileri için de değil de monolitik bir tüm olarak ele aldığı izlenimini uyandırması. batıni akımların sözünü etse bile bunların «kitapda rast gele dağınık yerlere, birbirine ve temel fikre tutturulmamış olması ve tezde esas yeri almaması.» Bu bir dialektikçinin düşmemesi gereken bir yanlışlıktır.

İkinci teorik yanlışlığa Fransız yazarı Gerard Chaliand işaret etti (Chaliand Cezayiri iyi tanıyan bir yazardır. Kurtuluştan sonra Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi F.L.N.'in organı olan «Révolution Africaine» adındaki dergiyi yönetti. Bu haftalıktan ayrıldıktan sonra da «L'Algérie Est-elle Socialiste» (Cezayir Sosyalist midir?) adlı çok ilginç bir kitap yazdı) Cha*liand'ın eleştirisi bizim için ilginç bir* konuya değindiğinden burada biraz açarak bir kez daha ele alalım:

*Garaudy kitabının 83 ve 84'üncü say*falarında sömürge düzeni öncesi Cezayirini tipik bir Doğu toplumu olarak tanımlı*yor. Bu tipik Doğu toplumu Niyazi Ber*kes'in tahmin ettiği gibi Marks'ın «Asya Üretim Tarzı» diye sözünü ettiği, Avrupa feodalizminden farklı özellikleri olan ama tüketim için üretim gibi, sömürge gibi feodalizmin ana unsurlarını özünde taşıyan kapitalizm öncesi sistemlerdendir. Bu Asya üretim tarzında tabanda emekçiler arasında eşitliğin hüküm sürdüğü köy ekonomileri var. Batı feodalizminde olduğu gibi toprağın özel mülkiyeti yok. Feodalizmin ana özelliği olan pazar için değil de tüketim için üretim bu sistemin de özelliği. Feodalizmin öteki ana özelliği olan insanın insan tarafından sömürülmesi bu tip toplumda da var. Despot bir hükümdar üretim artığını kendine alıyor. Buna karşılık birçok Doğu ülkesinde iklim şartlarının gerektirdiği sulamayı hükümdar sağlıyor. *Dış dünya ile bağları kesik küçük köylü* toplumları sulama tesislerini kurma işini başarma olanaklarından yoksun. Böyle *büyük kollektif bir işi ancak bütün ülke*nin yeteneklerini seferber edebilen bir hükümdar başarabilir. Sulama alt yapının üretimini sürdürmesini sağlamaktadır. İşte böylece temelde eşitlikle sömürme düzeni bağdaşmaktadır.

Garaudy, sömürge düzeni öncesi Cezayirinin buna benzer bir toplum olduğunu ileri sürüyor ve bundan «Cezayirlilerin sosyalizm hakkında karakteristik görüşlerinin» doğduğunu söylüyor. O görüş de şu: Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasının otomatik olarak insanın yabancılaşmasına engel olamıyacağı görüşü (Yabancılaşma sözcüğü, Niyazi Berkes'in çok iyi bildiğini sandığım «Alienation»'un türkçe karşılığıdır. Katolik terminolojiden gelme değildir.)

Yani yalnızca özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasının sömürmeye engel olmadığı, Cezayirlilerin Kurtuluştan 130 yıl önce özel mülkiyetin bulunmadığı bir ilkel toplumda yaşadıkları, ama gene de sömürüldükleri söyleniyor. Böyle bir tarihsel geçmişi olan bir ulusun da sosyalist biçim*lerden Autogestion'u seçeceği, çünkü Au*togestion'da tarım ya da sanayi işletmesi bağımsız bir ekonomi ve yönetim birimi olduğundan, Devlet mekanizmasında yerleşecek asalak bir yeni sınıfın emekçiyi sömürmesine bu sistemin meydan vermiyeceği ileri sürülüyor.

Burada orijinal bir sosyalizm görüşü söz konusu olduğu kanısında değiliz. As*ya üretim tarzından geçmiş olan toplum*ların doğal olarak Autogestion'u seçecekleri savını da olaylar doğrulamıyor. Autogestion'u ilk uygulayan ülke Batı feodalizminin beşiği olan Batı Avrupa ile sınırdaş Yugoslavya'dır. Bu ülkenin Autogestion'a Asya üretim tarzından geldiği söylenemez. Ama Çin gibi, Vietnam gibi, Kore gibi Doğu ülkeleri başka toplumcu biçimleri uygulamaktadırlar.

SEN — BEN YERİNE SEN İLE BEN :

Garaudy'nin kitabının yukarıda sözü edilen iki yönden eleştirilmesi yerindedir. Biz de bu eleştirilere katılıyoruz. Ama Sezarın hakkını Sezardan, İsa'nınkini de İsa'dan esirgememek için kesinlikle söyleyelim ki bu Fransız yazarı Araplara: «Ey Müslümanlar! Batının kültürüne boş verin, si*zin İslâm kültürünüzde, İslâmı dininde her* şey var» anlamına gelen sözlerle öğüt veren Batılılardan değildir. Garaudy'nin baş

(Devamı Sayfa 10 da)

Doğu ve Doğuculuk modası

(Orta Sayfadan)

doğu toplumu olduğuna göre bu tip toplumların sosyalist biçimler arasında auto-gestion'u seçmeleri doğal bir şeymiş ama (neden? doğululukla auto-gestion arasında bir göbek-bağlılığı mı var?) bu usulü ilk uygulayan memleket olan Yugoslavya'nın doğu toplumu olmadığına bakılırsa (değil mı acaba? Düşünümüzü böyle basit sözcüklere hapsedince bakın ne oluyor? Evet, Yugoslavya tipik Batı tipi bir toplum mu idi?) demek ki Cezayir sırf Doğu toplumu olduğundan bu sonuca varmış değilmiş. Nitekim Çin gibi Doğu toplumları da başka toplumcu biçimler uygulamışlar. Pek anlıyamadım ama bunlar kitabın yazarını eleştirmek için söyleniyor galiba, fakat sonuç ne? Üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasının yetmediği fikri mi? Bu önemli nokta, «tipik», «doğu» gibi kocaman genellemeler içinde kaybolup gidiyor da sonuçta ne Garaudy'den ne de Cezayir sosyalizminden elimizde bir şey kalmıyor. Bu «doğu» toplumu kavramı ile acaba Marks'ın kasdettiği kapitalizm öncesi üretim sistemlerinden biri olarak tanımlanan Batı Avrupa feodalizmi dışı sistemler mi kasdediliyor? İşe bu noktadan girilseydi bizi de çok ilgilendirecek sonuçlara varılabilirdi.

MÜSLÜMAN SOSYALİZMİ — MÜSLÜMAN KAPİTALİZMİ

Fakat bunlar belli olmadan E. Tüfekçi işi burada bırakıp benim eleştirmeme karşı yazarı savunma işine devam ediyor. Burada bana karşıt olarak söyledikleri doğru olsaydı yazarın Cezayir, Mısır veya Tunus müslümanlarına mal bulmuş mağrepli gibi İbn Khaldun üstünde o kadar *ısrarla durmazdı. E. Tüfekçi bana karşı:* «Garaudy İslâm dünyasında yaratılan değerler resmî ortodoks din anlayışının eseri olmuştur mu demiştir ki kendisi bu yönden kınanmaktadır?» diye sual ediyor. İlâhi Tüfekçi kardeş, müslümanlara öğütlediği kişilerin çoğunun bu anlayışta kişiler olduktan başka, kendisinin müslümanlık anlayışının da aynı nitelikte olduğunu görmemek mümkün mü? E. Tüfekçi, bir fikir kitapta kelime kelime yoksa o fikrin yazara atfedilemiyeceğinde ısrar ettiği halde kendisi kitapta bulunmayan sonuçlar çıkarıyor, pekâlâ. Meselâ, hiç sakıncasız dünyada bir müslüman kapitalizmi olmadığı halde bir müslüman sosyalizmi olduğunu iddia ediyor. Ben şahsen Endonezya, Hindistan, Pakistan, Suriye, Lübnan, Mısır, Tunus, Cezayir gibi ya tümü ya da halkının önemli bir parçası müslüman olan memleketler gördüm, bunların bazılarında çok yaman müslüman kapitalistleri gördüğüm halde, şimdiye kadar bir tane bile müslüman sosyalizmi göremedim. Acaba bilmediğimiz başka müslüman topluluklar, başka çeşit sosyalizmler mi var?

Olmaz. Yok böyle şey. Sosyalizmin ne müslümanı, ne de hıristiyanı var. Böyle şeye özenenler (örneğin, Mısırda hükûmete yaranmak istiyen bazı Ezher uleması gibi) sosyalizmin ne olduğunu bilmeden Emevilerin bir sosyalist rejim kurduğunu iddia edecek kadar ileri gidenler var. Gördüğüm memleketler arasında, Mısır, Endonezya, Cezayir gibi sosyalistimsi olanları varsa da bunlarda da sosyalizm denecek yanların müslümanlıkla hiç bir ilişkisi yoktur. Cezayirdeki auto-gestionun da müslümanlıkla ne ilişkisi olduğunu anlıyamadım. Benim anladığıma göre o, müslümanlığın değil, Batı emperyalizminin çöküşünün kendisinden gelmiştir.

Görüyoruz: ne Doğu memleketlerinde, ne de bizde sorunlar ve tutumlar E. Tüfekçi'nin inandığı kadar açık ve sağlam değil. «Biz Batının da Doğunun da tüm değerlerine açığız. Onları öz malımız gibi benimseriz» demek çok güzel sözler, ama bunlar liselerde Yunanca ve Lâtince okutmakla Türk toplumunun bir Batı toplumu olacağına inananların inançları kadar tipik «takıp takıştırmacılık» görüşleridir. Kafaları alışılan kalıplardan kurtarmak önemli şey, fakat bundan formüllere (ve E. Tüfekçi de dahil beni eleştirenlerin pek sevdikleri) «çözümleme vermiyor» yergisinin istediği şeye geçmek sanıldığı kadar kolay değildir. Daha çok tartışmak, daha çok evirip çevirmek, daha çok öğrenmek, daha çok yayın yapmak ve bunları yapa yapa kafalarımızı klişe yargılardan arıtmak, Türk aydınını emperyalizm papağanı olmaktan çıkarmak, gerçek ve bilimsel bir toplumcu düşün ortamı yaratmak gerektir. Benim yazılarım dolayısiyle, kendisinin söylediği gibi «temele ilişkin konulara gereken derinlikle girmemiş» olmam *bundandır.* E. Tüfekçi: *«elbette ki bir sorunu* ortaya atmak bir şeyse, onu çözmek ve en doğru sonuçlara varmak başka şeydir» derken ikinci işte yazılarım hakkında olumsuz bir yargı veriyorsa da ben bunların birinin bir iş, ötekinin başka bir iş olduğuna inanmıyorum. Belki birinin ilk, ötekinin sonraki iş olduğunu sanıyorum. Birini yapamadan ötekini de yapamayız. Gerek tarihimizi, gerek bugünkü toplum durumumuzu «tipik doğu toplumu», «müslüman sosyalizmi» gibi sözcüklerle oynayarak anlayamayız ve de sorunları çözümliyemeyiz. Bilgisiz çözümleyiciler elinde bayram namazlı sosyalizmlere sıçramayı canım hiç istemiyor benim.

Bu karşı eleştirileri E. Tüfekçi'nin ağırbaşlı, bilgili ve anlayışlı tartışma tutumunun verdiği ferahlık ve ilham sayesinde yazabildiğim için kendisine müteşekkirim.

Doğuda olmak nedir?

(Orta Sayfadan)

ka yerlerde yazdığı şeylerin birçoğuna katılmıyabiliriz. Ama konumuz olan «Sosya*lizm ve İslâmiyet» adlı kitapçığı* Arapları kendi içlerine kapanmaya iten bir yapıt olarak eleştiremeyiz. Söz konusu kitabın ana tezi, Müslüman Arap uygarlığının yarattığı hümanist değerlerin var olduğu, Batının tek değer yaratıcısı olduğu iddiasının bir emperyalist yalanı olduğu, Sosyalizmin bir Batı ürünü olmaktan çıkarak, bütün ulusların bütün çağların kültürüne kök salması gerektiği ve böylelikle gerçekten evrensel bir kültürel temele kavuşacak olan sosyalizmin her ulusun öz malı haline gelebileceği tezidir. Bu tezi savunurken yazar Arapların İslâm - Arap kültürü sınırları içine kapanmaması gerektiğini, Bu uygarlığın tarihte her zaman başka kültürlere açık olduğunu söylüyor. Doğulu Ricardo'yu, Hegel'i incelemelidir, Nasıl ki Batılı da İbni-Haldunu ve İbni Rüşd'ü incelemelidir diyor. Bu Niyazi Berkes'in gerçek bir hümanist olarak, sözünü ettiği «toplumcu hümanizma uğruna (Doğu ile Batının) ahenklendirilmesi, kinler, savaşlar, sömürmeler tarihinin mirası olan Sen-Ben yerine Sen ile Ben'i yerleştirerek yeni bir anlamı, aracı ve dialogu yaratma» yolunda bir çaba değil midir?

Kitabın «Cezayir'de İslâm Sosyaliz*mi» başlıklı son bölümü, **«Economie Politique»*** dergisinin, tümü Cezayire ayrılan, «Sosyalizme Doğru Yürüyen Cezayir» başlıklı Mayıs 1965 sayısında çıkmıştır. (Kitabın geri kalan bölümleri yazarın Cezayir'de İbni Haldun Konferans salonunda verdiği bir konferanstan alınmadır). Söz konusu Fransız dergisinin bu sayısı F.L.N. ile Fransız aşırı solu arasındaki görüşmelerin bir barış ile sonuçlanmasını kutlar niteliktedir. On yıl süreyle Fransız Solu Cezayir Ulusal Kurtuluş Savaşının karşısına dikilmişti. Geç de olsa artık bir uzlaşmaya varılmalıydı. Öyle de oldu, (Uzlaşmanın uzun ömürlü olmadığını ve 19 Haziran 1965'den sonra Fransızların eski durumlarına döndüklerini de burada belirtmeden geçmiyelim). İşte Garaudy Cezayirin Müslüman sosyalizmini ve Autogestionu ele alan bu yazısında Cezayir devrimine karşı daha anlayışlı bir tutum öğütlüyor. Kime öğütlüyor? Elbette ki Fransızlara. Yıllar boyu Cezayir savaşçılarını kimi maceracılar, kimi er geç kompradorlaşacak bir yerli burjuvazi hesabına hareket eden kimseler olarak tanıttıkları Fransız okuyucusuna. Ve bu da geç de gelse olumlu bir öğüttür. Yoksa ulusal kurtuluş savaşı yapmış bir ulusun çocukları olan uyanık bir Türkün böyle bir öğüde ihtiyacı yoktur elbet. Niyazi Berkes'in bu «öğüt» sözcüğü karşısında duygululuğunu çok iyi anlıyanlardanız. Bu duygululuğu eksiksiz paylaştığımızı kesin olarak söyliyelim. İşte bütün bunlardan ötürü biz, yukarıda belirtilen iki nokta dışında, Garaudy'nin kitabını, olumlu, yararlı bir yapıt saymaya devam ediyoruz.

ASYA ÜRETİM TARZI

Asya tipi toplum üzerinde biraz daha duralım. Niyazi Berkes'in bu konuya ilgisinin oldukça eski olduğunu bilmekteyim. 1940 yıllarının başlarında, kimi aydınlarımız Osmanlı İmparatorluğunda toprağın özel mülkiyetinin bulunmayışına dayanarak, bizde bir sömürme düzeni olarak feodalizmin olmadığı sonucuna varıyorlardı. O yıllarda «İmtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitle» edebiyatı sürmekteydi. Bizim tarihimizde feodalizm olmadığına göre, demek ki yalnız şimdi değil, ta eskiden beri sınıfsız, kaynaşmış bir toplumduk! Tezi savunanlardan bir kısmının bundan hareket ederek gerici sonuçlara varmak eğiliminde oldukları anlaşılıyordu. Hatırladığıma göre Niyazi Berkes'in kurucularından bulunduğu **Yurt ve Dünya»** dergisi bunların karşısına çıktı ve ilerici bir tutumu savundu.

Marks'ın 1857-58 yıllarında yazıp yayınlamaya fırsat bulmadığı kapitalizm ön*cesi üretim biçimleri üzerine bir el* yazısı karalamanın Almanca aslının 1953'de Doğu Berlin'de yayınlanması ilgileri bu konu üzerine çekti. Bugün dünyada bu sorun üzerine tartışmalar olmaktadır. Bizde de kimi toplumcu aydınlarımızın, bizim için özel bir önem taşıyan bu konuya eğildiklerini, 1931 Leningrad kongresindeki tezleri incelediklerini duyuyoruz.

Bu ilginç konu çeşitli biçimlerde yorumlanmakta ve değişik sonuçlara varılmaktadır. Bu sonuçlardan kimileri Doğu ülkelerinde sosyalizme ideolojik dayanak sağlıyacak anlamdadır. Alman yazar K. *A. Witfogel gibileri ise yorumlarında emperyalizmden* yana sonuçlara varmaktadırlar. Biz bu konuya yaklaşırken açımız, doğmalardan uzak Türk toplumcusu açısı olmalıdır. Bizce Batı feodalizminin iki ana özelliği, üretimin tüketim için oluşu ve feodal üretim tarzının insanın insan tarafından sömürülmesine dayanmasıdır. Bu iki ana özellik Asya üretim tarzında olduğu gibi vardır. Onun için kapitalizm öncesi bu iki üretim biçiminde ortak yanların ayrılıklardan önemli olduğu görüşüne eğilimliyiz. Bir Doğu toplumu olan Çin'i derinliğine incelemiş olan Çinli marksistlerin yazılarında bir Çin feodalizminin sözünü etmeleri üzerinde durulacak bir noktadır... Bizce «Asya üretim tarzı» denmiş ya da «Doğu feodalizmi» denmiş pek önemli değildir. Yeter ki toplumsal biçimlerin yapısında ve gelişmesinde ekonominin ana rolü oynadığı bilimsel gerçeği kabul edilsin; yeter ki araştırma alanında çabalar Türk sosyalizmine ideolojik dayanaklar sağlama yolunda sarfedilmiş olsun.

ÜÇ KIT'A DAYANIŞMA KONFERANSI

Doksan ülkeden gelen 600 delegenin katıldığı Üç Kıt'a Dayanışma Konferansı, geride bıraktığımız haftanın sonunda, çeşitli karar tasarılarını kabul ederek son buldu. Bu karar tasarıları arasında Kıbrıs meselesi de vardı. Ve doksan ülkenin delegeleri, **«Adadaki yabancı askerî üsleri, Orta Doğudaki barış ve komşu Arap ülkelerine karşı bir tehdit olarak»** görüyorlardı.

Konferansın en önemli sorunlarından biri, tabiatiyle Vietnam savaşıydı. Kabul edilen karar tasarısı, Johnson'un barış taarruzunu takbih ederek, bütün Amerikan kuvvetlerinin Vietnam'dan çekilmesini ve Kuzey Vietnam'ın bombalanmasına bir son verilmesini istemektedir. Vietnam Millî Kurtuluş Cephesine yardımı hızlandırma görevini üstüne alacak bir komite kurulmaktadır. Komite, «Amerikan emperyalizmine karşı mücadele eden Vietnam halkını destekleyecektir». Ayrıca bütün millî kurtuluş hareketlerine somut yardım yapılması ve Havana'da *bir daimî sekreterlik kurulması* kararlaştırılmıştır.

Kongre beklendiği gibi Sovyetler Birliği ve Çin arasında çekişmelere yol açtı. Fakat Sovyetler Birliği delegasyonların ezici çoğunluğunun desteğini sağladı, Çin hayli yalnız kaldı. Çine ilk darbeyi, 500 bin Kübalının dinleyici olarak katıldığı bir açıkhava toplantısında Fidel Castro 2 Ocak günü indirdi. Castro, Çin'in Kübaya verdiği pirinci azalttığını açıkladı. Buna «Pirinç bombası» adı verildi. Üç gün önce Hazırlık Komitesinde de Küba ve Çin karşı karşıya gelmişlerdi: Küba delegesi, *Komitede, «Politik Rapor»u okuyordu.* Çin delegesi söz alarak Amerikan emperyalizmine karşı çok yumuşak davrandığı için raporu şiddetle tenkit etti. Küba delegesi Cienfuegos *derhal cevabı yapıştırdı:*

«Benim memleketim yedi yıldan beridir, doğrudan doğruya Amerikan tehdidi altında. Bu sebeple, antiemperyalist mücadele alanında kimse bize ders verebilecek durumda değildir.» Küba gibi, bütün Güney Amerika delegelerinin Çinin tutumunu tasvip etmediği görülmekteydi.

Üç gün süren açık toplantıda, Çin delegasyonu başkanı Wou-Hsueh-tsien, «Habana Libre»in uzun salonunu geçerek kürsüye geldi ve Sovyetler aleyhine çok önceden hazırlanmış çok şiddetli nutku okudu. Çin delegesi, *Sovyetleri, Amerika ile perde* arkasından anlaşmakla suçluyor ve Vietnam savaşçılarını rahatlatmak için Almanyada bir cephe açmaktan kaçınmalarını tenkit ediyordu. Bu sözler alkışlanmadı. Daha sonra kürsüye gelen Mısır delegasyonu şefi Halit Muhittin, Çin'in bu tutumunu cevaplandıran ilk hatip oldu. En çok alkışlanan hatip ise Sovyet delegasyonu başkanı Şeref Raşidof idi. Raşidof, sözlerini bitirince, alkışlar 300 saniye sürdü. Raşidof, «Her türlü polemikten kaçınacağım. Bölünme değil, birlik peşindeyim» diyordu. Çin'in sert tutumuna karşı Fidel Castro da cephe aldı ve Sovyetler Birliğini «emperyalistlerle ittifak hâlinde gösterme» çabalarını tenkit etti. Castro, «Emperyalizme karşı mücadele için bize daima yardım edenlere, emperyalistlerin müttefiki muamelesi yaptıramazsınız» görüşünü savunuyordu.

Böylece Çin gerilerken, Sovyetler Birliği, Üçüncü Dünya sahnesine büyük bir başarıyla girmiş oldu.

A.B.D.

Bir grev

Türkiye'deki masum grevlerden paniğe kapılan «Amerikancılarımız», Amerika'da grevlerin nasıl olduğunu anlamak için, New York Ulaştırma İşçileri Sendikasının grevini dikkatle izlemelidirler. New York ve metro işçilerini toplayan sendikanın 34 bin üyesi vardır. Sendika başkanı, 60 yaşında kalb hastası bir İrlandalıdır. Başkan Michael J. Quill, belediyeye 680 milyon dolara mal olacak zam istemektedir. Talepler arasında haftada 32 saat çalışma (halen haftalık çalışma 40 saattir), 6 hafta yıllık izin ve yüzde 30 ücret artışı vardır.

Sendika, yeni Belediye Başkanı Lindsay ile müzakerelere girişmiştir. Fakat müzakereler bir iki gün sürmüştür. Lindsay ücret talebini çok bulmuş ve sendikaya unutamıyacağı bir ders vermek istemiştir. Bu bakımdan New York Devleti Yüksek Mahkemesine güvenmektedir. Gerçekten Yüksek Mahkeme, grevi durdurma kararı alır. Fakat sendika başkanı Michael J. Ouill, mahkeme kararını dinleme niyetinde değildir. Hâkim Abraham M. Geller, sendika başkanı ve sekiz yöneticinin tevkifini emreder. Quill, «Hâkim siyah cübbesinin içinde yıkılsın. Grevi durdurmam. Hapse gideceğim. Yerime bıraktığım ekip grevi yönetecektir.» sözleriyle hapse gider. Taşıma araçlarından yoksun kalan New York halkı da, grevcilere ateş püskürmektedir. Halk, Quill hapishaneye giderken «Otomobille olmaz! Keratayı yürütün!» diye haykırmıştır. Quill, iki saat sonra hapishanede bir kalb krizi geçirir ve hastahaneye kaldırılır Ama grev devam etmektedir. Grev yüzünden New York'ta hayat felce uğramıştır. Özel taşıt araçları yolları tıkamakta, trafik aksamaktadır. Belediye Başkanı, «İşe gitmeyin, evinizde oturun» tavsiyesinde bulunmaktadır. Ama New York'lular evde oturup ücretlerini kaybetmek niyetinde değillerdir. Grev sonucu işler azalmıştır. Büyük mağazalar, tiyatrolar ve sinemalar müşterisizdir. Ticarethane sahipleri «Grev bize günde 15, 40 veya 100 (çeşitli tahminlere göre) milyon dolara mal olmaktadır.» demektedirler. Bu genel felâketten tek memnun kalan lüks otellerdir. Zira işleri başında kalmak isteyen iş adamları, yakın otelleri doldurmuşlardır. Bir otelci gazetecilere, «Gecesi 75 dolardan hiç boş odam yok» diye sevincini belirtmiştir.

New York'ta hayatın felce uğraması üzerine Başkan Johnson harekete geçmiş, Çalışma Bakanını anlaşmazlığı çözmeye yollamıştır. Fakat anlaşma kolay değildir. Amerika'lı *Sanayiciler* Derneği, «Bütün bunlar, sendikacıları şımartma politikamız yüzünden» diye Hükûmeti suçlamaktadır. Amerikan sendikalarının en yüksk organı olan A.F.L.—*C.I.O. da homurdanmaya* başlamıştır. Zira bir sendikacı hapistedir ve bu, kabul edilebilecek bir olay değildir.

Nitekim, bu tepkiler sonucunda grev başarı ile sonuçlanmış *ve sendika, Başkan Johnson'u* öfkelendiren ücret artışlarını sağlamıştır. Hapisteki sendikacılar ise artık serbesttir!.

Grev yüzünden yaya kalan New York'lular

ORTAK PAZAR VE PROF. DUVERGER

Port. Duverger, 18 Ocak 1966 tarihli Le Nouvel Observateur dergisinde şunları yazmaktadır:

«General de Gaulle'ün Ondördüncü Louis, ya da Poincare gibi millî gurur nedenleriyle hareket etmesi önemli değildir. Niyetlerden çok, sonuçlara bakmak gerekir. Bugünkü dünyada Amerikan hegemonyasına karşı koymak, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ilişkileri geliştirmek, Üçüncü Dünyayı desteklemek, Çini tanımak, Vietnam'da barışçı çaba göstermek, Fransa hakkında belli bir fikrin sonucu da olsa, ilerici bir politika yapmak demektir. Esasen 1966 yılında, Fransız milliyetçiliği ilericilik, aşırı Avrupacılık geriliktir. Milliyetçilik, büyük bir devletin, küçükler üzerinde, onları özgürlüklerinden yoksun kılarak egemenlik kurması biçiminde olursa, sağcı bir güçtür. Fakat daha büyük bir devletin hegemonyasından kurtulup, bir halkın kendi kendini yönetme hakkını ifade eden bir milliyetçilik solcu bir güçtür. Hele hegemonya kuran devlet, kapitalist cephenin lideri olur ve Güney Amerika ve Asyada yarı feodal *bir zulmü sündürmek için* bütün ağırlığını kullanır ve bu yolda jenosid de dahil her çareye başvurursa, bu hegemonyaya karşı çıkan milliyetçilik, elbette soldadır. 1966 yılında, altı ülkesinden beşi hemen tamamen Washington'un iradesine bağlı olan bir Avrupanın politik entegrasyonu, gerici bir diplomasidir. Andre Philip'in dediği gibi, *Devletler Avrupasından, halkların Avrupasına geçebilmek* için, önce hizmetçiler Avrupasını reddetme yolunda bir anlaşma olmalıdır.»

Bu sözleri, milliyetçiliği Amerikan uyduluğu sayan ve Ortak Pazara girmeyi Batıcılığın şartı gören çevreler ibretle okumalıdırlar.

ALMANYA

Sağcı basın ve Amerika

Aşırı sağcılar, Batı Alman politika hayatında «resmen» önemli bir yer tutmaz. Bunun belli başlı sebeplerden biri, pek çok sağcının CDU içinde daha rahat ve etkili faaliyeti tercih etmesidir. Aşırı sağcı hiçbir parti, Batı Alman seçim kanununa göre gerekli olan yüzde beş *oy oranını aşıp parlamentoya* girememiştir. Basın alanında da durum buna benzemektedir. Springer konzrnine mensup yayın organlarının hâkim olduğu piyasada, liberal ve solcu gazeteler gibi aşırı sağcı yayın organlarının da pek önemli rolü görülmemektedir. Bunlar arasında sadece bir tek haftalık bir kaç yıl içinde tirajını bir kaç misli arttırıp 120 bin basmaya başlıyarak dikkatleri üzerine çekmiştir (Dünyanın en ciddî haftalık gazetelerinden, Hamburg'ta çıkan Die Zeit 270 bin basmaktadır): henüz kırkına basmamış Dr. Gerhard Frey'ın çıkardığı Neo-Nazi eğilimli «Deutsche National Zeitung und Soldatenzeitung» = «Alman Milliyetçi ve Asker Gazetesi». Bu gazeteye göre İkinci Dünya Savaşının çıkmasında Almanların hiçbir suçu yoktur; Almanlar altı milyon değil, «sadece birkaç yüz bin Yahudi; üç milyon değil, sadece birkaç bin Sovyet esiri öldürmüşlerdir; sadece Doğu Almanya değil, Polonya'nın yarısı ve Çekoslovakya'nın bilmem kaçta kaçı da Almanya'nın olmalıdır v.s. «Deutsche National Zeitung», toleranstan, parlamentodan, anlaşmalardan alayla bahseder; onun ideali «partilerüstü devlet, fertlerin devlete mutlak itaati, disiplin, temizlik ve dürüstlük» ilkelerine dayanan Prusya'dır (31 Aralık 1965 tarihli ve 53 sayılı nüsha, sayfa 5). Bu gazete savaş ruhuna dayanır; *Sovyetler ve diğer Doğu Avrupa* ülkelerine karşı arasız, kökten bir kampanya açmıştır. Batı Alman toplumunda liberal düşüncelilere ve «gevşek, satılmış» adını verdiği diğer sağcılara karşı hücumlarından dolayı uyandırdığı *huzursuzluklar, birçok* milletvekilinin bu gazetenin yasak edimesini istemelerine sebep olmuştur. Kısacası, bu gazete Alman basın yelpazesinin en sağında yer almaktadır.

Bizim için en ilgi çekici husus, işte bu «Deustche National Zeitung» un Amerika karşısındaki tutumunun tesbitidir. 1965 yılına ait son sayıda manşet şöyledir: «Amerika Almanya'yı böyle sömürüyor — Bonn'un sadece itaat etmesini ve para ödemesini istiyorlar». Bununla ilgili yazıdaki ikinci başlık ise «Amerika hâlâ bizim müttefikimiz midir?» şeklindedir. Batı Alman milliyetçileri, Amerika'nın «dost ve müttefik» ülkeler üzerindeki «*siyasî baskı*»*sına şiddetle hücum* etmekte ve mutlak bağımsızlık için mücadele etmektedir. Bu arada son derece ilgi çekici bir husus ise, sağcıların Çin Halk Cumhuriyeti ile sıkı münasebetler istemeleridir. Hattâ bir Washington-Moskova mihverine karşı Bonn-Peking mihverinden bile açıkça bahsetmişlerdir. «National Zeitung», «entellektüel ve teknik bakımdan son derece kaabiliyetli Çin halkının» çok kısa bir süre içinde batıyı geçeceğine, 1985 de de Çin'in muhtemelen Sovyetler Birliği, Amerika ve müttefiklerinin hepsinin toplamından daha güçlü olacağına inanmaktadır. dırganlığını açıkça «Amerikan ik-
Amerika'nın Vietnam'daki saldırganlığını açıkça «Amerikan iktisadını canlandırma taktiği» olarak nitelemektedir. Bizim sağcı ve milliyetçi geçinen, aslında hiçbir şey olmıyan kimselerin ibretle okumaları gereken şu satırlar da Batı Almanya'nın bu en aşırı sağcı, Neo-Nazi gazetesindeki, Washington'un Vietnam için yardım arama teşebbüsleri üzerine yazılmış bir yazıdan alınmıştır: «Bonn, dünyanın Washington ile Moskova arasında ikiye bölünmesine yarıyan... Amerikanın bu pis savaşında Washington'a ne münasebet, ne diye yardım etsin? Vietnam Savaşı, Amerika'ya günde milyonarca marka *mal oluyor, en ufak bir zafer* ümidi de mevcut değil. Doğrusunu söylemek gerekirse, Çinlilerin Güney Meksika'da bulunmaları, ne kadar mantıkî ise, Amerika'lıların dünyanın o köşesinde bulunmaları da o kadar mantıkîdir. Tanınmış Amerikalı yorumcu Reston'un dediği gibi: Çinliler, Güney Meksika'ya iki yüz bin asker gönderselerdi ayrıca ellerinde Amerika'nın her şehrini tahrip edecek bir hava kuvveti bulunsa idi, hiç şüphesiz bu tehlikeden kurtulmak için gerekirse yüz yıl savaşı göze alır ve teslim olmazdık — halbuki Hanoi ve Peking'in başka türlü da vranacağını kabul etmiş durumdayız.»

Şimdi merak ediyoruz, acaba *bizim Amerika'dan çok Amerikacı* ve süper milliyetçi beylerimiz bunlara ne diyecek. Belki de bağımsızlık istiyen Alman sağcılarına da komünist deyip işin içinden çıkarlar ve kendi rekorlarını kendileri kırarlar.

Murat Candan

INGILTERE MEKTUBU

ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ VE AMERİKALILAR

Oktay Ekşi

O zaman dünya, hemen bütünüyle, merhametsiz bir harbin pençesi altında kıvranıp duruyordu. Aç, perişan ve gelecekten ümidini yitirmiş yüzmilyonlarca insan, iki büyük liderin, Başkan Roosevelt ile Başbakan Churchill'in 1941 yılı Ağustos'unda yayınladıkları meşhur **Atlantik Demeci**'nde, muhtaç oldukları güveni bulmuşlardı. Çünkü Atlantik Demeci, insanların haysiyetli, hür, müreffeh bir şekilde yaşama haklarını hiçbir tereddüde yer bırakmıyan bir açıklıkla ilân ediyor, hattâ güvenlik altına alıyordu. Çünkü, o'nu imzalayan devletler (önce A.B.D. ve İngiltere, daha sonra da - yeni katılanlarla birlikte - 15 devlet) İkinci Dünya Harbi bittikten sonra, dünya yeni bir düzene kavuşturulurken, hangi prensiplere bağlı kalacaklarını peşinen söylemiş oluyorlardı. Böylece:

1) A.B. Devletleri ve İngiltere, harpten sonra topraklarını genişletmeye kalkışmıyacaklarını,

2) Doğrudan doğruya ilgili olan halkın rızası hilâfına herhangi bir sınır değişikliğine muhalefet edeceklerini,

3) **Halk yığınlarının kendi hükûmet şeklini bizzat tayin etmeleri hakkını destekliyeceklerini,** ve benzeri daha birçok iyilikten, insanlıktan yana prensipleri benimsemiş oluyorlardı. Aradan 25 yıl geçtikten sonra acaba aynı prensipleri, aynı Amerika Birleşik Devletlerinin, aynı hararetle savunacağını söyliyebilir miyiz?

«MİLLİ İRADEYE RAZIYIZ, AMA İŞİMİZE GELİRSE!»

Amerika Birleşik Devletlerinin güneyindeki ada Cumhuriyetlerinden Dominik'te, 1965 Mayıs başında bir ihtilâl hareketi olduğunu hatırlıyacaksınız. Amerikan hükümeti birden, beklenmedik şiddette tepki gösterip, Dominik Cumhuriyeti topraklarını Amerikan askerleriyle dolduruverdi. Açıklanan sebep şuydu: İhtilâlciler, Dominik'te Komünist eğilimli bir hükümet kuracaklardı. Oysa **Amerika Birleşik Devletleri, hemen güney doğusunda** (Florida'dan 1300 km. mesafede) **yeni** bir Cuba, yahut komünist hü**kümet istemiyordu.** Böylece, Dominik'teki hükümet şeklini tayin eden, Dominik halkı değil, Amerika Birleşik Devletleri oluyordu. Atlantik Demeci'nin 3 numaralı bendi ne derse desin, durum buydu. Nitekim, 3 Mayıs 1965 günü, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde hücumlara uğrıyan Amerikan baş delegesi Mr. Adlai Stevenson, Dominik'e silâhlı Amerikan askerlerinin indirilmesini şu sözlerle savunuyordu:

«**Amerikan Milletleri,** Batı yarım kürresinde **yeni bir komünist** hükümet kurulmasına müsaade etmiyeceklerdir.»

Dikkat edilirse, komünist bir hükümet kurulmasına müsaade edip etmemek, Dominik halkının değil - **Hattâ Dominik halkı istese bile** - Amerika kıt'asındaki öteki milletlerin, yahut kısaca Amerika Birleşik Devletlerinin hakkı olarak gösterilmektedir. Buna rağmen işin sonunda Dominik halkının kendi hükümetini serbestçe teşkil etmesi prensibine sadık kalınmış gibi gösterilmek üzere Mr. Stevenson:

«Biz, herhangi bir askeri junta yahut bir başka şekil hükümet teşkil etmek niyetinde değiliz. Biz, Anayasa düzenine bağlı ve halkın serbest seçme hakkını kullanmasına imkân hazırlıyacak bir hükümet kurulmasında fayda görüyoruz.» (1) diyordu.

İhtimal A.B.D. Cumhurbaşkanı Mr. Johnson'un da: «Burada, sallanan koltuklarımızda elimiz kolumuz bağlı oturup da **batı yarım küresinde komünist bir hükümet kurulmasına seyirci kalacağımız sanılmasın.»** (2) sözleri arasında kaynayıp, gürültüye gelen en mühim şey, 1941 tarihli Atlantik Demeci idi.

SUI MİSAL, MİSAL OLUR MU?

Şöhreti dünyanın hemen her yanına ulaşmış Amerikalı gazetecilerden Walter Lipman, Dominik olayları karşısında, Johnson idaresini savunuyordu. Lipman'a gööre:

«Bir büyük devlet için, kendi nüfuz sahası içinde başka bir büyük devletin düşmanca davranışlarda bulunmasına engel olacak şekilde hareket etmek anormal değil, normal sayılmalıdır. Büyük Devletler, kendi nüfuz sahalarının işgal edilmesine elbette mukavemet edeceklerdir. Sovyet Rusya bunu Macaristan'da (Macar ihtilâli sırasında 1956'da binlerce gencin, kadın ve çocuğun Sovyet tanklarının imha hareketi karşısında susmaya mecbur kalışlarını ve Macaristan'da tekrar komünist bir hükümet kurulması olayını hatırlatıyor) yaptı. Fransa son zamanlarda Gabon'da yaptı. Britanya aynı şeyi, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un her hücumu uğrayışında yapmıştı. **Amerika Birleşik Devletleri de aynı şeyi şimdi Dominik Cumhuriyetinde yapmaktadır.»** (3) demek mümkün idi.

Ve böylece Walter Lipman, Amerika'nın Dominik topraklarına silâhlı asker yığması, oranın iç işlerine doğrudan doğruya karışması olayını savunurken, bir zamanlar bütün hür dünyanın, bu arada Amerika'lıların (ve pek muhtemel olarak kendisinin de) kötülediği bir olaya sığınıyordu. Macaristan'da, kendi işlerine gelen bir hükümet kurulabilmesi için Rus ordusunun başvurduğu tethiş hareketlerine ve katliama!

MEGALOMANİ!

İhtimal ki Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball'un sözleri, bütün evvelkilerin gerçek zihniyetini ortaya çıkaracak nitelikteydi. George Ball, bilindiği gibi, Kıbrıs ihtilâfının alevlendiği sıralarda, Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanının özel temsilcisi olarak Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs'a gönderdiği diplomattır ve, antlaşmalara dayansa bile, Türkiye'nin Kıbrıs'a askerî bir müdahelede bulunmasına şiddetle karşı koyan kimsedir. 1964 yılında George Ball'ın özellikle Türkiye üzerine yaptığı baskılar, başka bir bağımsız devletin (Kıbrıs'ın) topraklarına asker çıkartmanın kötü sonuçlarını Türk hükümetine göstermek amacı etrafında toplanıyordu. Mr. Ball, milletlerin bağımsızlığı prensibinin, Türkiye - Yunanistan ve İngiltere arasındaki garanti antlaşması hükümlerinden daha da köklü ve kuvvetli olduğunu belirtiyordu. Şimdi, aynı George Ball'un 1965 yılının Mart ayında Washington'da yaptığı bir konuşmayla ilgili olarak The Times gazetesinin o zaman yayınladığı bir haberi okuyalım: **(4)**

«Dışişleri Bakan Yardımcısı Mr. George Ball, Amerika'nın Vietnam'da sulhçü bir çözüm yolu bulunmasını isteyen müttefiklerini tenkit etti. George Ball, «Batı Avrupa'lı milletlerin pek çoğu ile aramızdaki görüş ayrılığı, onların (kendi imparatorluklarını savunmuş oldukları devreler bir yana bırakılacak olursa) çok yaygın bir sorumluluk taşımaktaki tecrübesizliklerinden doğmaktadır. Şimdi o devirler geride kalmıştır ve Avrupa milletleri artık davranışlarını bu yeni şartlara uydurmalıdırlar... Tarihte yepyeni ve eşsiz birşey vuku bulmaktadır. Bu da dar görüşlü ülke yahut millet menfaatlerini savunmak yerine, bütün dünyanın sorumluluğunu taşımaktadır... Onlar anlamak istemiyorlar ki, bizim Vietnam'da yaptığımız, hürriyet nizamının öteki sınır karakollarında bulnuan halk kitleleri için derin bir anlam taşıyacaktır» dedi. Mr. Ball'un elinde bir çözüm yolu var idi. Bu da, «Avrupa'nın bütün milletleri birleşmeli ve bu birleşme gerçekleşinceye kadar Amerika Birleşik Devletleri, hür dünyanın yegâne büyük kuvveti görevini ifa etmelidir» teklifinden ibaret idi.. Konuşmanın özü, **Amerikan bombardımanları yüzünden Çin'in işe karışmasından çıkacak daha büyük çaptaki ihtilâflara karışmaya, Avrupa'lı milletlerin hakkı olmadığını,** ifade ediyordu. **Bu konuşma,** (Amerikalıların) **üstün kuvvet kompleksinin yeni bir örneği idi. Açıkça, Batı Avrupa Milletleri, en ilkel kabile hayatı yaşıyanlar halinde, kendilerine söyleneni yapmalı, seslerini kesmeli idi. Anlaşılıyor ki sadece üstün kuvvetlerin** (Amerika, Rusya gibi) **söz söyleme hakkı var idi.»**

The Times gazetesi Washington muhabirinin yukarıdaki haberi, Amerikan devlet adamlarındaki zihniyete değerli bir ışık tutuyordu. Bu zihniyet sebebiyle hemen 100 kilometre açığındaki Kıbrıs'a müdahale etme hakkı Türkiye'ye tanınmadığı halde, A. Birleşik Devletleri 1300 kilometre mesafedeki Dominik'e istediği kadar asker indirebiliyordu. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri, **üstün kuvvet** idi ve Türkiye değildi. Ve Atlantik Demeci, Birleşmiş Milletler Anayasası ve NATO'nun temel sözleşmesi (daha pek çok uluslar arası vesikayla birlikte) istediği kadar bütün milletleri eşit saysın, gerçekte A.B. Devletlerini yönetenler öyle düşünüyorlardı ki, **«Milletlerin eşitliği, lâftan ibarettir.»**

Teksaslı Cumhurbaşkanı Johnson, Dominik Cumhuriyeti topraklarına, hiç kimseye danışmadan **(5)** binlerce asker indirdikten hemen sonra yaptığı bir konuşmada **(6)** sözü bir ara Vietnam'daki Amerikan kuvvetlerine getirip şöyle diyordu:

«Onlar, Amerikan Cumhurbaşkanı ne demekmiş, bilmiyorlar. (Bilsinler ki) **Amerikan Cumhurbaşkanı, tecâvüzler dinince ye kadar, oradan** (Vietnam'dan) **çıkmıyacaktır.»**

(1) The Times (4 Mayıs 1965)
(2) The Times (4 Mayıs 1965)
(3) The Times (5 Mayıs 1965)
(4) The Times (17 Mart 1965)
(5) The Times (11 Mayıs 1965)
(6) The Times (4 Mayıs 1965)

GELECEK YAZI
Bu Amerika, O Amerika mı?

TÜRKİYE'DEKİ SOSYALİZAN BATICI TİPİ

Bugün Türkiyenin aydın çevrelerinde çok ilginç bir tip var: Sosyalizan Batıcı tipi. Bu tip bugünkü emperyalist kimliği ile Batı'ya, yaşını kurusundan ayırmadan derin bir hayranlık duyar, öte yandan da Doğu halklarını, Doğu kültürünü, gene yaşını kurusundan ayırmadan içten içe küçümser. Bir başka yandan da kendini içtenlikle toplumcu sayar. Türlü fikir cambazlıklarıyla bu çelişkili durumunda rahat yaşama çabasındadır.

Batıcı yanının, emperyalizm yardakçısı gericininkine benzediğine işaret ederseniz, içtenlikle isyan eder. Bunda biraz da haklıdır, çcünkü aslında iyi niyetlidir. Ve adamımız elbette ki bir Falih Rıfkı Atay değildir.

Sosyalizan batıcı tipini çeşitli yönleriyle, çeşitli davranışlarıyla inceleyebilmemiz için, bunların arasından yaşını başını almış bir tanesini seçelim: Diyelim ki adamımız artık ömrünün ikinci yüzyılını yaşamaya başlamıştır. Demek ki İkinci Dünya Savaşında koskoca adamdı. Sosyalist eğilimler ta o zamanlara kadar gitmektedir, tabiî Batı hayranlığı da. Diyelim ki adamımızın eli kalem de tutmaktadır. Yani İkinci Dünya Savaşı Türkiyesinde, onu izleyen demokrasicilik oyunu Türkiyesinde, sonra gelen 10 yıllık Menderes iktidarında yazmış çizmiştir. O zamanlarda polis fezlekelerinde, mahkeme kararlarında şu özde gerekçelerle insan hapishaneyi boylardı: «Halk yığınları tâbirini kullandığından ve işçilerle köylülerin sefaletinden bahsettiğinden, Türk Ceza Kanununun 142 nci maddesi gereğince......». Ama bizim aydınımız tek parti çağında da, çok parti çağında da, D.P. zamanında da hiç fincancı katırlarını ürkütmeden kalem oynatma yolunu bulur. Bu yol kolay bulunmaz. Tavizler vermek gerek.

Bu yıllarda kimi yazdığı antiemperyalist bir yazıdan ötürü parlak bir akademik karyeri teper, gider hapishanelerde yatar. Kimileri, kürsüleri olduğu gibi ortadan kaldırılarak üniversiteden atılırlar, gider yabancı üniversitelerde kürsü edinirler. Daha genç kuşak yazarlar da hiç değilse mahkeme mahkeme süründürülürler. Burada çok daha çetin kaderlere, bile bile, seve seve göğüs germiş olanların üzerinde durmuyorum. Ama bizim sosyalizan batıcımız ne yapar yapar, başını belâ taşından korur. Bu elbette büyük fikir canbazlıkları isteyen bir başarıdır.

Aziz Nesin'in sık sık hatırladığım bir yazısı vardr: Korkunç bir fırtınada, geminin yemek salonunda adamın biri, yalancı dolmanın nasıl yapıldığını anlatır. Dalgalar kaptan köşkünü alıp götürür; sular salonu basar; gemi yalpa ettikçe masalar, sandalyeler bir o duvara, bir bu duvara çarparlar. Ama adam aldırmaz, dolmanın yapılışını ballandıra ballandıra anlatır durur. İş bizim sosyalizan aydınımız da, yıllar boyu halka yalancı dolmanın nasıl yapıldığını anlatmıştır. Buna bir diyeceğimiz yok. Elbette ki herkesin fırtınaya göğüs germesini bekliyemeyiz. Ama havalar durulup da gemi durgun sulara kavuşunca, o zaman adamımız ortaya «Fırtınayla çarpışma uzmanı» olarak çıkar. Üstelik tereciye tere satmaya da kalkar. Ama eskiden olduğu gibi durgun zamanlarda da her türlü gerçek eylemden uzak durur. Türlü baskı düzenleri altında tutumu ile dünya görüşünü bağdaştıramamış oluşu bir yandan, kendi kendine saygısını yitirmeme çabası öte yandan onda kompleksler yaratmıştır. İnançlarıyla eylemlerini bağdaştıranları yerme bu kompleksin bir belirtisidir. Söz konusu kompleks tüm davranışlarını etkiler. En yakın bir dostu bile olumlu bir eyleme girişmeye görsün, onunla bozuşur ondan uzaklaşır. Sosyalist kültürü İkinci el broşürlerden edinmedir. Ve yazdığı her satırda bu sırıtır.

Zamanımızın bulanık havalarında bu tip barınabilmektedir. Ama sisler kalktıkça, Türk halkının gerçek sorunlarına bilimsel çözüm yolları geniş ölçüde benimsendikçe, barınması güçleşecektir. Ve belki de daha aydınlık daha sağlam bir ortamda iyi niyeti ve toplumcu yanı ağır basacak ve söz konusu çelişkiyi yenebilecektir.

Hiç şüphe yok ki sosyalizm amentü'lerle öğrenilmez. Sosyalizmi öğrenme bir metodu benimseme, bir eylem kılavuzu edinme işidir. Ama bir an için bunun gereği düşünülse ve Türk sosyalistlerinin amentü'sünün kaleme alınması söz konusu olsa; bence birinci madde şöyle olmalıdır:

«Ey Türk toplumcusu! Kendini sosyalizan batıcının şerrinden koruyasın! Çünkü böylesinin pembemsi derisini biraz kazırsan, altından çelişkiler içinde bir kozmopolit çıkar. Böylesi gerçek sosyalizmden de, gerçek ulusculuktan da, devrimci enternasyonalizmden de çok uzaktır.»

Ama çok şükür ki bugün Türkiyede amentülerin gereği yok. Sosyalizmi öz kaynaklarından öğrenen ve edindikleri bilimsel metodla yurdumuzun sorunlarına yaklaşan yeni kuşaklar gelmekte.

E. T.

Dursun Akçam'ın Röportajı

Kanayaklılar

3

DAMAT KÜTÜĞÜ

Bâzı yerlerde işi sağlama bağlarlar. Damat adayını görmeden, onun gücünü denemeden kolayından kız vermezler. Kızlarda aranan çalışkanlık, güçlülük erkeklerde de aranır. Damat adayını çağırırlar, topraktan kökleriyle çıkarılmış budaklı bir kütük verir, baltayla yarmasını isterler. Damat adayı, «Ya bismillah ya Allah» der, geçer kütüğün yamacına. Vur Allah vur! Avuçları patlar, alnından buram buram ter boşanır. Kütükten parçalar kopmaya başladıkça damat adayı başarıya doğru gidiyor demektir. O zaman nişanlanacağı kız da çıkar, yarılan odunları kucağı ile taşımaya başlar. Güçsüzler, zayıflar bu sınavı kaybederler. Bakarsınız bazan da Allah kuvvet verir, kütüğü parçalıyabilirler. Ö. Köyünde Cılız Selo, böyle bir sınavı başarı ile kazanmıştı. Bütün köylü hayretini saklıyamıyordu :

— Afferin Selo'ya! Demek içinde gizli bir kuvvet vardı. Helâl olsun emdiği süt, diyorlardı.

Kimileri de meleklerin yardım ettiğine inanıyordu!

— Serçe nedir, pızpızıki ne olsun? Melekler yardım etmeseydi, Selo'nun ağzına mı düşmüştü o kütüğü yarmak!

Selo'nun kendisi de hayretini saklamıyordu :

— Emmi Allahtan koluma bir kuvvet geldi, bir yardım, bir yardım ki diyordu.

AL IHTIYARI YI MALINI

Kütüğü yarmak yetmez. Başlığı da üstelemek gerekir. Nedense melekler bu konuda biraz çekimser davranırlar. Parayı veren düdüğü çalar! Kızlar da ucuza gitmek istemezler, başlığın çok olmasını dilerler. Başlık, kızların değerini gösteren bir fiat ölçüsüdür. Onunla övünür, onunla avunurlar. Bu avuntu bütün yaşamları boyunca sürer. Ucuz gidenler bile başlığı yukarıdan söyleme gereğini duyarlar.

Doğunun bâzı bölgelerinde başlık yerine koyun verilir. Kaç lira başlık? demezler de, kaç koyun? derler. Koyun sayısı da kızın değerine göre 25 ten 500 e değin yükselir. Yoksul kızlar ucuzdur. Koyun sayısı kız alıp verenlerin ünlerine göre değişir.

Gürbulak köyünde M. nin karısına sorduk:

— Kocan sana kaç koyun verdi? dedik.

On beş yıllık evliymişler. Biraz çekinerek söyledi:

— Elli koyun, dedi.

— Çok ucuza gitmişsin!

Bu söz zoruna gitti:

— O zamanlar koyunlar pahalıydı. 50 koyun şimdi 150 koyun ederdi, dedi.

Dullar evlenirken ayrıca dünürcü göndermezler. Pazarlığı kızın babası ile kendileri yaparlar. Başlığı peşin verirlerse ertesi gün de alır götürürler.

Çok başlık kızları büyüler. Kocanın zengin olması, bol başlık ödemesi her şeye bedel. Yaşlıymış, körmüş, topalmış sonuncu iş o.

Ağrının aşağı Köşk köyünde on beş yaşındaki S. yi, babası 10.000 lira başlığa satmıştı bir ihtiyara. Kız sevinçliydi. Arkadaşları ona da takılıyordu:

Kar yağıyor yağıyor
Aba mı giyeceksin?
Sakallıyı alıp da
Baba mı diyeceksin?

Genç kızın umurunda değildi. Arkadaşlarına Kürtçe yanıtı şu oluyordu:

Bıstıne kale, buha male (Al ihtiyarı, ye malını).

Çıpka horte, kındır vale (Malı olmayan züğürt genç neyime yarar)?

AL DA BENI YAR EYLE

Yoksul delikanlıların evlenmesi zor. Sıra başlığa gelince belleri bükülür. Çalışacak, kazanacak, ondan sonra!.. Ya askerlik çağı gelmişse?.. Belki yolunu bulur, orada kazanır, Kızıl umudu da oraya kalmıştır.

Git askere git askere kâr eyle.
Gel al beni, gel al beni yar eyle!

Başlık yüzünden bazı yoksul babalar, oğullarının başını ucuz bir dulla bağlamaya çalışırlar. «Alt yanı bir eksik etek değil mi hangisi olursa olsun!» Öğüt vermeyi de unutmazlar:

— Ay oğul, en birinci kızla bir gece yattın mı öbürlerinden farkı kalmaz! Olmasın ak it de olsun kara it, ne fark eder, diyenler olur.

Sormadan da yapabilirler. Oğlan mecburdur. Bazan kafa tutanı çıkar Kel Hasanın oğlu gibi:

— Ben o anam yaşındaki karıyı almak istemiyorum. Alacaksan kendine al buba! demesi bir fırtına yarattı.

Baba, kardaş yakaladılar, bir güzelce dayak attılar. Karıyı da zorla kucağına verdiler. Bir ay sonra:

— Çalışmaya gidiyorum, dedi, evini terketti, daha da dönmedi. Karısı da durmadı. Baba evine gitti. 600 liraya bir başkasına satıldı. Kel Hasan da avucunu yaladı!

BÜYÜK KAYGILAR BAŞLIYOR

Kıza nişan takmakla, kesim kesmekle işler bitmiyor. Büyük kaygılar, dertler asıl bundan sonra başlar. Başlık işi kara kara düşündürür. Netsin neylesinler de onca parayı bulabilsinler? Eldeki malı, tarlayı satmaktan gayri çıkar yol kalmamıştır. Hangi tarlayı, ineği, öküzü satacaklarını günlerce tartışırlar. Kardeşler malın, tarlanın çayırın satılmasını istemezler. Geriye kalanlar, ağızlarını havaya açacak değiller ya?

— Toprağa, öküze gıyma baba! Çalışsın, kazansın, getirsin karısını, derler.

Bir adamın kazma vurmasiyle kazanılır mı başlık? Uzun yıllar gurbet kahrı çekmek gerekir. Baba oğullarına lâf anlatmaya çalışır ilkin:

— Oğul etmeyin, eylemeyin, namus hepimizindir. Bu ölüyü ortadan kaldırmak gerekir. Sizleri evlendirirken de başlık verdim, masraf ettim!

O zaman itirazlar yükselir:

— Bize ne masraf ettinse ona da o kadarını edebilirsin!

— Bana gelince parayı kıymadın, gittin kırk kocanın artığı dulu aldın!

— Karıma verdiğin başlığı ben kazanmıştım. O da kazansın, istediği kadar başlık ödesin!

Gelinler de söylenir :

— Niye biz gelinin değil miydik? Bize ne aldınsa ona da...

— O bizden yukarı babanın kızı mıdır? Bize iki altını gıymadın!

Evde küçükler de dillenebilir:

— Hep onlara hep onlara! Ya bize!

Baba topuna birden:

— Defolun başımdan, çıkın evimden! Hiçbirinize zınnık vermem. Malı, mülkü ben kazanmışım. Ahır çağımda ancak bana yeter, diye azarlar.

Çoğu sefer kardeşler arasında ayrılık başlar bu yüzden. Öküzü, ineği, tarlayı, çayırı kapış kapış ederler. Baba isterse hiçbirisine bir şey vermez.

Nişanlı delikanlı derdine düşer. Aşağı tükürür sakal, yukarı tükürür bıyık! Çeker gider gurbete!

Kardeşler bazan yardım edebilirler birbirlerine, çalışır, sıra ile evlenirler. Doğubeyazıtın G. köyünde Zakir Bora, üç kardeşin en büyüğü idi. Üç kardeş üç yıl çalışmış, çobanlık etmiş, aldıkları koyunlarla Bora'yı evlendirmişlerdi. Öbür iki kardeşin evlenmesi için de, üç kardeş altı yıl koyun güdecek, çobanlık yapacaktı.

GURBET YOLLARI

Bir nefeste başlık vermek, düğün yapmak her babayiğitin harcı değildir. Evlenen her yoksulun evliliğin ya başında, ya sonunda gurbeti boylaması gerekir. Önceden satar savar, düğün yaparsa geriye geçimini sağlıyacak tutarı kalmaz, gurbet görünür. Satmaya kıyamazsa düğün için yine gurbet görünür. Böylece evliliğin başında olmazsa sonunda gurbet var olur.

Kirli yorgan sırtlarında dolaşırlar. Kimileri iş bulamaz. Çalışanlar kuru ekmek, soğanla iki büklüm sapsarı olurlar. Göz ucu ile başlık parası biriktirir, taksit taksit yollarlar.

Zaman uzar, başlık parası tamamlanmaz. Bu kez de köyde başka hava esmektedir. Dedikodular almış yürümüştür.

— Oğlan gurbette iş bulamamış, boğaz tokluğuna çalışıyormuş!

— Başlık parasını kazanamıyormuş!

— Nişanlısı el kapısında kaldı!

— Namusuna başkaları dolanıyor!

— Kız diyor ki bir ay daha beklerim, eğer gelmezse ben de başıma bir sahip ararım.

— Kendine güvenemiyen elin cahilinin kanına girmezdi!

Zaman uzadıkça başka dedikodular da çıkar:

— Oğlan İstanbolda evlenmiş!

— İstanbolun orospulariyle düşüp kalkıyormuş!

— Zengin bir karıya içgüvey girmiş!

Kızın iki gözü iki çeşme yolları beklemektedir:

Ördüm çorapları bu genç başıma
Gurbet dedin ağu kattın aşıma
Kaldım mahzun mahzun bir tek başıma
Geçti aylar yıllar gelemez oldun.

Hepsi beklemez gurbet yollarını. Bir başkasını bulur, kaçabilirler.

KIZIMIN KANINA GIRDIN

Kızın babasını da kaygılar, kuşkular basmıştır. Başlığı zamanında alamamış, işlerini görememiştir. Oğlanın babasını sıkıştırmaya başlar:

— Ben sana veresiye mal satmadım. Ceylân gibi kız verdim. Harmana giren porsuk (kaplumbağa) dirgene dayanır. Şimdiye kadar binlercesi elimi öptü de vermedim. Hemi de senin vereceğin başlığın kat kat fazlasını...

Baba, oğluna name yazdırır, olanı biteni birer birer anlatır. Oğlan başlık parasını taksit taksit yollamaya başlar. Başlığın biteceği yok!

Kızın başka müşterileri de çıkmıştır. Baba paraya dayanamaz, verir kızını, ya da kaçırtır:

— Gelinine sahip olsaydın kardaşım? Başlığı vermedin, urba almadın, altın etmedin. Bacağıma mı bağlıyacaktım? Başına sahip buldu, gitti. Bunda benim ne kabahatım var?

Baba, oğluna kuşun kanadı ile haber iletir. Oğlan yemez içmez, soluğu köyünde alır. Başlığın son taksiti ile tabanca almıştır:

— Namus elden gitti, bundan böyle yaşamak haram! der.

GÜVEYSIZ GELINLER

Gelinin baba evinde kalması oğlan tarafı da istemez. Oğul evlendirmenin bir amacı da çalışan bir insan daha kazanmaktır. Ancak başlık ödenemez, oğlan gurbetten dönmez, o zaman çaresiz bekletilir... Bekliyen kız için türlü dedikodular çıkar. Başkasına verileceği, kaçacağı haberi yayılır. Babanın o zaman etekleri tutuşur. Taşı taşa, taşı başa vurur. Borçlanır, harçlanır, tarla çayır demez satar. Ne pahasına olursa olsun gelinini getirmek zorunda kalır. Oğlunun gelmesini beklemeden düğün dernek yapar. Güveysiz gelin nişanlısını bu kez de kaynata evinde bekler. Oğlan daha bir süre dönmiyecektir. Borcun, harcın hesabı boğazı aşmıştır. İşinden ayrılırsa tekrar girmesi de zordur. Bu yüzden Anadolu'da güveysiz gelin getirmek son yılların modası olarak doğmuştur. Ölçek köyünde, İstanbul inşaatlarında çalışan Şemsettinin düğünü oldu. Güvey yerine Şemsettinin arkadaşı damın üstüne çıktı, gelinin başına çerez serpti. Gelin üzgündü, ana baba üzgündü. Bu bir değil, beş değil! Türkülere de geçmiştir.

Gül dalı, sevgi dalı
Gurbete yaldım yarı
Neyleyim ben sevgiyi
Duvağım bağlı kaldı.

(Devamı var)

KİTAPLAR

samih emre

«Uyandırılmış Toprak» «Don Kıyısında Hasat»

Davıdov'un-Don bölgesinde tarımın kollektifleştirilmesi ve kolhozların kurulması için seferber edilmiş yirmibeşbin öncü işçiden biri olan bu Şolohof kahramanının-Gremyaçi Log köyündeki ülkücü çabasını okuyalı yirmi yılı geçti. O günlerden hiç unutamadığım iki izlenim, kendi gençliğimin iki unutulmaz anısı gibi taze, sıcak, bugüne kadar olduğu gibi kalmış içimde. İkinci okuyuşta da aynı etkiyi bırakarak...

Biri şu: Davıdov; fabrika işinden demir dövmeye, sabahlara kadar kitap okumaktan savaşmaya kadar her alanda çalışmanın mutluluğuna ermiş bu eski denizci, tesviye işçisi, bin güçlükle kurduğu kolhozun tarlalarından birini sürer ilk defa. Saban kolunu ilk defa o sabah tutmuştur. Hiç alışkın olmadığı bu işte de zorlar kendini. Kazakların, tarlaya gönülsüz gelmiş bu acemi kolhoz ortaklarının umursamaz tembelliklerine, bencil vurdum duymazlıklarına olumlu bir emeğin yaratıcı örneğini vermek ister. Bütün gücüyle, arzuyla işler toprağı. Sürüp bitirdiği yer bir hektardan çok fazladır. Akşam yatar yatmaz gözlerinin önünde kayıp giden siyah toprağı, bıçakların gürültüsüzce saplanışını ve yan tarafta zift gibi simsiyah bir çizginin belirişini görür gibi olur hep. Gözlerini kapar kapamaz toprak sanki bir deniz gibi dalgalanır, devrilir, akar. Hafifçe başı döner önce, sonra içi bulanır. Gözlerini açar, rahatlar biraz gökyüzüne bakarak. Alabildiğine sarhoş gibidir. Ayaklarını nereye koysa, nasıl yatsa, ona hep yatışını değiştirirse ağrı hafifliyecekmiş gibi gelir. Gözlerini yumunca, gene toprağın dalgalanışı, baş dönmesi, iç kararması... Bütün gün ayaklarının dibine bakmış, gözlerini hep toprağa dikmiştir. Boyuna başı döner Ölesiye yorgun.. ve mutlu olduğu için uyuyamaz bir türlü.

Unutamadığım ikinci yer romanın son satırlarıydı. Tam Davıdov'un Gremyaçi'deki çalışması ürün vereceği, kolhoz zaferinin bütün kazaklarca benimseneceği, bu ortak barış emeğinin tek tek yürütülen kısır ve bencil uğr.,ları unutturacağı günlerde o eski beyaz ordu bozguncuları, Polovtzev'le Lyatevski, döner gelirler. Gece karanlığında yeni bir ayaklanmanın plânları ve sabotaj propagandalariyle gizlice konuk olacakları eve girerler. Ev sahibi Yakov Lukiç, dışardan gelip onların seslerini duyunca bitkin bir halde duvara yaslanır, başını ellerinin arasına alır: «Her şey yeniden başlamaktadır.»

İşte bu belirsiz bitişin cevabını tam yirmi yılın merakiyle bekledim. Uyandırılmış Toprağın Hasadını, kolhoz örgütlenmesinin başarı sonucunu, Davıdov'a ve yürekten bağlandığı işine pusu kuran eski düşmanların kışkırtacakları hareketin tepkisini, insan tarihinin-şimdi İsrael'de ve başka yerlerde uygulanmaya başlanan-en yeni toplumsal denemesine girişmiş emeklerin verimini, kendini iş amacına adamış o aydınlık ve cömerd Davıdov çabasının şüpheli sonunu, aşksız ve ailesiz hayatının getireceği mutluluk payını... yirmi yıl düşündüm durdum. Yazar da aynı şeyi yaşamış olmalı. Uyandırılmış Toprak'ın ikinci cildi, yirmi sekiz yıllık bir aradan sonra (1932 - 1960) Şolohof'un kaleminde de ancak birkaç yıl önce tamamlanmış oldu. Ve Türkçesi, Uyandırılmış Toprak'la, onun gecikmiş devamı, Don Kıyısında Hasat, birlikte geldi. Böylece Davıdov'a, onun başarısına ve ölümüne, kurbanlığına ve zaferine.. yetişmiş olduk. (Mikhail Şolokhov - Uyandırılmış Toprak, Rusça aslından çeviren Sabiha Bozbağlı, İstanbul 1965, Cem yayınları, 419 sayfa, 10 lira - İkinci çeviri: Mustafa Nihat Ozön, Altın Kitaplar Yayınevi, 503 sayfa, ciltli, 15 lira - Don Kıyısında Hasat, İngilizceden çeviren Zeyyat Özalpsan, İstanbul 1965, Nobel Yayınları, 404 sayfa 10 lira)

«Sovyet halkının hayatındaki tarihî bir devreyi sert ve dürüst bir sanat diliyle anlatma başarısı..» gerekçesiyle İsveç Akademisinin 1965 Nobel ödülünü verdiği Şolohov, böylece iki büyük eserinin ayrı çevirileriyle aynı günlerde Türk okuyucusunun karşısına çıktı. Tektaş Ağaoğlu'nun emekli ve özenli çevirisiyle Durgun Don'un üçüncü cildi de bugünlerde Ağaoğlu yayınlarının titiz baskısı olarak temiz ve güzel bir cilt halinde yayımlandı; sanırım pahalılığına rağmen bugünlerin en çok aranan kitabı bu; geniş ve sabırsız bir ilgiyle kapışılıyor. Arka kapakta «Don Kıyısında Hasat'ın da hazırlandığı bildiriliyor. Nobel yayınları da aynı cildin Rusça aslından yeni bir çevirisini basacak. Altın Kitaplar, Durgun Don'un resimli ve ciltli yalnız bir kitabını yayımlıyabildi henüz. Ağaoğlu yayınevinin önceden hazırlıklı çalışması yanında yarışı erkenden bırakacağa benziyor. Demek ki bizim okuyucumuz da -roman alanında- böyle büyük ve yeni eserleri beklermiş, şimdiye kadar çevrilmemiş nice çağdaş büyük roman var. Yakında onları da görebileceğiz belki de.

Mihail Şolohof

Uyandırılmış Toprak, 1930 tarım kollektifleştirilmesinin, büyük vücuttan alınmış bir hücre örneğini, Moskova'dan binbeş yüz kilometre güneyde üçyüz evlik Gremyaçi Log kazak köyündeki kolhoz uygulanışının sorunlarını konu alıyor. İhtilâl, bütün düşmanlarını yenmiş, on yıl geçmiştir ama kendisine ait küçük bir toprağın özlemini öteden beri çekmiş olan Don köylülerinin yüreklerine tam sinmemiştir henüz. Bir süre yalnız kendi ihtiyaçlarına yetecek kadar ekip biçmekle yetinen çiftçi direnişinin yarattığı büyük açlık yeni atlatılmış, hep tersine giden talih şartları yüzünden sosyalist toplum düzeninin uygulanışı birkaç yıl ağırlaştırılınca kişisel özgürlük ve mülkiyet hakkını açgözlülükle biriktiren yeni bir köylü burjuvası, haris, obur, bencil, varlıklı ve pinti kulaklar türemiş; nihayet birinci beş yıllık plânla kolhozlar kuruluşuna başlanmıştır. Davıdov bu misyonla köye gelir. Onun görevini güçleştiren başlıca iki engel -Don kazaklarının coğrafya ve tarih geleneğinden gelen özel bir asker sınıfı olmalariyle, öteden beri imtıyazlı birer toprak sahibi bulunuşları yüzyılların biriktirdiği köklü alışkanlıklar; On yıl önceki Don ordusu isyanı ise, hep bağımsızlık rüyasındaki bu savaşçılar soyu için halâ taze bir hatıradır. Ayrıca yeni ve ileri her adımın yanında eksik olmayan tutucu ve gerici bir hareket de gizlice karşıdadır Aynı günlerde Gremyaçi Log'a gelen Polovtzev; bu yenik beyaz ordu artığı, artık kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış olan bu karşı ihtilâlci çarlık yüzbaşısı, ele geçirebileceği bütün imkânları kullanmaya hazır olarak yeni rejime düşman unsurları örgütlemeye çalışmaktadır. Eskiden kendi safında çarpışmış kimliği gizli bir askerin korkulu geçmişindeki sırra güvenerek dedikoduları, taassubu, din gayretini, menfaat uyuşmazlıklarını, kan dâvalarını, cahilliği, intibaksızlığı, papaz ve rahibe saygısını, asillik iddialarını, açıkgözlük içgüdüsünü, mal mülk hırsını, eski alışkanlıkları., bir düşmanlık cephesinde birleşmiş tepkiler halinde derleyip toplamak için pusudadır.

Uyandırılmış Toprak'daki çatışma, bir yandan birleşmiş insan emeğinin tabiata karşı kazanmak azminde olduğu üretim zaferinin, bir yandan bu çalışma imecesini kökleşmiş içgüdülerin gücüyle baltalamaya uğraşan eski dönem direnişinin son kavgasıdır. Bu üçyüz evlik köyde - bütün toplumlar için - çok yeni bir denemeye girişilirken, akıl almaz hatalar da yer alır. Evlerde, özellikle çocuk ve kadın emeğiyle beslenen kümes hayvanları, inek ve kuzular bile kolhoz ahırlarına toplanır. Köy, sabahın horoz seslerinden, kadınlar süt sağma zevkinden yoksun bırakılır. Artık çalışamıyacak kadar ihtiyarların, civciv çıkartmak için kuluçkaya yatırılacağı söylentileri, işte bu ortamda inandırıcı bir tasavvur olur. Uyandırılmış Toprak'da, Davıdov'un ve arkadaşlarının önemli çabaları karşısına, en ilkel içgüdülerin kışkırtılmış hakları çıkar. Sonradan kolhozculara, akla yakın, insanî, faydalı, kolay, iyi, güzel, verimli görünecek olan bu çaba; yüzyılların biriktirdiği alışılmış hesaplar, doğru görünen şüpheler, aldanışlar, aldatışlar, afyonlar yüzünden başarının ortakları tarafından baltalanmak üzredir. İşte bu serüvenin acı, sade hikâyesi.

Uyandırılmış Toprak'la Don Kıyısında Hasat'ı, küçük bir köy çevresinde sonsuz bir iç *hareketle gelişen bu toplum romanını*, kendisine hiç benzemiyen bir ortamın hızlı değişkenliğinde gelişen başka bir toplum romanıyla karşılaştırmak dikkate değer. Gazap Üzümleri'nin Tom Joad ve Cassey'i -ırgat ve işçi örgütlenmesinin kişisel deneylerle ağır ağır genişleyen uyanışının bu ilk temsilcileri- kendi alanında işini bitirip başka bir toplum örgütlenmesine önderlik eden Davıdov'la sonuçlanır...

Şu var ki şartlar ne kadar güç olursa olsun Davıdov tekil bir birey değildir burda. Andrey Razmiyetnov, Makar Nagulnov da Semion Davıdov gibi, dünya savaşını, ihtilâl cephelerinin çeşitli savaşlarını sağlıkla geçiştirmenin zengin deneyleriyle birer halk lideri -kişisel kaderlerinin özelliğiyle âşıklık, kocalık, babalık imkânlarını yitirdikten sonra yeniden bulmaya uğraşacak kadar kendilerine vakit ayırmadan- inançlarına adanan birer özgeçili öncü olmuşlardır. Onlar da yalnız değillerdir artık; yaşadığı çelişmeli günlerin bilincini bulmuş başkaları da vardır köyde: «Kondrat yattığı yerde bir ağın ilmiklerini teker teker gözden geçiriyormuş gibi mazideki hatıraları zihninde canlandırdı. Kendisi de babası gibi bir Don kazağı idi: şimdi ise işte kolhozcu olmuştu. Bozkırların ucu bucağı olmayan yolları gibi uzun geceler boyunca birçok şeyi zihninde evirip çevirmişti. Kondrat'ın babası askere gittiği vakit, kendi birliğiyle birlikte vazife icabı grev yapan İvanovo - Voznesenski dokuma işçilerini, fabrikatörlerin menfaatlerini savunarak kırbaçla dövmüş veya kılıçtan geçirmişti. Babası öldükten sonra ise Kondrat büyümüş ve 1920 senesinde kendi Sovyet idaresini - aynı İvanovo - Voznesenski işçilerinin iktidara getirdiği idareyi - fabrikatörlere ve onların para ile tuttuklarına karşı savunarak beyaz Polonyalıları ve Vrangel taraftarlarını kılıçtan geçirmişti.» (I,176)

İki nesil arasında ancak bir ihtilâlle açılabilecek olan büyük bir karşıtlık. Biz bunu anlıyabiliriz. Anadolu insanının, makam-ı mualla-yı hilâfet için «padişahım çok yaşa» diye haykırarak savaştıktan birkaç yıl sonra kendi içinde patlayan Anzavur, Bozkır, Bolu, Düzce, Yozgat... başkaldırmalarını ezdiği Kuvay-ı Millîye yılları henüz çok yakın. Mustafa Kemal hareketi de aynı gerici cephelerden vurulmak istenmişti. Polovtzev'in kışkırttığı Yakov Kukiç'ler, ayağa kalkmak için aynı özürleri kullanmaya hazır beklerler. Kalpaklılar - Doludizgin'de, Hükûmet Meydanı'nda, Yorgun Savaşçı'da, Türk toplumunun İstiklâl Savaşını konu alan romanlarında da aynı katlar karşıtlığı işlenmiştir. Şolohov, Yakov Lukiç'in çaresiz boyun eğişini, sinsi sabotajlarını, tutulduğu panik içinde işlediği cinayeti... - başka bir kitapta nice sayfada anlatılacak olan bu büyük dramı - mübalağasız sadeliği içinde, sadece iki sayfada tutarlılıkla belirtir ve inandırır. (I,33 — II, 31 — 32)

Kulak mallarına el koymanın acı gülünç hikâyesiyle başlayan roman (61-91), arada uygun fırsatlarla parça parça Davıdov'un hayatını (79-82), Andrey'in trajedisini (48-58), Şukar Dede'yi, sessiz Demid'i, Kondrat'ı, Yakov Lukiç'i (134-136), Luşka'yı (147), kolhoz münakaşalarını (83-91), özellikle kadınların direniş sebeplerini (95), o gizli ve korkunç cinayeti (118-122), mallarını kolhoza teslim etmemek istiyen köylülerin hayvan kesimini (142 ve sonrası), elbise dağıtımındaki ağlatıcı manzarayı (167-172) kadınlar isyanını (333-), barış toplantısını ve Davıdov'un bağışlayışını (361-364).. tanıtarak birinci cildin sonuna gelir.

Don Kıyısında Hasat, özellikle çeviri bakımından birinci cildin tadını vermiyor hiç; adların imlâları değişik; yazar da, yirmi sekiz yıl sonra canlandırdığı devamda, konuyu bıraktığı noktadan başlayarak sürdürmekle birlikte tutumunu değiştiriyor. Birinci kitapta, olaylara kaynaşmamış bağımsız bir hikâye olarak duran Şukar Dede'nin at satınalması hikâyesi gibi eklemeler (293—299), Don Kıyısında Hasat'ta çoğalıp tekrarlanarak kişisel tanıtmalar haline geliyor. Genellikle bu ciltte Şolohov, kolhoz olayı bahanesiyle tek tek insanlarının iç dünyalarını tanıtmak, çok zaman kendi ağızlarından hikâyelerini dinletmek yolunu tutuyor. Ivan Arzhanov (70—74), demirci Şali (151—154).. nihayet bir yerde Şolohov bile kendini tutamıyarak öznellikle işe karışıyor (497—399). Birinci ciltte önde olan olay hareketi, ikinci kitapta kişilerin iç dünyalarına açılan derinleşmelerle durdurulup yavaşlatılıyor. Makar'ın horozlara olan ilgisi (62), Andrey'in güvercin sevgisi (290), Şukar Dede'nin keçi Timofey'le insanî çekişmesi. Polovtzev'in çiçek düşkünlüğü (363), nihayet kendini unutmuş Davıdov'un Luşka'ya tutkusu.. Şolohov'un ilk

kitapta ihmal ettiği bireysel psikoloji ve insan zaafları gerçeklikle öne çıkıyor.

Hayvanlarını kolhoz ahırına veren kazaklar, her gece el ayak çekildikten sonra tavla kapılarında uzun sohbetler yaratarak bekleşmekte, gönüllü nöbet tutmak için yarışmaktadırlar. (157) Kondrat, bu tokgözlü sağduyu bile ağa düşmüş balık gibi çırpınıp durur: «Ne zaman içimden seni söküp atabileceğim kÕrolası pişmanlık.. Ne zaman tamamen sönecek, beni rahat bırakacaksın zehirli duygu.. Tavlada atların bölmelerinin önünden geçerken başkalarınınkini gördüğüm vakit içimde hiçbir şey duymuyorum. Ama gelgelelim kendi atımı görür görmez gözlerim yelesine kadar uzanan ve sırtını boydan boya bölen siyah çizgiye, damgalanmış sol kulağına takılınca birden göğsümün içinde bütün yüreğimi yakan bir ağrı duymaya başlıyorum. Sanki o anda hayvan karımdan da sevdiğim varlık oluyor. İlgi göstermiyeyim diye ne kadar kendimi zorlasam yine de ona daha taze, daha ince daha yumuşak saman vermek istiyorum. Başkaları da benim gibi. Herkes kendi atını gözetiyor, ona hasret çekiyor. Halbuki şimdi yabancı diye bir şey yok ki. Atların hepsi bizim.» (177). Böylece Şolohov, toplumsal görev zorunluğuyla kişisel içgüdü çatışmalarını, ilk kitapta biraz üstünkörü geçtiği bu iç dünyayı ikinci ciltte daha derinden vermeye çalışıyor.

Davidov'a, kişisel mutluluğunu tam bir zaferle kutlayamayan bu canlı roman kişisine acımalı mı? Anlatılan o kadar büyük bir serüven ki tabiî bir neslin hayatı içinde tamamlánıp bitmiyecek; onun kurbanları, unutulmuş kahramanları olacak elbette. Arkadan gelen kuşaklar, büyük bir yankının hâlesiyle çevrelenmedikleri için onları belki hiç hatırlamıyacaklar. Ama onları bize, bu karışık kavganın içine ilk gençliğinde katılmış olan kazak Şolohov tanıttığı için, san'atın projektöründe hep aydınlık kalacaklar. Yalnız kendi çıkarları için değil, sevgileri ve ülküleri, onurları ve özgürlükleri, inançları ve düşünceleri için yaşayıp ölen bu kişiler, kendi dünyalarının içinden yetişmiş büyük bir yazarın sade, yalın san'atı içinde her okuyanın içinde yaşamaya devam edecekler.

En sonda Andrey - arkadaşlarından sonraya kalan bu dürüst insan - yıllar önce kendine kıymış ilk karısının sessiz mezarı başında diz çökecek. Bütün savaşlardan zaferle çıkmış bir neslin sözcüsü olarak, arada yıkılıp çiğnenmiş, ezilip harcanmış nice insan hayatının değeri için, hemen hemen insanlık adına, kendisinin de payına katıldığı o savaş kabahati için ondan af diliyecek: «Senin son evine g▮ktiği gibi bakamıyorum Yevdokia... Ve senin de bildiğin gibi halâ seni seviyorum. Görüyorsun ya hiç vaktim olmuyor... Çok az görüyoruz birbirimizi.. Beni sana yaptığım bütün kötülüklerden dolayı affedecek misin... Sana yaptıklarım.. Bütün yanlışlıklar. Ölüm..» (II, 404)

Uyandırılmış Toprak - Don Kıyısında Hasat; yakın bir dünya serüveninin alışmadığımız bir açıksözlülük ve içtenlikle anlatılan büyük hikâyesi.. Güçlü bir doğa sevgisi, ilginç toplum sorunlariyle, heyecanlı bir kavganın usta romanı. Okuyup tanıma imkânlarını çok geç bulabildiğimiz nadir bir fırsat.

Bir «Mutsuz yazar» için

Mehmet Seyda

Şaşırtıcı, değişik çeşnide hikâyeler yazıyordu. 1961 yılında 25 yaşındaydı ve Albert Camus'nün «La Chute» adlı eserini çevirmiş —«Düşüş», yayınlayan Ataç Kitabevi—, Dünya gazetesinde Adnan Benk bu çeviride yanlışlar bulur, «Camus, camus değildir..» adlı bir eleştirisiyle, (hikâyeci çevirmeni haşlamıştı. O sırada zaten «Türkiyeden bıkmış» tı —Dost dergisinin Ağustos/1965 sayısında kendi kendisiyle yaptığı konuşmadan..—, kalktı Avrupa'ya gitti.

Şimdi bu olayı burada anışımın nedeni var: Avrupa dönüşü, karşımızda, öğrendiği yabancı dili olur olmadık yerde insanın kafasına kakan, edası ve çalımıyla başka yazarlara tepeden bakmak isteyen yeni bir Ferit Edgü buluyoruz. Sözgelimi, Demirtaş Ceyhun ile beni yerdiği, anlayışsızlık ve bilgisizlikle suçladığı yazısının başlığı da, aşağı kurtarmıyor, «Gloria Mundi» oluyor. —B. Yön, sayı 145—

Oysa, Yeditepe'nin Ekim/1965 sayısında, Mehmet Doğan ile Rasih Güran'ın ilginç yazılarından parçalar verdikten sonra sözü Ferit Edgü'ye getiriyor, onun için de şöyle diyordum:

«Yeni Ufuklar'da Ferit Edgü de «Toplum-San'at İlişkileri Üstüne» adlı yazısıyla, soruna bir ışık getirmiştir. Güzel güzel anlatan, açıklayan Ferit Edgü'nün, yazısı sonunda, neden «teslim bayrağı» açtığını anlayamadığını belirtmeliyim.»

Soruna ne gibi «ışık» getirmişse, araya girmeden, bir şey katmadan olduğu gibi aktarmıştım. Niyetim, benim de bir okuyucum varsa, onların dikkatlerini, ilginç bulduğum bu üç yazıya çekmekti. «Eylül'ün İlginç Yazıları» başlığını taşıyan notlarım şu sözlerler bitiyordu:

«Sonunda ne diyor Ferit Edgü? Birden karamsarlığa ve agnosticisme'e kapturıyor kendini, diyor ki: «Ben san'atın vazgeçilmez bir şey olduğuna inanmıyorum. Yarının dünyasında o belki tümüyle ortadan kalkacak, ya da başka bir kılık altında gösterecektir kendini. Bizim çabamız, henüz ölmemiş bir şeyi, diri diri gömmek isteyenlere, bunun insancıl bir davranış olmadığını göstermeye çalışmaktadır.»

İnsanın, içinde yaşadığı doğa -toplum ile eytişimsel ilişkilerinin birden bir yerde kesildiğini tasarlamış sanki Ferit Edgü. Ya da. fantezisini, Sartre'la paralel bir görüşe denk getirip, sonuna götürmüş. Götürünce de, bir çeşit çıkmaza girmiş kendiliğinden.

Bu, bana, insansal özü unutup, san'atta biçim yeniliklerine aşır ölçüde değer verme gibi geldi. Çünkü hangi çağda, hangi düzen altında yaşarsak yaşayalım, bilincimizi alabildiğine geliştirecek olan toplumsal özgürlük de, varlığımızın kökenindeki o kargaşalı dünyaya, yani alt bilince, istediği kuralları uygulayamayacak diye düşünüyorum. Bu çatışma yok olmayacağına göre, san'at da, bizim şimdiden hiç kestiremeyeceğimiz bir alana çekip gidemez, «tümüyle ortadan kalkamaz» diyeceğim.»

Bunu böyle yazdık diye kendini «mutsuz yazar» ilân eden Ferit Edgü'nün Yeni Ufuklar'da çıkmış «AV» adlı bir hikâyesini anacağım: Ölen birisi,, nasıl öldürüldüğünü anlatıyordu. Onun öldürülmüşlüğü ise, ancak hikâyenin en son tümcesinde açıklanmaktaydı.

Görülüyor ki, bu hikâyesinin kuruluşu ile Yeditepe'ye parçalar alıp değindiğim yazısının kuruluşu hemen hemen aynıdır: «Mantıksal düzende giderken, apansız anlamsızlığa «absurde» e kayıp okuyucuyu şaşırtmak. «Allah Allah!» dedirtmek.

Gene, Dost dergisinin, konuşucusu belli olmayan, ama tam onun aradığı, istediği soruları sormakta birebir konuşucusuna verdiği son yanıtlarda, aynı mekanizme, tekniğe rastlıyoruz: «— Ankara'da daha çok kalacak mısın Ferit— — Hayır, yarın gidiyorum. — Şimdi buradan nereye gideceksin? — Bilmiyorum.»

Şunu söylemek isterim; hikâyenin artistçe kuruluşunda hoş kaçan bu teknik, sonuna dek düşünce, mantık tutarlığı bekleyen düzyazıda uygulandı mı hoş kaçmıyordu. İşte bu yüzden, «Güzel güzel anlatan, açıklayan Ferit Edgü'nün, yazısı sonunda, neden teslim bayrağı açtığını anlayamadığımı belirtmeliyim» demiştim. «Soruna ışık getiren mi» dedim? Ferit Edgü, ışığı birden söndürüp okuyucuyu karanlıkta bırakmaktan keyiflenmişti.

Şimdi, «Glorida Mundi» sindeki sert, kaba çıkışlara bakalım:

«Birkaç ay oluyor, Yeni Ufuklar'da.. San'atın vaz geçilmez bir şey olmadığını, yarının dünyasında san'atın tümüyle ortadan kalkabileceğini, ya da kendini başka bir kılık altında gösterebileceğini söylemek mutsuzluğuna uğramıştım. Mutsuzluğu diyorum, çünkü o koca yazının içinde, bu cümleye, ilkin Yeditepe'nin Kasım sayısında Mehmet Seyda karşı çıktı; şimdi de Yön'de Demirtaş Ceyhun değiniyor. Ve tabiî, her ikisi de hiçbir şey anlamadan (..) söylediğim, bu ülkede, edebiyat san'at alanında, üstünde durulmamış bir sorun. Edebiyatın, san'atın kendi sorunu. Ama bu sözün kaynağını, başka bir sözcükle söyliyeyim, geçmişini bilmeyenler için, anlaşılmaz olarak kalıyor. Anlamadıkları o sözün geçmişini bilmedikleri için de hiçbir zaman anlayamayacakları bu sözü, bir yakasından tutup, kendilerince yorumlamaya koyuluyorlar. Bir yazarın başına gelecek mutsuzlukların en büyüğü de budur bence.

Mutsuz yazarımız, bir kez, Demirtaş Ceyhun'la benim değindiğimiz sorunların ayrı ayrı olduğunu gözden kaçırmıştır. Öfke baldan tatlı; san'atın bilirkişisi — öğretmeni olarak, bize, onun «can çekişmesinin geçmişi» nden örnekler veriyor; önümüze, hiç bilmediğimiz yazarlarmış, akımlarmış gibi, salt olanla görece —düşünceyle gerçek— imgeselle nenel arasındaki eytişimsel birliği kuramamış gerçek üstücülük akımının Alfred Jarry'sini, Antonin Artaud'sunu yığıyor; Dadacıları, Fransız Yeni Roman akımı yazarlarını seriyor. —Bunlardan, karınca kararınca benim de haberli olduğumu, 1.7.1964 günlü Forum'daki «Alışmalar»; 4.2. 1962 günlü Hür Vatan'daki «Gerçek üstücülük»; Yapraklar dergisinin 7, 8 ve 9 sayılarında çıkan «Okur - Yazar İlişkisi», «Olaysız Hikâye Gerçekcilik Sorunu». «Betimleme Üzerine» adlı yazılarımı okusaydı, bilecekti. Gelgelelim, kimi yazarlar başka yazarlara karşı kapalıdırlar, ilgisizdirler; onları gereğince tanımaz, anlamaya çalışmaz, sadece sataşmasını bilirler.— Böylece, mutsuz yazarımız, «o kıca yazısının içinde hiçbir noktaya takılınmasın, neler demişse olduğu gibi kabullenilsin istiyor. Çeşitli san'at akımlarının çeşitli toplumsal koşullar içinde doğuşunu, gelişmesini ve geçip gitmesini, romana benzemez romanlar yazılışını, resme benzemez resimler çizilişini, sırasında lavabo altına imza atılışını gözönünde tutalım da, buradan, kendisiyle birlikte, «yarının dünyasında san'atın tümüyle ortadan kalkabileceği» ne değgin öncesel (a priori) kurgusuna gözü kapalı katılalım istiyor.

gerçeği daha yakından tanıyarak gelişmekten geri durmayan ingenel anlamda, hoşa gidici biçimler yaratma çabası olduğunu; sanlıkla birlikte gelişen sanatın, birkaç bozucu, değiştirici, hattâ

Her şeye karşın, tarih içinde altüstü edici «kafa» ile, kaynaklarından büsbütün kopmayacağını - her nedense unutuyor. Ya da, unutmayı bir «derin bilgi» sayıp, Batıdaki birkaç örneğin Türkiye temsilcisi kesilerek, bu örnekleri saltıklaştırmaya, herkese de «Niçin olmasın?» dedirtmeye yöneliyor. Sanatın sözüm ona «geçmişte can çekişmesi»ni gösterir - o dönemlerde başka çeşit yazanlar, çizenler hiç yok sanki - kanıtlarını sıraladıktan sonra, işin tadını kaçırdığını anlayıp, «Ama ciddî olalım!» öğüdüne başvuruyor. Düşünmüyor ki, ciddî olmak, tıpkı alçakgönüllü olmak gibi, kendi elinde olan bir şeydi.

«Mutsuz yazar»ın, «Toplum - Sanat İlişkileri Üstüne» adlı yazısının sonunda, «Gloria Mundi»sinin ise bütününde, içine düştüğü, kendisini —«Bunu anlamazlar, hiçbir zaman anlayamayacaklar» diye - hırçınlaştıran çıkmaz, eytişimsel yöntemle düşünüyorum, tasarlıyorum sanırken, aslında tek yanlı bir kurgusallığa kapılanışı, dediği gibi; ne çok karanlık, ne çok yeni, ne de çok kişisel olmayan görüşlerinde, «Yalancı olmayan biricik düşünce, kısır düşüncedir» sözüne olsun hak kazandırmaksızın, bir o yana bir bu yana yıkılması yüzündendir.

Diyor ki: «... yarının toplumunun nasıl bir toplum olacağını kestirmek, biz ölümlüler için, güçtür. Toplumcu bir düzenin kurulacağına inanabiliriz. Ama ben bu düzenin kurulmasıyla, insanın özüne değgin sorunların da çözümlenmiş olacağına inananlardan değilim.»

Sonra kalkıp diyor ki: «Böylesi bir dünyada sorunsal bir edebiyatın yerini «sıkıntısız» bir edebiyat alabilir; giderek bu tür tümüyle silinebilir de. Sanat insanla doğmuş bir şey değildir.»

Hangisine bakacağız şimdi? Sözler bütünleşmiyor birbirini, doğrulamıyor, birbirinin içinde gelişerek bir birleşime varmıyor. Kaynaşmaz iki blok gibi durup birleştirip bir sonuca varalım dediğimiz anda, birbirini yıkıyor silip süpürüyor. Hem, neylersek eyleyelim, insanın özüne değgi sorunları çözümlemiş olmayacağız, yâni, sorunsal edebiyat gene de geçerli kalacak; hem de, Hollandalılara bakıp, «sıkıntısız» bir edebiyat, giderek tümüyle silinen bir edebiyat düşüneceğiz. yâni, diyeceğiz ki, «Edgü geçmişine bakmış ya Hollanda'nın, eh, geleceğini de bilir. Ola ki, orada bir daha yeni bir Erasmus, Rembrant çıkmayacağına değgin cebinde belge getirmiştir.»

«Çok kişisel olmayan» görüşlerindeki öbür çelişki, sanatın evrenselliğini savunayım derken, insanı - insan ki, toplumdan ayrıca düşünülemez ve kavranılamaz bir varlıktır bugün - toplumdan, sanatı insandan koparıp soyutlaştırması, bunları başlarına buyruk, biri var olabilirken biri var olamayabilir ulamlar (catégorie'ler) gibi ele alışıdır.

«Sanat insanla doğmuş bir şey değildir» diyelim. Ama sanat, insanlığın belirli bir evresinden sonra onun yaşamıyla kaynaşmış, insanla birlikte gelişen, onun bunalımlarına, onun bütün dalgalanışlarına uyan bir eylem. Tek karılılık, tek kocalılık da insanla doğmuş bir şey değil, sonradan edinilmiş bir şey. Edgü'nün mantığına başvurup, «İleride insanlık çok karılı, çok kocalı, ilkel düzene dönebilir..» mi diyeceğiz?

Soruyor: «Tarihin kendisine kazandırdığı bütün değerleri bir anda yokedebilen insanoğlu, niçin sanata da son vermesin?»

Bireyci düşünüşü ona hak kazandırıyor. İnsan, tek başına her şeyi yapar, hiç değilse insanlığını yadsıyabilir. Diyelim, kendisine şunca yıl bakmış etmiş anasını bir anda öldürebilir. Hattâ uluslar için düşünelim; atom bombasını patlatmıştır, Vietnam Savaşında zehirli gaz kullanıyordur. Ama biz, kurgularımızı bütün bir insanlık adına yürütüyoruz.. Öldürenin karşısında ölen bir insan, atomun karşısında bir Hiroşima vardır. Bütün bir insanlığın sanata paydos diyeceğini düşünmek, bizi, insanlığı tümüyle yadsımaya götürür. Böylesi daha tutarlıdır.

İlle savını haklı çıkarmak için, soyutlamanın, fantezinin en son aşamasına geçecektir: «Her şeyi içine alan ölümün kaçınılmazlığından, sanat, edebiyat niçin kurtulsun?» Doğrudur, bir gün kurtulamayacaktır, ama o gün, aynı zamanda, bütün insanlığın ölümden kaçınamayacağı gün olacaktır. Hani, sorusu tersine çevrilip ona şöyle sorulabilir: «Peki, insanlık yeryüzünde yaşar giderken, sanat, edebiyat, tek başına niçin ölsün?»

Bütün soyutlamalar, alt yanı, somut gerçekten çıktığı için, yazısının bir yerinde soruyordu: «Pek mi ütopik konuşuyorum?»

Bana, artık, «Yok canım, bilgili, anlayışlı, parlak konuşuyorsunuz. Devam edin..» demek düşüyor.

Kuzey Doğu Brezilya Kalkınma Teşkilâtı Başkanı iken, askerî darbe üzerine memleketinden ayrılan Celso Furtado, Güney Amerika'nın ünlü iktisatçılarından biridir. Önce Amerikan Yale Üniversitesinden çağırılan Furtado, Paris Hukuk Fakültesinde hocalık yapmayı tercih etmiştir. Furtado, bir sosyalist değildir. Terminolojisi de bunu göstermektedir. Fakat Brezilyalı iktisatçı, «emperyalizm» kavramına yer vermese de, Amerikan emperyalizminin Kıt'ayı nasıl bir sefalete ve geriliğe mahkûm ettiğini bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Prof. Furtado'nun söyledikleri Türkiye için de geniş ölçüde doğrudur.

Güney Amerika Devrimi ve ABD'nin Güvenliği

Prof. Celso Furtado

I. WASHINGTON'UN YENİ «TERMONÜKLEER» ALANI

Yirminci Yüzyılın ikinci yarısında ABD için temel sorun, güvenliğidir. Güvenlik deyince, yürüyen teknik devrimin sonucunda kendini kabul ettirecek olan dünya organizasyon biçiminin ABD'deki Amerikan yaşama tarzının (American way of life) korunmasına ve dış ülkelerdeki Amerikan ekonomik çıkarlarının savunulmasına uygun düştüğü iddiası anlaşılmalıdır. Güney Amerika için ise temel sorun, kalkınma ve bu teknik devrimin meyvalarından yararlanma biçiminde ortaya çıkmaktadır. (......)

ABD'nin güvenliği ve Güney Amerika'nın kalkınma sorunlarını paralel olarak ele alalım. Güney Amerika, ABD'ye en vakın olduğu için, bu ülkenin hegemonya politikasının örnek biçimde kendini burada göstermesi olagandır. Küba'daki füzeler buhranı (1962), Güney Amerika açısından, Kuzey Amerika'nın yeni siyasal bilimi tarafından ortaya atılan deyimle «termonükleer alan» çağının gerekleri karşısında Monroe Doktrininin yeniden sahneye çıkması biçiminde yorumlanmalıdır. Bu yeni *kurallar dolayısiyle*, Güney Amerika ülkelerine açık iki yol kalmaktadır: Ya ABD egemenliğinde politik ve ekonomik bütünlenme (entegrasyon), ya da bu bölgenin dışına kaçma.

İkinci hal, ancak hâkim devletin «müsamahası» ile mümkündür. Bu müsamahanın kuralları, iç baskıların kontrol edilemez hale gelmemesi için yeteri kadar kesin olabilecektir. Ya da bu *işe karışacak* bölge *dışındaki bir* devlet bakımından rejimin kurtarılması (Küba'nın durumu halen budur) ağır bir yük teşkil edebilecektir. Son Dominik buhranı, ABD'nin yakın nüfuz bölgesinden herhangi bir kopuşa artık müsamaha etmiyeceğini açıkça ortaya koymuştur. Nüfuz bölgesinin uzak çevresinin daha kesin bir biçimde belli edilişine kadar (Vietnam sorununun çözülmesi bunu *gösterebilir*) Güney Amerika için müsamahaya en ufak yer vermiyen katı bir politikanın uygulanması beklenmelidir.

«KIT'A BENİMDİR» DOKTRİNİ

Güney Amerika bölgesindeki «güvenlik» sorununun askerî yönden yeni Monroe Doktrinini, Sovyetlerin zımnen kabulü ile çözüldüğü kabul edilirse, sorunun ekonomik yönlerinin ön plâna geçtiği sonucuna varılacaktır.

O halde her ülkenin, özellikle ekonomik alandaki iç politika sorunlarının ABD'nin dış güvenliğinden sorumlu teşekkülleri gittikçe daha fazla ilgilendirmesi olagandır. Kuzey Amerika'nın nüfuz bölgesinden uzaklaşmak için bir Güney Amerika ülkesinin izleyebileceği en uygun yol (askerî plânda karşı konulacak bir ihtilâl dışında) ekonomik politikanın değiştirilmesidir. Bu durumda nüfuz bölgesi bütünüyle elde *tutulmak* isteniyorsa, bölgedeki ülkelerin ekonomi politikalarına dışarıdan sıkı bir şekilde nezaret edilmelidir.

Öte yandan, iktidarın mevcut yapısının sürdürülmesi, derin politik değişiklikleri önlemenin zorunlu şartlarından biridir. O halde politik gelişmeler de dikkatle izlenmeli ve milletlerarası polis hareketlerinin büyük zararlarından kaçınılmak isteniyorsa, her ülkede ihtilâlleri önleyici bir aksiyon düzeni kurulmalıdır.

*ABD'nin «güvenliği», Güney Ame*rikada sosyal statükonun sürdürülmesi biçiminde düşünüldüğü andan itibaren, (Güney Amerika ülkeleri ve halklarının iktidarın tesadüfî yapılarından başka bir şey oldukları kabul edilerek), kalkınmayı gerçekleştirecek eylem, önemsiz hale gelmektedir.

Bu doktrin, önemli kararların daha yüksek seviyede, herhalde nüfuz *bölgesi politik merkezi* ABD, ya da bu merkezin gerçek gücü elinde tuttuğu bir milletlerüstü (süpranasyonal) teşekkül seviyesinde alınmasını, zımnî olarak gerekli kılmaktadır. Böylece, ABD'nin Güney Amerika için ne tip bir kalkınmayı arzuladığı belirlenebilir. Bu sorun, Washington Hükûmet çevrelerinde açıkça hiç bir zaman tartışılmış değildir. Zira Kongre, ekonomik yardımı, askerî yardımın basit bir tamamlayıcısı saymıştır. Askerî yardım ise, güvenlik politikasına sıkı sıkıya bağlı teknik ve idarî plânda kaldı.

Bu karışık sorunun bütün noktalarında görüş birliği yoksa da, bir nokta üzerinde doktrin, ABD'de tamamen yerleşmiştir: **«Güney Amerikanın kalkınmasında, baş rol, Kuzey Amerika özel teşebbüslerine düşmektedir. ABD'nin yardımı bu teşebbüsler aracılığıyla gerçekleştirilmelidir».**

Son yıllarda hem Hükûmet, hem de Kongre, Amerikan *özel* teşebbüslerinin, dış politikanın bu önemli misyonunu yerine getirebilmeleri için gerekli politik garantilerin ve ekonomik teşviklerin yaratılması konusunda büyük çaba göstermişlerdir. Güney Amerika ülkeleriyle garanti anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşma hükümlerine göre ABD özel teşebbüsleri, Güney Amerika'da kendi ülkesinde sahip olmadıkları imtiyazlar elde etmektedirler. Öte yandan, Hikenlooper tadilâtı gibi tedbirler, hükûmetleri devamlı tehdit *altında tutarak, politik bir süpergaranti* teşkil etmektedir. Prof. Mason'un sözleriyle, «ABD Hükûmeti, direkt yardıma başvurmadan Kuzey Amerika özel yatırımlarını Güneyde teşvik için şimdiden gidilebilecek kadar öteye gitmiş gözükmektedir»

II. TRÖSTLERİN GETİRDİĞİ ENGELLER

Kuzey Amerika'nın güçlü anonim şirketlerinin kontrolü altıdaki bir ekonomik sistem ile bağdaşabilecek Güney Amerika politik organizasyonu nasıl olmalıdır? Bu anonim şirketlerin, önce teknik ilerlemenin çok önemli rol oynadığı, mal ve hizmetleri üreten sektörleri seçecekleri kolayca ortaya konabilir. Sorunun öteki yönlerine girmeden hatırlatılmalıdır ki Kuzey Amerika *büyük teşebbüsleri, güçlü özel* bürokrasilerdir. Bunlar kamu veya yarıkamu görevleri yaparlar ve şimdiye kadar bunların politik topluma entegrasyonu, çözümü belirsiz bir sorun olarak kalmıştır. Prof. Andrew Hawker, «geçmiş yüzyılların dinî ve korporatif yapılarından farklı olarak, modern büyük teşebbüste, yetki, amaçlar ve sorumluluğu birbirine bağlayan rasyonel *bir temel yoktur» demektedir. Bunun* içindir ki, faaliyetleri gittikçe kamu görevi niteliğini kazanan bu büyük teşebbüslerin, plüralist politik toplum yapısına entegrasyon biçimi halâ bulunamamıştır. Hükûmet, bu büyük teşebbüslerin karşısında her geçen gün daha güçsüz kalmaktadır. Zira ABD'de dahi, Andrew Hawker'in sözleriyle «Hükûmet, ona tâbi kılınan büyük teşebbüslerden daha zayıftır». Bu konuda en yüksek otorite sayılan ve büyük teşebbüslere karşı antipati duyduğu söylenemiyecek olan Adolph Berie, dikkatimizi, «Büyük bir şirketin yönetim kadrosu, yetkisini, eğer kendinden değilse, hiç kimseden almaktadır» olgusuna çekmektedir: Bu, otomatikman kendini sürdüren bir oligarşidir.

DEVLET İÇİNDE DEVLETLER

Amerikan antitröst mevzuatının dışında sayısız imtiyazla ve askerî ve siyasî bir himaye altında Güney Amerika'da çalışmaya çağırılan Kuzey Amerika'nın büyük teşebbüsleri, bütün *Güney Amerika ülkelerinde otomatik* olarak süper devletler haline gelmektedirler. Yatırımlara ve tekniğe yön verilmesi, ekonomik faaliyetlerin yerleşme bölgesi, millî ekonomilerin entegrasyon derecesi gibi temel kararların alınmasında başrol bu dev teşebbüslere düşmektedir. Açıktır ki, halen millî devletlerce temsil edilen karar merkezleri, hızla ikinci plâna geçecektir.

Güney Amerika'da temel politik güç olarak millî devleti sahneden silmeye yönelen bu şema, hâkim sınıfların *önemli kesimleri üzerinde* büyük bir cazibeye sahiptir. Eğer ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesiyle ilgili temel görevlerinin bir kısmı devletten alınırsa, düşünülebilir ki, halen bir çok Güney Amerika ülkesinde görülen politik «kaynaşma»lar son bulmaya yönelecektir. Böylece, insanların yöneltilmesinden eşyanın idaresine geçmeyi öngören Saint-Simon idealine ters bir yoldan ulaşılmaktadır.

HERŞEYİ KAPLAYAN TRÖSTLER

Büyük Kuzey Amerika teşebbüslerinin ekonomiyi kontrolu ile bağdaşabilecek politik organizasyon biçiminin Lâtin Amerika kültürünün *idealleriyle* uzlaşıp uzlaşmıyacağı üzerinde durmadan, sorunun bazı teknik yönlerini inceleyelim. Böyle bir «kalkınma projesi»nin, Güney Amerika'nın mevcut tarihî şartları altında tutunamıyacağına inanmak için ciddî sebepler vardır. Büyük Kuzey Amerika teşebbüsü, Lâtin Amerikanın kalkınma sorunlarını cevaplandırma bakımından, gerilla sava*şına çıkan güçlü bir motorize ordu gibi* elverişsizdir. Teknik üstünlüğü ve büyük sermayesiyle, az gelişmiş bir ülkeye nüfuz eden büyük teşebbüsler, bir sürü imtiyaza da sahip bulununca, bazı büyük ekzotik ağaçlarınkine benzer sonuçlar yaratmaktadırlar. Bu ağaçlar, belli bölgelere dikilince, bütün suyu toplarlar ve araziyi kuruturlar. Böylece bölgenin bütün bitkileri ile hayvanları arasında *bir dengesizlik doğmaktadır.* dır. Bu sorun son zamanlarda biraz dikkati çektiyse de, dikkatler özellikle

Zayıf bir ekonomiye, malî bakımdan güçlü ve idarî yönden katı büyük teşebbüslerin sert bir biçimde nüfuzu, *güçlükle düzeltilebilecek* yapısal dengesizlikler yaratır. Örneğin, sosyal gruplar arasındaki hayat seviyesi farklarının artması, gizli ve *açık işsizliğin* hızla çoğalması gibi. Millî hükûmetlerin kontrol yetkisi, büyük Kuzey Amerika teşebbüslerinin daha fazla özgürlük içinde çalışmalarını sağlayacak biçimde azaltılırsa, ekonomik faaliyetlerin belli bölgelere yığılması olgusunun şiddetlenmesi beklenmelidir. Bu yığılma, hayat seviyeleri arasındaki farkları daha da genişletecektir. Bütün bunların sonucu, *Güney Amerika'daki gerçek* veya potansiyel sosyal gerginlikleri daha da arttırmak olacaktır. Stratejik nitelikteki ekonomik kararlar, Güney Amerika hükûmetlerinin dışında alınacağından, bu gerginliklere hükûmetlerin cevabı olumsuz yönde kalacak, yani devletin müdahalesi, esas itibariyle, baskı niteliği taşıyacaktır.

Güney Amerika'nın halen yaşadığı *zor şartlar altında ekonomik* kalkınma, halkın geniş kesimlerinin teşebbüse aktif olarak katılmasını ve işbirlikçi bir davranış göstermesini zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple, en güç işler teknik olmaktan çok, politik niteliktedir. Zor bir politik aksiyonu başarıya götürmek gereklidir. Bu da millî politik gücün mevcut merkezlerinin desteğiyle mümkün olacaktır. İnandırılmak *istenenin aksine, Güney Amerika'nın* mevcut gelişme aşamasında milliyet ilkesi hayatidir. Her kalkınma politikası, gücünü, toplumun ideallerini birleştiren bir değer yargıları bütününden alır. Bir toplum bu meşru arzulara tercüman olacak politik organlara sahip değilse, kalkınma işlerini gerçekleştirme yolunda techiz edilmiş sayılamaz.

MİLLİYETÇİLİK İLKESİ

Bugün milliyet ilkesi, geçmişte olduğundan çok daha büyük bir sosyal etkenliğe sahiptir. Millî isteklere tercüman olmaya ve halkı ortak idealler etrafında toplamaya muktedir politik merkezler olarak Güney Amerika dev*letlerinin zayıflatılması, bütün* Güney Amerikanın gelişme imkânlarını sınırlama sonucunu verecektir. Bu sebeple, Güney Amerika'nın ekonomik entegrasyonu, bölgede çalışan yabancı teşebbüslerin koordinasyonu biçiminde değil de, ancak ülkeler arasında ortak bir politika olarak düşünülürse, haklı görülür.

Sonuç olarak bazı noktalar ortaya konabilir:

1 — Dünyanın bugünkü termonükleer stratejik denge şartlarında, milletlerüstü hegemonyaların yürütülmesi, bu hegemonyayı yürütmek isteyen devletin özel çıkarları dışında, haklı görülemez.

2 — Nüfuz bölgeleri, süper devletlerin askerî güvenlikleri bakımından anlamını tamamen yitirmiştir.

3 — «Üçüncü Dünya» ülkeleri açısından nüfuz bölgeleri, yapılarını kalkınma ihtiyaçlarına uydurma iddiasındaki bu ülkelerin özgürlüklerini kısıtlayan ekonomik tahakküm sistemleridir.

4 — *Güney Amerika'daki* ABD hegemonyası, iktidarın köhne yapısını güçlendirerek, Kıt'a ülkelerinin büyük kısmının kalkınmasına ciddî bir engel teşkil etmektedir.

5 — Amerikan Hükûmetinin, büyük özel teşebbüslerinin eylemine ve «yıkıcı faaliyetler»in önleyici kontrolüne dayanan Güney Amerika kalkınma projesi, eğer sosyal statükoyu dondurma tekniği olarak düşünülmüyorsa, başarısızlığa mahkûmdur.

6 — Güney Amerika'da bir kalkınma politikasının başarısı, herşeyden önce, kalkınmayı yürütenlerin halkın büyük kısmını seferber edebilmelerine bağlı olacaktır. Bu da her milletin ideallerine ve değerlerine uygun millî politik merkezlerden hareket ederek gerçekleştirilebilir.

7 — Ekonomik entegrasyon, Güney Amerika'da faaliyet gösteren büyük yabancı teşebbüslerin çıkarlarının bir araya getirilmesi biçiminde değil de, gerçekten millî hükûmetlerin ortak bir politika tesbitinin sonucu olduğu *takdirde*, Kıt'anın kalkınma amaçlarına hizmet edecektir.

Çeviren: SEVİL AVCIOĞLU